

6/14/5
6/15/5

DANUBIUS PANNONICO- MYSTICUS,

Observationibus

GEOGRAPHICIS, ASTRONOMICIS,
HYDROGRAPHICIS, HISTORICIS,
PHYSICIS

PERLUSTRATUS

Et in sex Tomos digestus

AB ALOYSIO FERD. COM. MARSILI

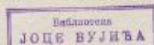
Socio Regiarum Societatum Parisiensis, Londinensis, Monspeliensis.

TOMUS PRIMUS.

HAGÆ COMITUM, Apud P. GOSSE, R. CHR. ALBERTS, P. DE HONDT.
AMSTELODAMI, Apud HERM. UYTWERF & FRANÇ. CHANGUION.

M. D. C. C. XXVI.

PRÆFATIO.

LECTOR HUMANISSIME.

Emum in lucem publicam prodit opus, quod viginti duos annos in tenebris jacuit: Dulcem in eo componendo laborem reddidit beneficentia Cæsaris LEOPOLDI, qui suorum inter armorum victorias illud aggredi mihi dedit. Verùm cum ab eo loco factorum injuriâ dejectus fuero, ubi in quo me ipsius clementia locaverat, cò durius, atque acerbius accidit, ipsum ante hoc tempus publicare non posse. Adempta enim fuit & voluntas, & facultas omnis idem typis tradendi, cum necessària quies animo meo, ingruentibus undequaque calamitatibus, adempta fuerit; ingentesque curæ, ut in id incumberem, prohibuerunt. Ecquis igitur secum reputare potuisset, inter tot vitæ meæ infortunia, lucem ei ullo tempore videndam esse? Attamen contigit, quod vix credibile fuit, ac vix sperandum. Fortunæ hujusmodi causam accipe, humanissime Lector. In Angliam, & in Hollandiam profectus, colligendi gratiâ quæ deerant ad perficiendum Institutum Scientiarum, & Artium Bononiæ, (hoc autem opus in causâ fuit, cur Institutum istud componerem) Amstelodamum, ac Londinum me contuli. A Regiâ hujus Academiâ plures rationes accepi, cur opus hoc absolverem, perficeremque; ibi verò a Societate quâdam Typographorum causâ ad id agendum data fuit potissima, cum ad ejus editionem quoscumque necessarios sumptus ipsi se facturos receperint.

Quamobrem reversus in patriam, e diuturno pulvere ipsum eduxi, & manum ei supremam imposui. Habes igitur, amice Lector, opus

P R Æ F A T I O.

non expectatum. At heu! quàm varium, quàmque diversum ab illo, quod initio fuit, quodque, si res prosperæ constitissent, futurum erat! statueram enim, promiseramque in Prodomo ejusdem Operis olim edito, ipsius frontem gloriofo nomine Cæsaris insignire, cum plurimas ipse mihi, easque honestas, & utiles provincias injunxisset, quas ego feliciter obeundo, laborem hunc quoque meum feliciter obire potui. Verumtamen jam honor iste defecit. En miserum opus, Tutore ac Mæcenate destitutum. Tutorem alium, Mæcenatem alium ipsi comparare, haud æquum sanè videtur, cum unius Cæsaris sit, uniusque Cæsari debeatur. Nemini ergo dicatum sit, neque patrocinio ullius innixum. Spero enim fore, humanissime Lector, ut facilius, atque libentius opem ei feras præsentissimam, & in ejus causâ non tam Judicis vices geras, quàm Advocati. Itaque hoc tibi, ejusque honorem, etiam atque etiam commendo. Equidem detexi quod potui, in idemque congesti. Novissimæ Imperatoris CAROLI Victoriæ, cum ad ultiores Regiones progressæ fuerint, alia eruditis videnda præbebunt, alia considerata, & quæ a me visa, & considerata fuerunt, exactè corrigenda. Res enim omnino remotas, e suâ, ut ita dicam, barbarie primus exemi; propterea veniam merere videor mihi, si nec omnia cruerim, nec omnino correctâ. Si qua verò, humanissime Lector, in hoc opere cernes non eadem prorsus esse, quæ promissa fuerunt in Prodomo, id actum fuisse scias, cum quia parva nonnullorum mutatio ad rem facere videbatur, tum quia multorum elapsa fuit memoria ob longum temporis intervallum, quo varias inter vitæ meæ vires, occulta, & neglecta jacuerunt. Interim quid Opus hoc sit, & circa quæ versetur, sequenti elencho indicabitur; latius autem intelligetur ex iis, quæ singulis tomis præmissa sunt. Vale.

T O M U S I.
IN T R E S P A R T E S
D I G E S T U S
GEOGRAPHICAM, ASTRONOMICAM,
HYDROGRAPHICAM.

T O M I P R I M I P R Æ F A T I O.

Ciat in primis Lector, me in hoc Opere Tractum illum hujus fluminis exhibere, qui meis observationibus discussus est. Tractum hunc bifariam oculis subjicio. Primò in integrâ Mappâ, 2da. in 14. Sect. In eâ uno intuitu quæ in cæteris sparsa sunt, collecta conspiciuntur; in his majori, & curâ, & proportionem singula ostenduntur expressâ.

In hac igitur primâ parte Civitates, Arces, Pagos, ac cætera loca non insigniora modò, sed etiam obscura exhibeo; ubi tamen monendum, Pagos, aliosque minùs celebres Vicos, sicut & Insulas quasdam se ita habere, ut illi pro diversitate temporum, ratione incrementi, & decrementi aquarum, sive uberioris, deteriorisve annui proventus, locum haud rarò mutant, & aliò transferantur, hæ verò partim aquis obtegantur, emergant partim, cum Coloni olim profugi in Continentem denuo se recipiunt.

Antiquitatum quoque monumenta militaria, ea quidem tantùm quorum ad ripas Fluminis hujus magna copia conspicitur, his Mappis cernuntur depicta, quorum vestigia Romanam testantur adhuc potentiam.

Hæc omnia in Mappâ generali communi quodam singulis speciebus caractere expressâ, in sectionibus autem formæ genuinæ aliquantò convenientiora, expressissima verò, & ad vivum efficta, sicuti & reliqua, quæ ad evitandam confusionem in hoc volumine omittuntur, in speciali de Antiquitatibus Tomo demonstrantur.

Oportet paucis ut ostendam quâ methodo in designandis locorum distantis usus fuerim.

Advertendum me non æqualem ubique curam in hoc negotio adhibere potuisse, ob inæqualem fortunæ conditionem, quâ labor meus processit in hoc Opere colligendo. Viennæ enim usque ad confluentes Tibisci, quò cum exercitu Cæsareo liber patebat aditus, hoste non adversante, non modò omnia in terrâ solertiùs recognoscere, sed locorum quoque distantias observationum cælestium beneficio corrigere, & ritè disponere datum erat. Dein Vidinum usque cum exercitu Cæsareo proficiscens, sed non diu hac permanente fortunâ, cælestibus observationibus destitutus, reliquo autem tractu commoditate non juxta votum usus, sed modò navi, modò curru, aut equo vectus, inter suspectos Barbaros, quod ad meum negotium

P R Æ F A T I O.

faciebat, subripiebam. Præcipuè in tractu illo inter arcem Philicum posito in Serviâ superiori ad ripam nostri Fluminis, & confluum fluminis Jantra, in eâ navi, qua Constantinopolin versùs devehebar, clandestinas annotationes effingebam.

Observationes præcisas institui Cœlestes ad Geographicum usum, quatenus mihi datum est, idque totum collegi in secundâ parte hujus Tomi, quam Astronomicam voco, in qua methodum exponam, qua usus fui, Præfatione præmissâ.

Lector igitur in justâ dispositione partis illius tractûs, quæ Principiis Astronomicis nititur, tantum ponat fiduciæ, quantum ea desiderat; in reliquis verò quantum ipsimet tribuendum judicavit industriæ; quamquam iidem etiam omnes illi, qui a terris petuntur modi locorum distantias dimetiendi, operam etiam accuratissimam fallant, & labore omni exhausto, nihil nisi incertitudinem relinquant; quidquid alii jactent, quòd scilicet Mappas in lucem proferant profundâ diligentia compactas, easque non unius regionis, nec unius tantum ex quatuor Terræ partibus, sed totius Terrarum Orbis, quæ tamen postmodum futuræ sunt domesticorum parietum ornamento potius, quàm rerum Geographicarum rudimento.

Demum hoc Opere in suam, ac publicam utilitatem utatur, idque non tanti facere me credat, quin sentiam inesse multa, quæ corrigi, deesse, quæ valeant suppleri.

M A P P Æ
GEOGRAPHICO-
DANUBIALES.

M A P P A M I N T E G R I C U R S U S D A N U B I I

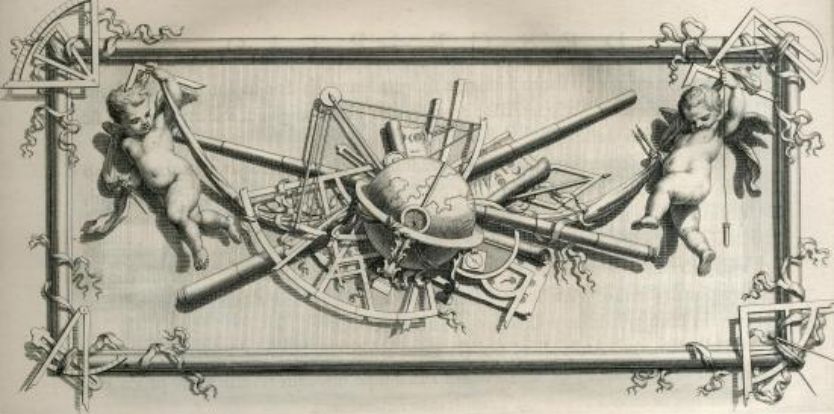
*P*portunum duxi, Mappam integri cursûs Danubiî præmittere, ut inde colligat Lector terminum a quo, ac terminum ad quem Fluminis istius a nobis examinati. Omnibus sanè liquet terminum a quo recentem videlicet Collemberg fuisse veterem Cætium Montem assurgentem supra Viennam, Cesaris Metropolim, & in prisca Geographiâ punctum exstitisse limitaneum Noricum inter Pannoniamque superiorem, alter verò ad quem, videlicet Jantra Fluvius, qui ab Hæmo Monte brevî cursu, & exiguâ mole in Danubium confluit, non adeò patet, nec in Geographicis quibuscumque Cartis adeò distinctus est, ut nequeat obscuritate Lectorem involvere, respectu integri cursûs Danubiî ab ejus fontibus super Abnobe in recenti Serziâ usque ad Mare Euxinum modò nigrum.

In hac Mappâ, quæ hic ponitur, error iste de medio tollitur, & licet præter primaria flumina confluentia tam supra terminum a quo, quàm ad quem, desint denominationes Provinciarum, nihilominus clarior apparebit tractus noster, quem distinguimus nominibus recentium Provinciarum, & Regionum ad utramque ripam, ut a cæteris, in quibus nihil notatum est, tractus ipse dignoscatur.

Terminus a quo notatus est nomine recentis Collemberg, antiquitus Montis Cæti, & per transversum scinditur Danubius a lineâ, quod idem sit in termino ad quem Jantræ tali nomine pariter signato.

Æquum duximus exhibere quæ sint ripæ Cis, & Trans-Danubiales, quoniam hac divisione utimur ubi necesse est in hoc Opere.

Distinctio fit per verba Cis, & Trans-Danubiales, & ulterius per colores, quoniam in Cis-Danubiali rubro, in Trans-Danubiali flavo colore utimur: Cis, & Trans-Danubiales autem regiones nuncupamus existentes in utrâque Parte a Danubiî ripis remotâ.

P A R S P R I M A
 GEOGRAPHICA
 D E
 HUNGARIÆ
 M O N A R C H I A .

Illi visum est, sicuti subiectum operis præsentis Danubius, ab altero sui, in viciniâ Montis Cætii, limite, usque ad suum terminum, ubi in Pontum Euxinum se exonerat, semper defluit, & per Hungariam, & alia Regna, atque Provincias subditas Hungariæ Monarchiæ, verba facere de eadem Monarchiâ Hungariâ, tam in extensione suâ, quàm & varias quod respicit Nationes inhabitantes, ac subiectas potentissimæ eidem Coronæ, ac divisionem ipsiusmet Gubernii tam temporalis, quàm Ecclesiastici: ita ut quivis ad perlustrandas Sectiones istas Danubii ac-

cessurus, in primordio statim sciat, quæ sit vera Hungaria, & ejus Regna, & Provinciae subdite, ac quales Nationes inhabitent, quales item Religiones ibidem colantur, & quæ leges ibi vigeant.

Danubius Monarchiam istam planè per longum dividit: necessum itaque omnino erit, primariò eam dividere in Cis, & Trans-Danubialem, tam respectu antiqui, quàm recentis temporis.

Monarchia ista Hungarica, si ad originem, ac prima ejus fundamenta adscendamus, ab unâ parte tribuenda venit animo illius Tyranni Attilæ, qui armis suis cuncta complexus, invasit Pannoniam, sedemque suam in eâ fixit, Pannoniæ appellationem in Hungariæ nomen demum permutando.

Postquam verò Attila obiit, qui vi, atque armis acquisiverant Regnum, discordiâ iterum pessumdederat, & ad Barbaram Patriam postmodum reversi sunt, paucis exceptis qui in Siciliâ Provinciâ Transilvaniæ remanserant.

Elapso tum aliquo tempore, progenies illa Scytarum, quæ sub Attilâ eò venerat, non immemor divitiarum, ac fertilitatis Terræ Hungariæ, sub septem Ducibus illuc redire maluit; postquam pedes, ac dominium fixerant in Transilvaniâ.

Inde igitur descendentes denuo ad Pannoniæ partes, in memoriam Hunnorum dictas Hungaricas, Regnum, ac Provincias eas inter se diviserunt.

Atque sub istis divisionibus mansit gubernium Hungariæ, quousque placuit omnipotenti Deo, tot divisiones sub uno Rege unire, ac fidei orthodoxæ subjicere. Primus Rex Monarchiæ Hungariæ fuit S. Stephanus, a quo omnes Reges usque huc descenderunt, debitam venerationem erga Fundatorem semper observantes.

Quot vexationes, ac discrimina habuerit Monarchia Hungarica, non minùs propter dissidia Gentis, quàm emulationem Exterorum, Historiæ satis demonstrant: ad ultimas quoque calamitates redacta fuisset, æquè per occasum Imperii Græci, ac ortum Ottomanici Imperii, nisi Deus adlitisset LEOPOLDO Cæsari, qui majori ex parte Hungariæ Monarchiæ antiqua sua Jura, ac Dominia restituit, conculcatâ Turcarum immanitate.

A primo fundatore Hungariæ S. Stephano usque ad novissimum Regem LEOPOLDUM, inter tot vicissitudines, incrementa ac decrementa varia habuit Potentia Hungarica.

Incrementum insigne fuit sub Ludovico primo Rege Hungariæ. Post excidium autem fatale Patriæ Hungariæ in conflictu Mochacensi, eâ gloria tantum non periiit, quam in curam tamen suam iterum resumpsit LEOPOLDUS ex Austriacâ Domino latè hodie imperans, eidem Coronæ Hungariæ longâ serie successor datus, qui Prædecessorum suorum Regna acquisita, prudentiâ ac armis adhuc dum conservat. Ac si quid adhuc pristinæ dignitatis huic Regno deest, idem, auxiliante Deo, restituet.

Vera Hungaria igitur divisa est, ut ante diximus, per fluentem Danubii in Cis, & Trans-Danubialem, respectu nempe ad Viennam habitò.

Limites veræ Hungariæ Cis-Danubialis, sunt, ab Oriente Danubius, a Meridie Dravus fluvius, ab Occidente Montes Syriæ, & Austria inferior, a Septentrione item Danubius.

Limites veræ Hungariæ Trans-Danubialis sunt, ab Oriente Transilvania, & Valachia, ad Septentrionem Montes Carpathici, ad Occasum & Meridiem Danubius. Regna ad Monarchiam Hungaricam spectantia Cis-Danubialia sunt, Slavonia, Servia, Bosna, a nonnullis sub nomine Rama indicata, Croatia, Dalmatia, Bulgaria. Trans-Danubium ad Hungariæ Monarchiam spectat, Regnum Cumanie. Sed hoc Regnum hodiernâ constitutione dividitur, in Valachiam, Moldaviam & Bucfciak, quæ Bessarabia.

Ex Provinciis denique ad Coronam Hungaricam spectantibus, nobilissima est Transilvania, quæ est Dacia Mediterranea, sicuti Valachia Cisalpina, uti & Moldavia. Hungaris Transilvania denominatur Erdeli; haud dubie a VII. Urbium numero, vel certe a VII. castris, quæ a VII. Ducibus Hunnorum, seu Hungarorum, in ultimo eorum ex Scythiâ egressu, in eâ locata fuerunt. Et est Regio rerum omnium, quæ sustentandæ vitæ hominum sunt necessariae, feracissima.

Divisum est quoque Regnum Hungariæ in Comitatus, qui sunt certi districtus, & veluti quædam Provinciæ; quorum singuli habent separatas sedes suas judiciarias, ac tribunalia, conventus, seu congregationes; imò & peculiaria aliqua statuta, Magistratusque, ac Officiales: cujusmodi sunt, Supremus Comitatus Comes, Vice-Comes, duodecim Assessores, Judices Nobilium, Jurati, & Notarii; ita tamen ut & Prelati, Nobiles, & Ablegati Civitatum Regiarum liberarumque uniuscujusque Comitatus, iisdem conventibus & congregationibus omnes interesse possint, suæque vota habeant; & quandoque etiam sub pœnâ adesse debeant. Magnitudo eorum Comitatum non est eadem, sed alius alium superat amplitudine.

Numerus eorum diversus a diversis ponitur. Bonfinius numerat 57. Verboczius 63. Ranzanus 73. Molnarus numerum eorum extendit ad 74. Nonnulli etiam ad 75; sed includunt simul Transilvaniam.

Diversitas autem hæc, enumerandis Comitatibus Hungariæ, inde orta est, quòd aliqui Auctores acceperint strictè Hungariam, aliqui latius sumptam, & prout alias quoque Provincias ad Coronam Hungariæ spectantes complectitur. Alii solum eos Comitatus, qui aut nondum aut non omnino a Turcis subacti sunt. Alii promiscuè omnes. Alii pro suæ constitutionis tempore. Alii autem pro eo, quo erat Hungaria in summo flore. Fatendum tamen est aliquorum Comitatum, per varias bellorum revolutiones, nomina prorsus interiisse, vel plures in unum coaluisse.

Omnia vera ista Regna sub se comprehendunt, partim Nationem Hungaram, quæ sunt reliquæ Scytarum; partim Walacam, quæ videtur potius esse derivata ab Itali Gente pro Colonis istuc translata; testante id illorum Idiomate, moribus, ac symbolis: partim Saxoniam, quæ fuit translatio Gentis Germanicæ.

Slava verò Natio, quæ Regna Galliciae, Ludomeriae, totam Bulgariam, Ser-
viam, Bosnam, Dalmatiam, Sclavoniam, & magnam partem veræ Hungariæ in-
colit, & quidquid Gentium, aut Terrarum est in parte Cis-Danubiali, genera-
liori appellatione vocatur Illyrica, particulari verò juxta denominationem Regno-
rum, ubi habitant. In Trans-Danubiali parte nomen habet ea Natio Rutheno-
rum, Roznaki.

Regnum itaque Hungariæ primævum piusquam ad eam amplitudinem, ac tan-
tum Dominum aliorum Regnorum pervenire potuerit, sub auspiciis D. Stephani,
tot Jura, tot Leges, tot Officia, tam pro Gubernio temporali, quàm spirituali, si-
bi dederat, quantum tunc temporis necessum fuerat: postmodum tamen, ac pro-
gressu temporis in immensum se ampliaverunt.

Jura ac Leges ad nos non spectant, Officia tamen tam in Ecclesiasticis, quàm tem-
poralibus concisè denominabimus; & quidem in Ecclesiasticis, ubi agnoscitur pietas
Gentium erga Deum; sunt Archiepiscopus Strigoniensis, Primas Regni, & sum-
mus Cancellarius, cum suis Suffraganeis VI. Archiepiscopus Coloczenfis, cum suis
Suffraganeis Episcopis IX. Strigoniensis præterea sunt Præposituræ, sub Coronâ
Hungariæ, numero 87. Abbatiae, numero 114. Capitula.

In sæcularibus, quæ Monarchiam hanc Hungaram ferè totam absolvunt, Officia
Majora sunt; Palatinus Regni Hungariæ, & Palatini Vices Gerens: Judex Curiae Regni
Hungariæ, & Judicis Curiae Vices Gerens: Tabernariorum Magister, & Magistri Taber-
nariorum Vices Gerens: Personalis Præsentiae Regiæ: Cancellarius Regni Hungariæ, sive
Cancellarius Aulo-Hungaricus, & Vice-Cancellarius. Porro sunt quatuor Protonotarii,
seu Judices, in Regno, unus Palatini, qui ejusdem Sigillum habet: duo verò persona-
les, & hi non habent Sigillum apud se, sed Regium Sigillum tenet ipse Personalis.

Personæ Tabulæ Regiæ, seu Judices Sedis Judiciariæ Regis, sunt. I. Palatinus.
II. Judex Curiae. III. Cancellarius a secretis, qui est Archiepiscopus Strigoniensis,
vel ejusdem locum Tenens. IV. Magister Tabernariorum. V. Unus aliquis ex
Baronibus Regni. VI. Tres Episcopi. VII. Personalis. VIII. Vice-Palatinus.
IX. Vice-Judex Curiae. X. Quatuor Protonotarii Regni. XI. Prælatus Tabulæ
Regiæ. XII. Baro Tabulæ Regiæ. XIII. Duo Assessores Regii, seu Tabulæ Ma-
joris & Minoris. XIV. Duo Assessores Archiepiscopales. XV. Fiscus, seu Di-
rector causarum Fiscalium Regiarum.

Bani Croatiae, præter istos, sunt quoque Sclavoniæ, & Dalmatiæ Vayvodæ, si-
ve Gubernatores Transilvaniæ. Erant & antehac etiam Banatus in Hungariâ, ut-
pote Zeurinensis, & Machoviensis, qui etiam inter Barones Regni, & quidem,
statim post Judicem Curiae, & Croatiae Banum, suas habuerunt sessiones.

In æconomicis, Aulæ Regiæ sunt Officiales, summus Thesaurarius, Camera
Quæstor, seu Præses, alio nomine Præfectus Cameræ Hungariæ: Vice-Præses
Consiliarii.

In militaribus, Aula Regia habet, Capitaneos Generales; supremos Capitaneos, Capitaneos.

Nomine Regni sunt duo Conservatores, seu Custodes Sacrae Coronæ. Item Nobiles Baronales, five Barones Regni Hungariæ.

Iis autem isti sunt gradus. I. Magister Tabernariorum. II. Magister Pincernarum Regalium. III. Magister Janitorum Regalium. IV. Magister Cubiculariorum Regalium. V. Magister Agalonum Regalium. VI. Magister Dapiferorum. VII. Magister Curia Regia. Tum Comes Pofonienfis, atque Comes Temesvarienfis.

Hæc primoribus labiis degustasse fit fatis. Hinc enim colligitur qualia Regna Terrarum limitibus hisce contineantur; quales item Nationes Regna ista incolant; qualem Originem Gens eadem habuerit. Quandoquidem hic in præfens tantum generalem quandam ideam dare volumus de magnâ extensione Monarchiæ Hungariæ.

D E

D A N U B I I E T H Y M O.

D E

CÆTIO MONTE.

NEC NON DE VARIIS

P R O V I N C I I S

E T

R E G I O N I B U S ,

QUÆ CIRCA IDEM FLUMEN EXISTUNT.

Ihi de Danubio differenti, haud abs re videtur pauca saltem verba de nomine facere: instituti enim ratio nostri non patitur, ut longum de levi re sermonem habeamus, & jubet, ut in magis necessariis jam propositis insistamus ac immoremur.

Danubii Ethimon ab Eustathio quodam in comentario suo in Dionisii Geographiam ponitur.

Qui modò a nobis Danubius scribitur, in antiquis Inscriptionibus ac Monetis exstat Danuvius. Orthographia hæc obsolevit jampridem, communiterque Danubius dicitur. Et, quamvis idem a Germanis *Tona*, ab Hungaris *Donara*, a Turcis *Duna* dicatur, vocabula tamen hæc idem sonant, Danubiumque significant, qui pro variis Incolarum linguis diversimodè pronuntiatur.

Quod magis ad rem nostram facit, Fluvius idem modò sub Danubii, modò sub Istri nomine venit, pro diversis, quas alluit ac præterlabitur, Regionibus. De discrimine agunt Pomponius, Ptolomeus, Plinius, sed præ omnibus Strabo, cujus ego sententiæ calculum libens adjicio. Et revera æquius videtur exprimere dif-

crimen

crimen inter Danubium, & Istrum, naturâ sejunctum ob mutationem motûs, latitudinis, & gravitatis; cùm Danubius violento identidem, ac rapido motu effertur, a Cataractis autem egressus, unâ cum Istri nomine gravem quoque sumat motum, in lato alveo, nec admodum declivi; quæ porro circumstantiæ a Danubio fecernunt Istrum.

Deveniamus nunc ad propositum nostrum: & quoniam Danubius examinatus a nobis, exordium sumit a Monte Cætio, nonnulla de hoc Monte dicamus.

Mons iste Cæti, qui suis radicibus portiunculam ripæ Fluminis sternit, ab antiquis Geographis designatus fuit limes inter Noricum, & Pannoniam superiorem, novissimè verò inter Austriam superiorem & inferiorem. Hic gloriosissimum se jure ostendit, quòd sub dorso viam straverit LEOPOLDI & integræ Christianitatis exercitui ad Ottomannam aciem delendam, quæ præcipiti fugâ Viennensem obsidionem deseruit; unde prosperæ Turcarum res cæperunt labi & corrui, qui, ultra sæculum, quot prælia tot victorias annumeraverant.

Quia verò nostrum Flumen, priusquam ipsam ingrediatur Hungariam, in parte Austriæ inferioris se præbet conspiciendum; de hac Provinciâ, ejusque & Hungariæ limitibus, pauca in præsentiarum præmittenda existimamus.

De Austriæ autem origine multa differere; sive quòd, pulsus ad Anisum flumen anno 791. Francorum, & ipsorum Teutonum robore sub Carolo Magno Imperatore, Avaribus, Hunnis, Slavis, adeoque limite illo Orientali longius promotus, Terræ tractus iste, Austria, *Ostrik*, sive Marchia Orientalis dici cæperit, hancque dignitatem hereditario in Posteris jure primus sit adeptus S. Leopoldus ex illustri Comitum Babenbergensium stirpe oriundus; & cùm Marchionatus iste non adeo ultra Cætium montem eo tempore sese extenderit, eundem, post geminas clades Stephano II. Hungariæ Regi, fines suos infestanti, inflictas, ad hodiernam amplitudinem in ortum ipse produxerit; quòd que idem Marchionatus a Friderico I. Imperatore, postmodum anno 1156. in Ducatum sit evectus; & defuncto sine Liberis Friderico secundo Babenbergensi, Ducum postremo, a Rudolfo I. Habsburgenfi, Imperatore, jure armorum sit occupatus, indeque a Serenissimâ Domo Austriacâ ad hoc usque tempus gubernetur; prolixo discursu recensere, nostri nec est instituti, nec Historiæ defunt, quæ ista copiosissimè referant.

Austriæ pars hæc, quæ a Monte Cætio ad Hungariam usque porrigitur, Pannoniæ superioris olim pars erat, a quâ utpote in angustius spatium restricta, & Hungariæ nomine nunc appellata, modernis temporibus separatur, fluminis Leytæ parte, quæ est inter Neustadt, & Territorium Edemburgense, ubi limites, a dicto flumine deflecentes, parum infra Pagum Wolfsthal, Danubium nostrum attingunt, & ad alteram ejus ripam transgressi, penes arcem Hungariæ Davanis, juxta Markam Flumen, continuantur.

Ad hunc igitur terminum usque, postquam undas suas devexit Danubius,

ac Germanum hæcenus Solum, longo satis tractu irrigavit, Hungariæ Monarchiæ ufui dehinc cedere incipit; quam cum initio descriperimus, specialiori Geographiâ, five Topographice, tractum nostrum Danubialem jam nunc ut perlustremus, & per quos Hungariæ Comitatus flumen grande istud defluat, aut quasnam Provincias aut Regna alluat, quæ ipsi Loca habitata, Civitates, Arces, Oppida, Pagi, quibus incolis habitata adiaceant, quænam Romanæ magnificentiæ monumenta, quænam Romanæ Antiquitatis vestigia juxta ipsum etiamnum conspiciantur, accuratius inquiramus, præfens Tomi hujus Pars Geographica postulat.

Primum igitur Hungariæ Comitatum Danubius noster, Austriâ egressus, attingit POSONIENSEM, a Posonio, ejus & Hungariæ Superioris Metropoli, ita appellatum: & ex parte rami Meridionalis, quo Insulam Schutt alteram, five Minorem amplectitur, MOSONIENSEM; quos dehinc inferius excipiunt, ad dextram, JAURINENSIS; ad sinistram verò, & illo quidem inferior, COMARIENSIS; inde sequitur STRIGONIENSIS, quem inter & prædictum Comariensem, hunc quidem (Strigoniensem) Cis-Danubialem, illum Trans-Danubialem, ex parte, medius Danubius noster interfluit, duorum dehinc semper Comitatum simul uibus cessurus. Sequuntur enim, & quidem ad ripam citiorem, Strigoniensem excipiunt, ac ordine procedunt, PELISIENSIS, ALBENSIS, TULNENSIS, MOHACZENSIS, BARANIENSIS. Ripæ autem Danubii ulteriori adjacent, & proximè quidem Strigoniensem sequens, Comitatus UNDENSIS Major: dehinc, PESTIENSIS; SOLDIENSIS; BACSIENSIS; quibus & BODROKENSIS, fortè accensendus est, quem, palude Mostonkabara a Bacsiensi separatum, quidam ad Tibiscum ulque, alii ultra, extendi volunt.

Jam verò, ubi, hausto infra Oflek, flumine Dravo, ab Occasu veniente, augustiores trahere undas cœpit Danubius; ad partem citiorem, SCLAVONIÆ REGNUM, & speciatim ejus Partes, Comitatum VALKONENSEM, & SIRMIMUM alluit.

SCLAVONIÆ Limites, quòd ab Oriente sint Danubius, ab Austro Savus, Styria ab Occasu, & a Septentrione Dravus, nemo est qui ignoret.

Quod ad * SIRMIMUM attinet, sciendum est, quòd in divisione Regni Hungariæ, propriè inter Comitatus numeretur; quamvis Nicolaus, Rex Bosniæ, filio suo Laurentio, sub specioso DUCATUS titulo, in Vyllak, quod hodie est ILLOK, hanc regionem assignaverit; testante hoc non minùs Bonfinio, quàm lapide sepulchrali, qui in templo S. Francisci, ibidem, prædicti Laurentii ossa tegit. Turcis, regio ista, Comitatus pariter erat, five, ipsorum lingua loquendo, Sangiakatus, quem Purpurati Budenses, ob frugum proventum largissimum, &

loci

* SIRMIMUM De hoc Joh. Sambuc. in rerum Hungaric. Appendice: „ Ad Opusculum 1794, primis apertis beata ista & fertilissima regio SIRMIMUM, non vix ôlân toti Septentrioni hactenus, sed glan rerum certum, a quo ad usum humanum pertinet, fuerat. Mâs ôi qđ locorum unitas, ni-

in Soli succedat, increditiblis siccis temporibus, &c.

Decemio tuctis hujus est. a SIRMIO, quam Strabo & Ptolemaus sic vocant. Vid. Antiquitat. veter. tom.

loci delicias, sæpius in habitationem sibi selegerant. Includitur **SIRMIUM** inter Flumina Danubium Savumque; & amnem Vuca: & communiter hodierno tempore in partes montanam & planam dividitur; quarum hæc, propriè **SIRMIUM**, vulgò *Srim*; illa, quâ sane nihil amœnitate prius, *Frusca*, incolis audit.

Trajecto igitur Savo, ubi idem Danubio miscetur, immediatè occurrit **SERVIA***, Regnum, quod, ad flumen usque Timok, terminum quippe ejusdem Regni Orientalem, Danubius noster, ad sinistram præterlabitur, adeoque Limitem Regno Borealem præstat; Bulgariae parte & Albania, ad Meridiem; Bosniâ verò, mediante Flumine Drin, ab Occasu, ipsi conterminis. Distinguebatur olim **SERVIA**, iis scilicet temporibus, quibus proprios Reges agnovit, in duodecim Despotatus, sive Dominia, subdivisa singula in *Sud*, seu, ut probabilis est explicatio, in Provinciolas. Hodie verò, communi divisione, in Superiorem & Inferiorem, a Moravâ flumine distinguitur.

Regnum hoc Servia, ad eandem fluminis ripam, sequitur **BULGARIE** Regnum, quod verò Danubius noster, non eodem sub antiquo nomine, utpote quod superius jam ad Cataractas deposuerat, sed sub nomine **ISTRI**, ingreditur: id que non prius alluere cessat, quàm ipse vasto ore *Ponti Euxini* absorbeatur. Adeo Regnum istud **BULGARIE**, a flumine Timok, termino Occiduo, ad Mare Nigrum, in Orientem continuatur; Hæmo monte, versùs Austrum a Thracia; Danubio verò, seu potius Istro, Septentrionem versùs, a Valachiâ & Moldaviâ, idem separantibus.

Similiter, uti Servia hodiernis temporibus dividitur a flumine Jantra, Tractûs nostri Danubialis postremo termino, in Bulgariam superiorem, & inferiorem; quarum ultra illam, cum nobis quidem Ister, fluere haud pergat; perlustratis ita, quæ citeriori ejus parti adjacent, Provinciis & Regnis; illarum quoque terrarum, quas, ulterioribus ripis existentes, præterlabitur, reliquam partem, nimirum a confluentibus inde Tibisci, jam nunc peragrabimus.

Bacciensem igitur Comitatum, **BANATUS TEMISVARIENSIS** excipit, qui a Fortalitio Temisvar ita appellatus, Danubio, a dextris præterfluenti, adjacet; & ad torrentem Cserna usque, qui penes Orsova, in Danubium se exonerat, & Banatum a Valachiâ separat, Orientem versùs porrigitur. Ad Meridiem, Danubius a Serviâ; ad Septentrionem, a Partibus Regni Hungariæ superioribus, Marusius, flumen; & a Transylvaniâ Montes cum distinguunt. Pars ejus inferior, Magno Comitatu **SOURINENSI** cedit, qui, ad Alutam flumen olim excurrissè fertur, & in VIII. Districtus dividitur. Partium enim Regni inferiorum eundem Banatum olim fuisse, documenta tradunt.

VALA-

* **SERVIA**.] Polonio, *Myse* superior sic incipe, alie etiam *Rasie*, dicta. Unde *Bodin.* *ter. Hungar.* dec. 3. lib. 4. „ *RASCIA*, quam superiorem *My-* „ *se* Veteres appellabant. Et quid post. „ *Atterathus*, aucto Regis Al-

„ *berti obitu* claus, Superiorem *Myse* populus est: itaque circa annum Christi „ 1440. coacti.

* VALACHIA demum, ultimum ad partem istam ulteriorem locum occupat. Et est PRINCIPATUS, qui, ad Orientem, per fluvium Milkof, a Moldaviâ; ad Meridiem, per Danubium, a Serviâ inferiori, & Bulgariâ superiori; ad Occidentem, per dictum jam fluvium Cserna, a Banatu Temisvarienfi; ad Septentrionem, per Alpes, a Transylvaniâ separatur.

Dividitur in Principatum, propriè sic dictum, & Banatum; quorum hic, a fluvio Cserna, usque Alutam flumen; ille, ab Alutâ flumine usque ad dictum fluvium Milkof, extenditur.

Tota Provincia, a Coronâ Hungaricâ dependet; & a Principe, a Provincialibus electo, Wayvodâ Incolis dicto, gubernatur; qui nunc est *Constantinus Brancovan de Bessarab*, a Portâ Ottomanicâ in Principatu suo confirmatus, cui & tributum annum perfolvit.

Lustratis jam Provinciis ac Regionibus, quæ Fluminis nostri beneficio fruuntur; sequitur, ut & Loca, eidem adjacentia, tam habitata, quàm deserta Antiqua, perquiramus. Illa, quæ habitantur, tali perlustrabimus ordine, ut, quæ sunt potiora aut digniora, nempe Urbes, Fortalitia, Arces, & similia Loca munita, toto tractu nostro Danubiali obvia, priori classe, secundum ordinem Provinciarum, recensenda sumamus: reliqua autem loca, minus insignia, Oppida, Vicos, Pagos, & similia, classi posteriori reservemus. Quæ verò deserta, Antiqua Romanorum Monumenta, ad Danubium passim sparsa videntur, ipsâ statim Loca, circa quem reperiuntur, commemoratione, simul referamus.

* VALACHIA. J. Strabo. in hoc *Valachie* loco fides Dacorum Orientales, & Getas, ab illa tamen lingua non differentiam, Occidentales, possit; hujus esse typus, quæ ubi anteq. Danubius, nomen suum transmutat in Iltum.

Superius, in Præfatione, in specie *Casparitas*, pro hoc creationis loco, eundem Authorem posuisse indicavimus.

LOCA HABITATA INSIGNIORA,

Q U Æ

D A N U B I I

Tractus Noster alluit, sunt:

in

AUSTRIÆ INFERIORI.

IENNA, Urbs totius Austriæ Metropolis; tot Imperatorum sede clarissima; a præterfluente ad Or-

tum, torrente *Wien*, sive *Widn*, sic appellata; subjacet (proprias enim tantum Observationes hinc referre placet;) Gra-
dui Latitudinis 48. minut. 14.

Vid. SECT. I.

IN HUNGARIA.

COMITATU POSONIENSI.

POSONIUM; Hungaris *Poson*, Germanis, *Presburg*; Hungariæ superioris Metropolis; Urbs muris cincta, & pul-

crâ ac præ-altâ Arce munita; in quâ Regni Hungariæ Coronam asservari notatu dignum est.

Vid. SECT. II.

COMITATU JAURINENSI.

JAVARINUM; vulgò *Raab*; Urbs & Fortalitium munitissimum ad Arrabonis fluvii Confluentes positum; to-

tumque adeo hujus & Danubii aquis cinctum.

Vid. SECT. II.

Tom. I.

F

C O.

COMITATU COMAROMIENSI

COMAROMIUM; Oppidum, muris quidem haud cinctum; sed Fortalitio munitissimo, & quod Hosti Barbaro, nunquam se celsisse gloriatur, instruc-

tum. Infimam Insule majoris Schütt extremitatem occupat, quo loco nimirum divisus antea Danubius, in unum alveum recolligitur.

Vid. SECT. III.

COMITATU STRIGONIENSI

(1) STRIGONIUM; Urbs mœniis circumdata; eminenti super monte ar-

ce munita; Hungariae Ecclesiarum Metropolis; & sede Archi-Episcopali clara. Sita est ad ripam Fluminis ulterioriorem; Germanis, *Gran*, vocatur.

Vid. SECT. IV.

COMITATU PESTIENSI

(2) VACIA; Oppidum quidem tantum, muris destitutum & apertum; in ulteriori ripâ Fluminis positum; interrim tamen eo saltem nomine notandum, quòd sede Episcopali claret.

Vid. SECT. IV.

* PESTUM; ad eandem, quâ Vacia, Fluminis ripam, & Buda, è diametro opposita, mœniumque clausa circuitu, Urbs.

Vid. SECT. V.

(2) VACIA.] Hoc loco, quodam tempore fuisse ejus, ab uno tantum Erenâi habitum, cfr. VACIO, nomen est, tanquæ Oppido nomen dedisset. Boffa. dec. 2. l. 1.

Quam credidi impensâ TURCIAM expugnasset, vid. eundem Boffa. dec. 2. lib. 3.

* PESTUM.] Notum innotum Pesti quondam Insula, & a Pethis Insula nomen, egerit Imperii Romano, christianum, scribit Boffa.

Hinc Urbsm Turci, Ladislai IV. temporibus, anno circiter 1215, diripuerunt; restant Aled. Balâzy.

Simili tem facta demolitio est, post prælium ad Mohacz, Solymanus, anno 1546.

COMITATU PELISIENSI

(3) BUDA; Germanis *Ofen*; super monte, in citeriori ripâ Fluminis col-

locatum Fortalitium, & Urbs munitissima, Regum Hungariae sede quondam celeberrima; ac thermis salubribus valde insignis, ac præ aliis eminens. Latitudinem ejus observare licuit. Gradd. 47. min. 24.

Vid. SECT. V.

(3) BUDA.] Nomen hoc Boffa. dicitur a Budica, venditisse Scytharum Populo, qui eam Antia in Pannonia defenderunt. A quo tamen dicitur Nicol. Olahas, si suo Antia, scribens: Arcem illam, quæ Antia prope Scambrionem, urbem adificari à se coepit, jussit Antiam nominari: frater ejus, Buda, speciei fratris voluit, & sic nomine vocavit BUDAM.

Tradit item, Ofen à Germanis vocari, à ferulo Calce, quæ olim hic reperiatur.

Buda, Turci, post incensam illam prælium Moscovitis, interem solidam comburebant, anno 1726. Item Solymanus anno 1541. decimo eam expugnavit.

COMITATU BACIENSI.

* COLOCZA; Oppidum, Archi-Episcopatu celebre, ad partem Danubii ulteriorem situm; sed quod non tam ipsum Flumen, quàm emissus ex illo Canalis quidam, Insulam *Sarkes* constituens, alluit.

Vid. SECT. VII.

* COLOCZA.] Bonisla Colozam vocat, ac de ea ita loquitur: „In Tolentii Comitatu Colozia est, Metropolis quidem civium, Metropolitique habere solet non ignobilem. A Colozia hoc nomen de fundamentalibus sumit, quia (ut Proleonus auctor est) sibi Norici, inter Servos & Davum, non procul a Patavio quandam habitaverunt. dec. t. l. 2.

Joh. Maderus Colocazam interpretatur, quod Proleonus, Carpi nomen, venit; licet rursus recte: cum Carpi Proleonus ad ripam Danubii citeriorem pertinet; Colocza vero ad ulteriorem sit collocata.

BAJA; Oppidum, haud quidem munitum; sed Mercatorum, ex Transylvania, in Croatiam, imò etiam in Italiam adventu, notissimum. Latitudo ejus depressa est, Gradd. 46. min. 10.

Vid. SECT. VIII.

S I R M I O.

ILLOK; olim *Villacum*, Ducatus, siue Comitatus Sirmienfis Metropolis; Arx, edito super colle, posita; ad ripam citiorem, Danubio imminens.

Varia hic Antiquitatum Romanarum rudera, Inscriptiones, Columnarum fragmenta, reperire, fortunâ Nobis concedebatur.

Vid. SECT. X.

* PETRIVARADINUM; Arx & Fortalitium robustissimum, de summitate altissimæ ripæ Flumen despiciens; situ commodissimo, & 4. milliaria infra Illok, in finibus Cæsareis positum: quodque ideo, plures ac diversas belli vires expertum, multo hæcenus, tam Christiano, quàm Barbarorum sanguine, stetit.

Hujus è regione, in Comitatu scilicet Baciensi, celeberrimus ille Romanorum, Agger, Bodrok, vulgò dicitur *Nömer-Echané*/paludi Danubiali adstructus, visitur.

Vid. SECT. XI.

* PETRIVARADINUM.] De hoc Joh. Sarbuc. in rerum Hænge 191. pendit: „Varadum Petri est Oppidum, cum sede, Ecclesie Coloceniæ subiectum: quem locum, anno Belgrado, pro Belgrado nomen.

T O P O G R A P H I A I N S E R V I A.

BELGRAD; *Alba Græca; Taurunum;* Germanis, *Griechisch Bassenburg.* Primum & Primarium hujus Regni Fortalitium, ad confluentes Savi, in altiori loco, caput exerens; operibus militaribus validissimum; Græci sedes Episcopi. Olim a Budâ, quando scilicet hæc Turcarum potentia adhuc suberat, dependere solebat.

Vid. SECT. XII.

SEMENDRIA; Urbs, post Albam Græcam, a quâ 4. milliariibus in Ortum, distat, totius Regni munitissima; & sede gaudens Episcopali, Græcâ.

Antiquitates Romanas passim hic reperire datur.

Vid. SECT. XII.

I N B U L G A R I A.

VIDIN; Urbs, pro ratione Regionis, satis munita; 6. milliaria infra Timok fluvium proximè Danubio adjacet; Canali paludoso, quem Danubius emittit, eminus eam circumfluente.

Vid. SECT. XV.

* NICOPOLIS; aperta quidem, & murorum ambitu destituta; Bulgariæ tamen Metropolis, & mercaturâ potissimum celebris; in cujus medio, super monticulo arx eminet; ad confluentes fluvii Ozuma, posita; in quâ Regni Præfectus, sive, Bassa, residere plerumque solet.

Vid. SECT. XVII.

* NICOPOLIS.] Cùm, ubi tunc est Nicopola, circa eandem locum Phocæensibus Regibus, hoc nomen olim appellatum esse Nicopolim, credibile est.

Ceterum, ecclesiæ est, maximo illo prelo, quod Sigismundus Hungariæ Rex, insuliciter quidem, cum Turci commisit, Boctius testatur, dec. 3. rerum Hungar. lib. 2.

I N V A L A C H I A.

TUREN; Arx, Nicopoli opposita, & hoc saltem nomine celebris, quodd, Præsidio Turcarum munita, fræni inf-

tar, Valachos in officio conservat.

Vid. SECT. XVII.

Sic igitur, Loca, quæ Flumen nostrum tangit, principaliora recensuimus; adeo ut, reliqua ut persequamur, supersit.

LOCA HABITATA
MINUS INSIGNIA
C I R C A
DANUBIUM
OCCURRENTIA.

Ommodiffimè autem, in CLASSE HAC POSTERIORI, processuri videmur, si cuncta alia Loca, minùs celebra, eo, quo ad utramque ripam procedunt, ordine, per totam Tractùs nostri longitudinem, adjectâ, singulis Locorum Paribus, distantiâ, in Tabulâ ostendamus.

Occurrunt itaque ad tractum nostri DANUBII,

IN AUSTRIA;

E G R E S S I S

V I E N N Â;

RIPÂ CITERIORI

[*Vid. SECT. I.*]

Distans
Milliar.

Medii Milliaris distantiâ;

S. Marci Nosocomium.

Simering. Pagus.

EBERSDORFF; Aula Venationum Imperatoris.

$\frac{1}{4}$

Tom. I.

RIPÂ ULTERIORI

[*Vid. SECT. I.*]

Milliaris distantiâ

Distans
Milliar.

Asparn. Vicus.

ENTZERSDORFF. Oppidulum.

Saxngang. Pagus.

Schónau. Pagus.

$1\frac{1}{2}$

I.

$1\frac{1}{4}$

H

SCHWÖCHET.

Distant
Milliar.

RIP. CITER.

SCHWÖCHET. Oppidum satis pul-
crum per cujus medium, ejusd.
nominis Fluvius transit, &
continuò exinde in Danubium
clabitur.

Manswerth. Vicus.

- I. FISCHA. Oppidulum, juxta
quod Danubio miscetur Fischa,
fluvius.

AGGER ROMANUS, Danubio
proximè adjacens.

Elendt. Pagus.

Regelsbrunn. Pagus.

Wölfelmauer. Pagus.

* Petronell; Vicus, in quo Arx,
five Palatium Augustum; &
qui, Antiquitatibus Romanis,
præ aliis locis celebratur.

[SECT. II.]

AGGER ROMANUS.

Teutsch ALTENBURG. Oppidu-
lum.

HAIMBURG. Oppidum, ad ra-
dicem montis, super quo Arx
destructa eminet, situm.

Wolffsthal. Pagus.

* PETRONELL.] Hic loci, multa Numismata, Inscriptio-
nes, ac ejusmodi alie Antiquitates inventarunt. Inter ipsa Vicus,
Antiqua adificiorum Fundamenta, quasi est superstructa; ita ut,
incolæ, super ea, per plateas incolant.

RIP. ULTER.

Distant.
Milliar.

ORTH; Palatium, & Aula Ve-
nationum Imperatoris.

I N H U N G A R I A.

[SECT. II.]

Táváng, Arx, super rupe præcipi-
ti posita; nunc verò ruinis tan-
tùm adhuc conspicua.

Distant
Milliar.

RIP. CITER.

PENES ALVEUM PRINCI-
PALEM.Carlbürg. Hungaricè, *Orozvár*.

Pagus.

Sandorf. Hungaricè *Csun*. Pagus.Frauendorf. Pagus, in minori In-
sulâ Schütt.Afvang. Pagus, minoris Insulæ
Schütt.Boics. Pagus, minoris Insulæ
Schütt.

[SECT. III.]

Szegin. Pagus, minoris Insulæ
Schütt.

Gónny. Pagus.

Afsch. Pagus.

Zegn. Oppidum.

[SECT. II.]

*Penes Ramum DANUBII il-
lum, qui Insulam SCHÜTT
minorem efficit:**Ungarisch* ALTENBURG; Hun-
garis *Ovár*, Oppidum, 5.
milliaria distans a Posonio; &
quod fluvius Leyta circumfluit.
Mosonium. Unico tantum
sclopeti jactu, ab *Ovár* distans,
Vicus, Comitatus, a se nomen
dedit. Germani vocant *Viesel-
burg*.

JAVARINUM.

RIP. ULTER.

PENES ALVEUM FLUMINIS
PRINCIPALEM.

POSONIUM.

SAMORIEN. Oppidum, dimi-
dium quasi milliare, a Danubio
distitum, & Primarium, in to-
tâ Insulâ Schütt majori.

Waika. Pagus.

Paka. Pagus.

Narot. Pagus.

Zap. Pagus.

[SECT. III.]

COMAROMIUM.

*Penes Alveum, seu potius
Ramum DANUBII il-
lum, qui Insulam SCHÜTT
minorem efficit:*

[SECT. II.]

Halaszy. Pagus.

Gömbling. Pagus.

Hedervar. Arx & Pagus.

Raro. Pagus.

S. Pal. Pagus.

Vifalu. Pagus.

Distant
Milliar.

Diffant.
Milliar.

RIP. CITER.

*Penes Ramum DANUBII
illum, qui Insulam majorem
SCHÜTT circum-
fluit.*

Büsbek. Pagus.

Nagymajar. Pagus.

[SECT. III.]

Niarafd. Pagus.

Guta. Pagus; e cujus regione,
Vaga fluvius in Danubium ef-
funditur.

RIP. ULTER.

Diffant.
Milliar.

*Penes Ramum DANUBII
illum, qui Insulam ma-
jorem SCHÜTT circum-
fluit.*

Wafarud. Pagus.

Eperies. Pagus.

Tallos. Pagus.

[SECT. III.]

Finitis Insulis SCHÜTT, & DANUBIO in unum

Akveum recollecto.

PANON. Antiquitas Romana; $\frac{1}{2}$
milliar. infra Zegn.

Almas. Pagus.

Nesmiel. Pagus.

Neudorf. Pagus.

[SECT. IV.]

STRIGONIUM.

VICEGRAD. Arx destructa; in
quâ olim Regni Hungariæ Co-
rona servabatur.

S. Andreae. Oppidum.

[SECT. V.]

* Buda vetus. Vicus; prope
quem Antiquitates Romanæ.

BUDA.

* BUDA VETUS] Germanica quondam Loppo, & Antonini
ac Severi temporibus, ad collocanda Barbarorum impensa ibi colloca-
ta, quam, ante Budæ appellationem, Sicutiniam nominabant. Bes-
sa. Dec. II lib. 1.

[SECT. IV.]

Barcan. Oppidum, e regione Stri-
gonii.

Maros. Pagus.

VACIA.

[SECT. V.]

PEST.

Hinc, cum flumen nostrum iterum in duos Ramos, Inf. RATZKÓVI includentes, distinguatur, sunt, juxta
 RAMUM OCCIDENTALEM.

Distant.
Milliar.

RIP. CITER.

Hanzabe. Pagus.

Ertſchin. Pagus.

[SECT. VI.]

Adon. Pagus.

RIP. ULTER.

Tókel. Pagus.

Ofalu. Pagus.

[SECT. VI.]

Cerevitz. Pagus.

Lori. Pagus.

Makad. Pagus.

Distant.
Milliar.

Juxta RAMUM ORIENTALEM.

Sent Miklos. Pagus.

Gepp. Pagus.

Marton. Pagus.

RATZKÓVI. Oppidum; primarius in hac Insulâ locus.

Arafti. Pagus; Antiquitate Romanorum ibi reperiundâ, notandus.

Taxon. Pagus.

Varſnak. Pagus.

Bankaza. Pagus.

Lazaza. Pagus.

Demſet. Oppidulum.

Sent Miklos. Pagus.

Post Insulam RATZKÓVI, juxta ipsum relictum

DANUBII *Alveum*;

(1) Pantali. Pagus, circa quem ingens Romanorum Agger incipit.

POSTAK. AGGER ROMANUS.

Feudvar. Pagus, cum destructâ Arce.

[SECT. VII.]

Baczka. Pagus.

Vets. Pagus.

[SECT. VII.]

COLOCZA.

(1) PANTALI. De hoc Joh. Samboc. : „Tunc per ripam Danubii, ad Penteleum, est riuus, locus, & ipsum versare ali-“
 „cuius etiam Romanorum Colonie reliqua servatum.“ Que vido in Tomo Antiquitatis adnotata.

Distant.
Milliar.

RIP. CITER.

- (1) Paxo. Vicus, cum destructâ Arce.

[SECT. VIII.]

- Tulna. Vicus.
Fairfar. Pagus.
Ugin. Pagus $\frac{1}{2}$ milliar. a Danubio remotus.
Pilis. Pagus, æquè remotus.
Brefava. Pagus.
(2) Sexar. Arx destructa super monte.
(3) *Mohacs*. Oppidum nunc; Turcarum verò quando sub potestate erat, Magnates in eo residence solebant.

[SECT. IX.]

- Kuliket. Pagus.
Marok. Pagus.
Veresmarton. Pagus.
Daras. Pagus.

[SECT. X.]

- Almas. Pagus.
(4) ERDÓT. Arx; sed magnam partem destructa.

(1) PAXO.] Sui hæc optime congruere videtur cum Aquino Posoni.

(2) SEXAR.] Variæ hic inveniantur Romanæ inscriptiones.

(3) MOHACS.] De hoc Joh. Sambucus, *rer. Hungar. Appendix* ar.: „Est illi Oppidum Episcopatus Quinquæ Ecclesiasticæ.

Præter illas celeberrimi, Ludovicum inter de Turcas, gessi ad Mohacs, description. vid. apud Authorem citat.

Sui Loca, aut Mohacs, aut Sexar, Posoniæ olim Lapinæ fuisse, credibile est.

Hic autem aliquæ ætates multa inveniuntur hæc Nomenclatura, quæren tum signaturæ, ita jam erant stricte, ut nihil inde colligi possent.

(4) ERDÓT.] multi, olim Pestoburgum fuisse contendunt.

De hoc, Joh. Sambucus, *rer. Hungar. Appendix*: „Est ex Provincia Tückelen, loca undique sylvis circum, & quæ, parvo labore, Nazari adjuvante, manifestius effici possit.

RIP. ULTER.

Distant.
Milliar.

- Foktu. Pagus.
Bacina. Pagus; $\frac{1}{2}$ milliare a Danubio remotus.
Varodi. Pagus.

[SECT. VIII.]

- Bodislo. $\frac{1}{2}$ milliar. a Danubio remotus Pagus, juxta Lacum.
Pandur. Pagus.
BAJA.
Monostor. Pagus.
Totina. Pagus.
Doutva. Pagus.

[SECT. IX.]

- Sentova. Pagus.
Berek. Pagus.
Kulut. Pagus.
Sterbtze. Pagus.
Monostor. Pagus.
Vragos. Pagus.

[SECT. X.]

- Apatin. Pagus.
Buginovitz. Pagus.
Bukin. Pagus.

Distant.
Milliar.

RIP. CITER.

BUCOVAR. Ad Confluentes Vuka fluvii, in edito Arx emittens.

ILLOK.

[SECT. XI.]

Banosra. Pagus.

Zerevitz. Pagus, cum Arcis alicujus rudetibus.

PETRIVARADINUM.

Carlovitz. Rudera templorum adhuc ostendens locus; sed nuperâ Pace, ibidem, cum Turcis initâ, celebris.

KERZEDIN Romanarum Antiquitatum rudera.

Salankamen. Urbis rudera, Tibiscii Oflis opposita.

Bellekis. Oppidum.

[SECT. XII.]

Banovtza. Pagus.

Zervinka. Pagus.

Zemlin. Pagus.

BELGRAD.

Mirova. Pagus.

Krocza. Pagus.

SEMENDRIA.

Kollitz. Castellum, in planitie positum.

KASTOLATZ, &

[SECT. XIII.]

BRENINKOLATZ. Ambo, Antiquo-Romani Aggeres, quos Mlava fluvius medius interfluit.

Rama. Arx, sive Castellum.

RAMA VETUS. Muniminis Romano-antiqui reliquiae.

RIP. ULTER.

Distant.
Milliar.

Palanka. Vicus, e regione Illok, situs.

[SECT. XI.]

Futak. Pagus.

CSENEI. Antiquum Romanorum Fortalitium, ex quo, celeberrime ille Romanorum Agger, incipiens, ad Tibiscum porrigitur.

Kobila. Pagus.

Monasterium.

[SECT. XII.]

Borgia. Pagus, e regione Belgrad, ultra quingentos passus a Danubio remotus.

PANCsoVA. Oppidum.

CsoVINA. Romanum quondam Fortalitium, uti ex vestigiis adhuc extantibus, clare patet.

[SECT. XIII.]

JENI-PALANKA. Hungarice, *Vi-Palanka*; quod idem est, ac si dicas; *Palanka Nova*; locus aggeris, sudibus & fossâ munitus; cujus parti, Danubio obversa, antiqua turris ali-

L

GRA-

Distant.
Milliar.

RIP. CITER.

GRADISKA. Munimentum Romanum ad Confluxum fluminis Pek, positum.

Columbatz. Arx, in Apice montis constituta.

GRADISKA, &

JESAVA. Romana ambo Fortalitia. Incipit Via rupibus Montium, qui Danubio planè imminent, a Romanis incisa, & ultra $\frac{1}{2}$ milliare continuata.

Via altera, rupibus incisa.

[SECT. XIV.]

CREBEN VETUS. Reductus Romano-Antiquus.

Poretza. Pagus.

STARI-VARE. Sive Urbs antiqua, &

GRADANITZA. Romana Munimina ambo.

GRADISKA. Romana Antiquitas.

LUKADITZA. Munimentum Romano-Antiquum.

Via incipit, Petre montium incisa, quæ prosequitur penè usque Orfovam.

ORSOVA VETUS. Romanus Agger.

COLOVITZ.

BANUL.

CLODOVA. Tria Munimenta Romana.

Fetiflan. Castellum.

PONTI olim TRAJANO, adstructus AGGER ROMANUS.

CORVINGRAD. Romani Fortilitii rudera.

PALANKUTZA. Munimentum Romanum, ex quo, tam Pontem Trajani, quàm Gradiscam

RIP. ULTER.

Distant.
Milliar.

cujus rudera, adstructa cernuntur.

BOSISIENA. Romanum Munimentum.

MOLDAVA. Oppidum.

CORVIN-KULE. Quasi dicas, Corvini turris; rudera quædam murorum ambitus.

[SECT. XIV.]

TRI-KULE. Tres turres, quas, Romanum Opus esse, asserere non audemus.

PESCABARA; &

MARECOBILA. Munimina Romana ambo, eo loco posita, quo Danubius, in angustissimum alveum constringitur.

ORSOVA VETUS. Agger Romanus.

CASTRAMETATIO. Romano-Antiqua.

* SEVERIN. Fortalitium Romanum.

PONTI olim TRAJANO, adstructum Munimentum Romanum ingens; ex quo, tam versùs Orfovam, quàm in Valachiam, Via Romana Lapidibus strata.

* SEVERIN.] Oculis habet, Severianum. De hoc Boett. Lib. 1. Dec. 1. „ Ad Portam Trajanam in obsequio parte Danubii. Severianum est Oppidum; a Severo Imperatore conditum. Id. Dec. 3. Lib. 10.

„ Tunc Ludovicus Rex, in Valachie natus imperaret, Severinam Oppidum, a Severo olim Imperatore edificatum ac venustate colligere, restituit.

Distant.
Milliar.

RIP. CITER.

versus, Via Romana Lapidibus
strata, ducit.

[SECT. XV.]

DEEZ. Romanum Munimen-
tum.

• [SECT. XII.]

NOVOSEL. Romanum Muni-
mentum.

RAKITNITZA. Rom. Muni-
mentum.

AGGER Romanus anonymus.

FILERIN. Monti superstructa
Arx.

VIDIN.

[SECT. XVI.]

RAHOVA. Oppidum.

SILAUNA. Agger Romanus.

[SECT. XVII.]

VADIN. Agger Romanus.

GEGENDE. Antiquitas Roma-
na.

NICOPOLIS.

[SECT. XVIII.]

MERLAN. Romanæ Antiquita-
tis rudera.

ROSCZIG. Castellum, & trac-
tûs nostri Danubialis ultimus
terminus.

Ad hoc Castellum, qui Con-
stantinopolin proficiscente navi
antea vehebantur; jam flumen
deferere, & terrâ iter prosequi
solent.

RIP. ULTER.

Distant.
Milliar.

[SECT. XVII.]

GIELL. Romanæ Antiquitatis
rudera.

TUREN.

[SECT. XVIII.]

GIORGIO. Castellum e Regio-
ne Rosczig positum, & praesidio
Turcico munitum.

DE INCOLIS

. E T

NATIONIBUS VARIIS,

Q U Æ

CIRCA NOSTRUM

DANUBIUM

HAUD RARO VICTITARE CONSUESCUNT.

Am ad Incolas descriptorum modò Locorum est pergendum; & **NATIONES** quoque, quasnam & quales **DANUBIUS** noster perlustret, videnda.

Ante omnia autem ut inter Nationes Indigenas, sive quæ constanter & perpetuò, vel saltem, multis jam abhinc sæculis ad Flumen hoc habitant, & Advenas, sive eas, quæ pro diversitate fortunæ Belli, modò illis se immiscent, modò illas iterum deferere, & in Terram suam redire coguntur, quales hodierno tempore sunt Germani, & Turcæ, distinctionem faciamus; & his omiſſis, de illis tantum, (nempe Indigenis,) loquamur necesse est. Dein cum Germani exiguum aliquem Danubii nostri tractum, tamquam Indigenæ, accolant, & ultra Posonium ubi lingua Germanica aequè Patria esse videtur ac Hungarica, non se extendant; ipsaque præterea Natio toti Orbi sit notissima: ideo hanc quoque missam facere, & tantum eas, quæ sunt extra Germaniam, Nationes, nunc pervidere animus est.

Tres igitur his temporibus sunt, qui Danubii nostri ripas colunt, Populi: Hungari, Rasciani, Valachi, horumque uti diversa est origo, ita linguæ sunt diversissimæ.

De Hungaris jam inter preliminaría satis dictum. Lingua ipsorum proprio nittur fundamento, nihil de aliis assumens.

Rasciani

Rasciani Nationis Slavæ pars sunt; illius videlicet, quæ totum Illyricum, Dalmatiam, Croatiam, Sclavoniam, Bosnam, Serviam, Bulgariamque occupat, Linguae tantum exigua quadam diversitate, seu potius Dialectorum varietate interspersa. Hi quoque Linguam Illyricam habent. Iidem in Hungariam confluxerunt, postquam Hungari majorem Hungariæ partem deseruerunt, occupantibus Turcis Temisvar, & Budam: Turcæ siquidem cupientes loca ab Hungaris deserta novis Gentibus replere, Serviae Incolas convocarunt & collegerunt, quæ Regio montibus aspera, & naturâ inops est, & magni, ac pene incredibilis beneficii loco istæ Gentes habuerunt, patrii Soli sterilitatem in ubertatem vastorum Hungariæ Arvorum permutare, sedemque figere circum Danubiales, Tibiscanas, aliasque Paludes, ubi piscationibus uberrimis fruerentur. Ipsorum nomen originem trahit a Rascâ, Serviae fluviolo, per vallem *Starinlach* in Moravam flumen decurrente, ad quem antiquissimas suas sedes sortiti sunt. Ampliora sibi Terræ spatia quærentes, qui eò se vertentes, ubi temporibus belli victoria favet, in diversas regiones disperguntur. Plerumque sedem locant ad paludes, & aquas, Piscium capturam commodius, atque facilius exercendi gratiâ; tam levi autem materiâ & artificio habitationem extruunt, ut, quando ipsis libet & Praefecto eorum, illam diruere, aliòque migrare parati sint. Inde fit ut locus idem hodie refertus ædibus, cras solitarius conspiciatur. Immo plerisque effossa Terra, Domus est, & latebræ cavernarum. Graeci ritus est ipsorum propria Religio; illius nempe qui & in Moscoviâ viget.

Valachi & moribus & Lingua differunt a Rascianis, licet eandem Græcam Religionem profiteantur, atque utantur ipsorum iisdem Illyricis characteribus. Ii Danubii ripas accollere incipiunt, quæ fiunt a Ramis Montis *Æmi* & *Carpati*, nec amant vivere in planitiibus, præterquam in duabus Provinciis *Vallachiâ*, & *Moldaviâ*. Revera ab antiquis Romanorum descendunt, seque Romanos jactant, corruptoque nomine, *Rumines*, vocant; & Lingua ipsorum, corrupta Latina, aut Itala Lingua est. Montes colunt libenter ob inveteratum usum, cum a Nationibus dominantibus Hungariæ, & Transilvaniæ intra montes relegati jam fuerint; nec unquam inde prodire, nec se aliò conferre potuerint, præterquam in duas dictas Provincias. Callida & sagax eorum indoles, rusticis exercitiis dedita, & præcipuè studio propagandi armenta, ipsisque adest quadam modica urbanitas, & subrustica comitas, quâ ab Hungaris & Rascianis differunt.

D E

I N S U L I S

IN TRACTU NOSTRO

DANUBIALI

R E P E R I U N D I S.

INSULÆ, in Nostro Danubii Tractu, occurrunt sanè frequentissimæ ac diversæ. Et plures quidem in partibus superioribus, ubi rarò & exquis tantum spatiis undæ Danubiales unitæ visuntur.

Inter Viennam potissimum & Posonium, omnia quasi Insulis plena sunt; inter quas, uti & locis quibusdam inferioribus, nonnullæ, potius Arenarum quidam Acervi, quàm Insulæ, dici merentur; qui nimirum, pro ratione Accrescentis aut Decrescentis Danubii, modò eminentiores ex undis surgunt; modò iisdem plane submersi latent: immo non rarò adeo locum mutant, ut, dum hic Arenæ aquis diluuntur, alibi denuo confidant, ac novas Insulas efficiant.

Reliquæ constantes omnes; ratione magnitudinis, & qualitatis descriptæ, præfenti hac Tabulâ Synopticâ sequuntur:

TABULA SYNOPTICA

INSULARUM OMNIUM

IN TRACTU DANUBII

CÆTIUM MONTEM inter & Jantra Flumen

* Intercepto

REPERIUNDARUM

Eæ autem sunt,

M I N I M Æ.

Nimirum, quadrantem Milliariis non excedentes, quæ, in toto quasi Tractu nostro, passim inter Majores sunt dispersæ; plurimas autem hujus Classis, & quasi per agmina, videre est, inter Viennam & Comaromium; rariùs exinde obvias, Vidinum usque, ex quo ad Jantra flumen pergenti, præter tres, nulla amplius occurrit. Plæræque sylvis sunt confitæ; Arenosæ tamen etiam nonnullæ; (de quibus supra dictum:) ut, circa Stadlaa, & Elend Pagos: [SECT. I.] item, circa Pofonium, Pagos Waika, Gutern, Boics, [SECT. II.] locisque aliis. Sunt & alia hujus Classis Infularum quedam quasi agmina, ad Pagos Zerevitz, & Cobila, in Sirmio; [SECT. VIII.] penes Gradisca, e regione Vi-Palanka. [SECT. X.] & ad Cataractas Majores, Temir-Kapi dictas, inter quas una, præ aliis, commemoranda venit Infula, *Bamul* vocata, utpote in quâ, Romanæ Antiquitatis Vestigia, etiamnum visuntur. Vid. Tom. II. de Antiquitat.

M E D I O C R E S.

Ad quam Classẽ referimus illas, quæ duo Milliaria non superant, & quadrante unius non sunt minores; Danubio nostro communissimæ. Unde, potiores tantum hic retulisse sufficiat.

I. Ad SWÓCHET. Infula, ad unum quasi Milliariẽ longa, & quadrantem lata, in quâ, arx, sive Palatium Cæsareum Ebersdorff, & Oppidum Manswerth.

II. PETRONELL. Ejusdem, cum priori longitudinis, sed latior paulò; Infula, tota Arboribus confita.

Tom. I.

O

III. Duo

- III. Duo supra COMAROMIUM, milliaria, Insula, ultra I. milliare longa, & quadrantem lata.
- IV. Ad BUDAM VETEREM, à S. Margarethâ nomen habens, latitudinis quidem exiguae, sed cujus Longitudo, integrum quasi milliare æquat.
- V. In ramorum, qui maximam illam Insulam Kóvinska-Ada, efficiunt, altero; nempe, descendenti, sinistro, potiores hujus Classis Insulae sunt, ad Pagum Vrasgnac; duae ad Temset, & una, major reliquis, ad finem dictae maximae Insulae, S. Georgii vulgò nuncupatae; siquidem, tantum non duo milliaria complectitur.
- VI. Ad FEUDVAR;
- VII. BATSKA; &
- VIII. I^{stae} milliaria supra Tulna; Insulae, quarum singulae unum circiter milliare emectiuntur.
- His aequales ferè sunt Insulae.
- IX. Ad ILLOK.
- X. PETRIVARADINUM. A reductu in eâ extracto, memorabilis;
- XI. CARLOVITZ;
- XII. MIROVA. Pagum, unum milliare à Belgrad distans, inferius.
- XIII. GRADISCA.
- XIV. COLUMBATZ.
- XV. Ad CREBEN. Antiquo-Romani Munimenti reliquias; eodem dictae nomine, Tres Insulae; tali tamen situ inter se dispositae, ac tam angustis distinctae Canalibus, ut quasi pro unâ haberi possint.
- XVI. A PALANKUTZA, non procul inferius, ultra milliare longa, ad dimidium lata, Insula.
- XVII. Insula, in quâ VIDINUM, Civitas, milliare integrum longa, & dimidium lata: sed hæc exiguo fluminis brachio a Continente separatur.
- Hinc, ad finem usque Tractûs Nostri, omnes ferè reliquae Insulae, quae ad 30. numerantur, ad hanc Classẽ pertinent, cunctae sylvis plenae. Majores tamen earum, sunt, circa GEGENDE, quae Milliare superant; NICOPOLIN, & MERLAN, ad unius pariter milliariis longitudinem prope accedentes.

M A X I M A E.

Classẽ istam sex, aut septem absolvunt insulae, Ordine sequentes.

- I. SCHITT, vulgò dictae, Major & Minor, quasi *Insulae Deceptionis*, vel Labyrinthus quidam; eò quòd totae quasi paludibus sint inundatae, inter quas iter facientes, a viâ rectâ facillè declinare solent; ita ut, dum in viam redire quærunt, aquis undique clausos se videant, &, nisi magno cum

cum vitæ periculo, exire nesciant. Crescente Danubio, cuncta quasi undis occupantur, quod incolæ, humili præcipuè situ qui habitant, prævidentes, in Pagos altiores migrare solent, ab injuriis aquarum ibidem se conservaturi. Canalibus ferè infinitis Natura eas discidit; ac, de iis, qui de Paludibus collecti, aquam in Danubium mittunt, celebriores, in majori quidem, nominantur, *Csillis*, *Sarto*, & cunctis aliis major *Dodoag*. Decem milliaria, majoris longitudinem; tria verò, ejusdem latitudinem, vix emetiuntur: cum minor, in longum, septem, in latum autem, duo milliaria, porrigatur.

His adjungi potest tertia, quam Danubii ramus Septentrionalis, emittendo, non procul infra Búsbeke, Canalem, eundemque exacto quatuor milliarium spatio, recipiendo, efficit. Latitudo ejus, integro milliari minor est; paludibus, uti priores, plena. Inque eà, arx, Kiralfalva; Germanis, Königsagen, dicta, potior locus est.

II. S. ANDRÆ, Insula, five, KOVINSKA-ADA, quam unam circiter horam, infra Budam, Danubius, in duos ramos divergens, inchoat; & infra Makad pagum, iterum concurrens, definit. Pratis, Nemoribus, Frugibus, abundans; & in quâ Lepores capiuntur. Octo milliaria, in longitudine excedit, & duo, in latitudine tantum non æquat.

III. S. ANDRÆ Insula; cujus principium, circa arcem Vicegrad; finis, ad S. Andreæ Oppidum, a quo nomen habere videtur. Ejus longitudo, ad 3. milliaria; latitudo verò, ultra unum excurrit.

IV. MOHACS, Inf. ab Oppido, quod, ad ripam Danubii citiorem, ipsi adjacet, ita dicta; sylvis & paludibus refertissima; cujus longitudo tantum non 4. milliaria capit; latitudo verò, ad duo, extenditur. Possent etiam in censum Insularum venire, tractus illi duo paludosi, quorum unus est inter Colocza & Baja, Sarkes, vulgò dictus; alter, infra Confluentes Tibisci, ad partem Alvei Danubialis veri, Ulteriorem, qui ad Vi-Palanka usque Canali, *Danavitiza* dicto, cingitur; nisi, incerto nimis meatu, inter Paludes, aqua vagaretur.

Finis Primæ Partis Geographicæ Tomi I.

P A R S II.
ASTRONOMICA.

Tom. I.

Q

IN

T O M I P R I M I

P R Æ F A T I O.

Incultæ Gentes, quæ varias inter Orbis, rerumque vices, has ripas accolluere, obstiterunt, ut præstantissima Astronomiæ Scientia frequentibus observationibus cælum peragraret, iis-que dimensionibus uteretur, quæ terrestres quoque dirigerent.

Id ego præ oculis animoque habens eo tempore, quo Danubium scrutabar, constitui post jacturam Belgradi Anno 1690. plures aggredi observationes, quæ non modò ad ordinandum, ac disponendum hydrographicam Danubii Mappam, sed & mediterraneas ipsi circumjacentes, conferrent. Modum ergo perpendi, & excogitavi, quo facilius id consequi possem.

Quamobrem curavi fieri Quadrantem Astronomicum ex orichalco, radio $2\frac{1}{2}$ pedes Noricos complectentem, & super annulum azimuthalem itidem orichalcum circumcirca versatilem, quo instructum exercitatum in eo studio Juvenem Joannem Müller in loca insigniora ablegavi, in quorum singulis ille quinque aut sex diebus immoratus ex altitudinibus Fixarum meridianis (Solis enim non ita frequentes haberi poterant) præsuppositis ipsarum declinationibus ex Hevelio, elevationes Poli elicuit methodo illâ, quam Astronomice observationes annexæ monstrant.

Quibus etiam aliæ pro longitudinibus Locorum tentatæ, aut aliàs haud planè inutiles adherent observationes, ut qualis fuerit per Telescopium pedum deprehensus circum Jovialium motus, quibus Phasibus Luna circa Marginem quidem tantum, quo tunc crescebat vel decrescebat, apparuerit, & quæ tandem totum agmen complet & perficit, tabula declinationum quatuor diversarum acuum magneticarum, quantæ eæ in diversis locis fuerint deprehensæ.

Has igitur observationes omnes miles congesti; verum cum post varios casus diversa mihi observatoria perlustrare datum est, meumque præcipuè domesticum, ubi in Patriam reversus sum, aliorumque methodum in Astronomicis observationibus instituendis perspexi, & ad trutinam revocavi, diù sanè hæsitavi forent necne observationes istæ in lucem proferendæ, utpote quæ inter Castrorum strepitus, & militaria incommoda peractæ fuerant.

At Cassinus eruditione suâ toto orbe celeberrimus, qui semper me loco filii habuit, constanter vetuit ut easdem de medio tollerem, & abolerem, sed etiam si Da-

nubiale Opus typis non committeretur, ipsas voluit segregatim traderem, cum quia, ut dixi, nunquam constat commissas fuisse in Pannoniis hujuscemodi observationes, tum quia a milite rebus omnibus destituto, quæ ad earum perfectionem sunt necessariae, idem, quod prestatur a cæteris omni perturbatione expeditis, & sedentariam vitam agentibus, expectandum non est.

Quare videat hinc unusquisque quod potui me tentasse, quandoquidem mihi datum non fuit juxta opus, & arbitrium meum in locis consistere. Ingenuè tamen fateor me observationem transitus Mercurii exegisse quodam in viridario, dum Viennæ commorabar, illam verò eclipsis Solis particularis ad ripam Fluminis Cotranæ inter rudera Castrî Dresnik, oppositi Biaz in Croatiâ inferiori, eo tempore quo inter utrumque Imperium limites dividebam, ubi ad arbitrium permanere mihi dabatur. Turcæ ferè omnes exiere tentoriis, spectaturi hanc, prout ipsis videbatur, mirabilem observationem, quia novam, nec in eo Regno aliàs habitam.

En tales igitur, quales peregi observationes.

ALTITUDINES MERIDIANÆ FIXARUM

Et ex iis elicite

ELEVATIONES POLI.

ANNO MDCXCVL

V I E N N Æ.

Menfes & Dies.	Nomina Fixarum.	Altitudines meridianæ. G. /.	Æris tem- pestas.	Calculus, quo supputata	Eleva- tio Poli. G. /.
Aprilis die 17.	LUCIDA IN DORSO LEONIS, BAYERO γ CAUDA LEONIS, BAYERO β	63-58. 58-4	Cælo sereno.	G. / //. 63-58- 22-12-12. declin. boreal. Luc. 41-45-48. in dorso Leon. Altitudo Æquatoris, cujus ad quadrantem Complemen- tum ferè est,	
eiusdem die 20.	REGULUS, BAYERO α LUCIDA IN DORSO LEONIS; BAYERO δ CAUDA LEONIS, BEIERO β POLARIS, BAYERO URSÆ MINORIS α	55-15. 63-59. 58-4 Alt. minima 45-53.	Ære sereno, sed flatibus irrequieto.	58-4- 16-17-55. decl. bor. Caudæ β . 41-46-5. alt. Æquatoris, cujus Compl. ferè est, 55-15- 13-28-28. decl. bor. Reguli. 41-46-32. alt. Æquatoris cujus Compl. ferè est, 87-41-13. decl. bor. Polaris. 45-53-.	48-14
eiusdem die 21.	LUCIDA IN DORSO LEONIS, BAYERO γ CAUDA LEONIS, β POLARIS, BAYERO URSÆ MINORIS α	63-58. 58-6. Alt. minima 45-53.	Cælo puro flante Ze- phiro.	41-48-13. alt. Æquator. cujus Compl. ferè est.	

B U D Æ.

Menfes & Dies.	Nomina Fixarum.	Altitudines meridianæ. G. /.	Æris tem- peſtas.	Calculus, quo ſupputata	Eleva- tio Poli. G. /.
Maii 27.	SPICA VIRGINIS, BAYERO α ARCTURUS BAYERO BOOTIS α POLARIS BAYERO URSÆ MINORIS α	33 - 2. 63 - 26. 45 - 6.	Ære diſper- ſi hinc inde nubeculis maculato.	G. /. //. 9-31-42. decl. auſtr. Spicæ 33- 2- -. Virg. 42-33-42. alt. Æquat. cujus Compl. ferè eſt, 20-50-19. decl. bor. Arcturi. 63-26- -. 42-35-41. alt. Æquat. cujus Compl. ferè eſt, 87-41-13. decl. bor. Polaris. 45- 6- -. 42-35-13. alt. Æquat. cujus Compl. ferè eſt.	47-25.

B A I Æ.

Junii 2.	ARCTURUS, BAYERO BOOTIS α LANX LIBRÆ AUSTR. BAYERO α HUMERUS URSÆ MINORIS BAYERO β	64 - 40. 29 - 9. 60 - 44.	Cœlo valde ſereno.	64-40- -. 20-50-19. decl. bor. Arcturi. 43-49-41. Alt. Æquatoris cujus Compl. ferè eſt, 29- 9- -. 14-41-42. decl. auſtr. Lancis 43-50-42. auſtr. Alt. Æquator. cujus Compl. ferè eſt,	46-10.
ejuſd. 6.	ARCTURUS, BAYERO BOOTIS α LANX LIBRÆ AUSTR. BAYERO α HUMERUS URSÆ MINORIS BAYERO β	64 - 38. 29 - 6. 60 - 45.	Cœlo ſereno.	60-45- -. 75-25-10. decl. bor. Humeri 136-10-10. Urfæ minoris. 179-59-60. 43-49-50. Alt. Æquatoris cujus Compl. ferè eſt,	

AD CONFLUENTES

D A N U B I U M

E T

D R A V U M.

Menfes & Dies.	Nomina Fixarum.	Altitudines meridianæ.	Aëris tem- peſtas.	Calculus, quo ſupputata	Eleva- tio Poli. G. /.
Junii 12.	ARCTURUS, BAYERO BOOTIS α HUMERUS URSAE MINORIS BAYERO β MANUS SINISTRAE OPHIUCHI BO- REAL. BAYERO SERPEN- TARII δ LUCIDA IN MEDIO COLLI SERPENTIS, BAYERO α	G. /. 65 - 13. 60 - 11. 41 - 35. 51 - 50.	Aëre defæca- tiſſimo.	G. /. 65-13- 20-50-19. decl. bor. Arcturi. 44-22-41. alt. Æquatoris cujus Compl. ferè eſt, 60-11- 75-25-10. decl. bor. Hum. 135-36-10. Ursa min. 179-59-60. 44-23-50. alt. Æquatoris cujus Compl. ferè eſt, 41-35- 2-49-42. decl. Auſtr. man. ſin. Oph. boreal.	45-36.
ejufd. 13.	HUMERUS URSAE MINORIS BAYERO β LUCIDA IN MEDIO COLLI SERPENTIS, BAYERO α	60 - 9. 51 - 49.	Aëre vento- ſo, & plu- vioſis nubi- bus inqui- nato.	44-24-42. altit. Æquatoris, cujus Complem. ferè eſt, 51-50- 7-26-9. decl. bor. Luc. in medio Colli Serp.	
ejufd. 14.	ARCTURUS BAYERO BOOTIS α	65 - 13.	Cælo nubi- bus maxi- mam par- tem obve- lato.	44-23-51. altitudo Æquatoris, cujus Complem. ferè eſt,	

S E G E D I N I.

Menfes & Dies.	Nomina Fixarum.	Altitudines meridianæ.	Aëris tem- pestas.	Calculus, quo supputata	Eleva- tio Poli. G. $\frac{1}{2}$.
Junii 25.	CAPUT HERCULIS, BAYERO α CAPUT OPHIUCHI, BAYERO SERPEN- TARII α COR SCORPII, BAYERO α	G. $\frac{1}{2}$. 58 - 31. 56 - 36. 18 - 7.	Cælo fere- nissimo.		
Julii 4.	CAPUT HERCULIS, BAYERO α CAPUT OPHIUCHI, BAYERO SERPEN- TARII α	58 - 26. 56 - 34	Cælo fere- nissimo.	G. $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{2}$. 58-31- 14-47-51. decl. bor. Cap. Herc. 43-43-9. altitudo Æquator. cujus Compl. ferè est,	46-16.
ejuſd. 9.	COR SCORPII, BAYERO α CAPUT HERCULIS, BAYERO α	18 - 9. 58 - 31.	Cælo fere- no, flante Circio.	56-34- 12-51-1. decl. b. Cap. Ophi. 43-42-59. altitudo Æqua- tor. cujus Compl. ferè est,	
ejuſd. 10.	CAPUT HERCULIS, BAYERO α CAPUT OPHIUCHI, BAYERO SERPEN- TARII α	58 - 31. 56 - 38.	Aëre puro.	25-39-21. decl. a. Cor. Scorpii 18-7- 43-64-21. alt. Æquat. cujus Compl. ferè est.	
ejuſd. 11.	CAPUT HERCULIS, CAPUT OPHIUCHI,	58 - 33. 56 - 34	Cælo purif- fimo, flante Circio.		
ejuſd. 12.	CAPUT OPHIUCHI,	56 - 36.	Cælo purif- fimo, silen- tibus ven- tis.		
ejuſd. 13.	CAPUT HERCULIS, CAPUT OPHIUCHI,	58 - 33. 56 - 35.	Cælo pul- cherrimo, ſpirante le- niter No- thapeliote.		

IN CASTRIS,

Propè TITUL, in Angulo Confluxus DANUBII
& TIBISCI citeriori positus.

Menfes & Dies.	Nomina Fixarum.	Altitudines meridianæ. G. <i>l.</i>	Aëris tem- pestas.	Calculus, quo supputata	Eleva- tio Poli. G. <i>l.</i>
Julii 18.	CAPUT HERCUL. CAPUT OPHIUCH.	59 - 27. 57 - 29.	Cælo fere- nissimo.	G. <i>l. //.</i> 59-27- — 14-47-51. decl. b. Cap. Herc. 44-39- 9. alt. Æquator. cu- jus Compl. ferè est,	
ejusd. 20.	CAP. HERCUL. CAP. OPHIUCH. MANUS (aliàs dex- træ sed hic) SINIS- TRÆ OPHIUCHI AUSTRAL. BAYERO SER- PENTARII μ	59 - 31. 57 - 32. 35 - 1.	Aëre, ex hef- ternâ plu- viâ, impuri- tatis aliquid fovente.	57-29- —. 12-51- —. decl. b. Cap. Ophi. 44-38. alt. Æquatoris, cujus Compl. ferè est, 35- 1- —. 9-39-17. decl. austr. manús 44-40-17. (hic) finistræ O- phiuch. austr. alt. Æquat. cujus Compl. ferè est,	45-20.
ejusd. 21.	CAP. HERC. CAP. OPHIUCH. SERPENTIS CAU- DÆ PENULTIMA, BAYERO η	59 - 27. 57 - 31. 41 - 46.	Cælo fere- nissimo.	41-46- —. 2-55-12. decl. a. penult. 44-41-12. Caudæ Serpent. alt. Æquatoris, cujus Complem. ferè est,	

S O L N O C I.

Menſes & Dies.	Nomina Fixarum.	Altitudines meridianæ. G. /.	Æris tem- peſtas.	Calculus, quo ſupputata	Eleva- tio Poli. G. /.
Auguſti die 9.	LUCIDA CAUDÆ AQUILÆ BAYERO ζ	56 - 19.	Cœlo ſereno.	G. /.	
ejufd. 10.	LUCIDA CAUD. AQUILÆ	56 - 19.	Nubibus Cœlo undi- que diſperſis.	56-19- 13-28-48. decl. b. Caud. Aqu. 42-50-12. alt. Æquatoris, cujus Complem. ferè eſt,	47 - 9.
ejufd. 11.	LUC. CAUD. AQU. LUCID. IN SCAPU- LIS AQUILÆ BAYERO α	56 - 19. 50 - 58.	Ære, nubi- bus poſt im- brem largiſ- ſimum reli- ctis, in- quinato.	50-58- 8-7-14. decl. b. Luc. in 42-50-46. Scapulis Aqu. alt. Æquator. cujus Com- plem. ferè eſt,	

A G R I Æ.

Auguſti die 18.	ULTIMA CAUDÆ SERPENTIS, BAYERO θ	45 - 56.			
	LUCIDA CAUDÆ AQUILÆ BAYERO ζ	55 - 28.	Cœlo nubi- loſo.	45-53- 3-52-15. decl. bor. ult. Caud.	
	IN ALÆ AQUIL. ſiniſtræ extre- mitate, duarum antecedens. BAYERO ς	44 - 39.		42-0-45. Serpent. altitudo Æquatoris, cujus Complem. ferè eſt,	48 - 0.
ejufd. 19.	ULT. CAUD. SERP. LUC. CAUD. AQU.	45 - 53. 55 - 30.	Ære nubi- bus non planè va- cuo, flante validè Ze- phiro.	55-28- 13-28-48. decl. b. Caudæ 42-0-12. Aquilæ. altitudo Æquatoris, cujus Complem. ferè eſt,	
ejufd. 20.	EÆDEM.	45 - 53. 55 - 28.	Ære puro.		

B U D Æ, alterâ vice.

Menfes & Dies.	Nomina Fixarum.	Altitudines meridianæ. G. /.	Aëris tem- pestas.	Calculus, quo ſupputata	Eleva- tio Poli. G. /.
Auguſti 27.	ULT. CAUD. SERP. CAUDA AQUIL. LUCIDA AQUIL. BAYERO "	46 - 29. 56 - 4 50 - 43.	Cælo fere- niſſimo.	G. /. 46-29- 3-52-15. decl. b. ult. Caud. Serpent. 42-36-45. altit. Æquatoris, cujus Complementum ferè eſt, 56-4- 13-28-48. decl. boreal. Caud. 42-35-12. Aquil. altit. Æquatoris, cujus Compl. ferè eſt, 50-43- 8-7-14. decl. bor. Luc. 42-35-46. Aquilæ. altit. Æquator. cujus Compl. ferè eſt,	47-24
ejuſd. 28.	ULT. CAUD. SERP. CAUDA AQUILÆ.	46 - 28. 56 - 5.	Cælo fere- niſſimo.		
ejuſd. 29.	ULT. CAUD. SERP. CAUDA AQU. LUCIDA AQU.	46 - 29. 56 - 0. 50 - 44	Cælo fere- niſſimo.		

SUCCINCTA OBSERVATARUM

Haftenus Elevationum Poli Repræſentatio.

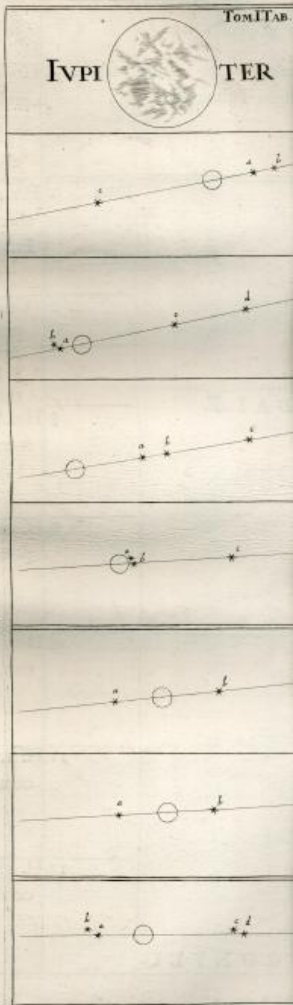
NOMINA LOCORUM.	Elevat. Poli. G. /.	NOMINA LOCORUM.	Elevat. Poli. G. /.
VIENNÆ.	48-14	SEGEDINI.	46-16.
BUDÆ.	47-24	INCASTRIS.	45-20.
BAIÆ.	46-10.	SOLNOCI.	47-9.
AD CONFLUENT. Danub. & Drav.	45-36.	AGRIÆ.	48-0.

ALTITUDINES MERID. SOLIS.

NOMINA LOCORUM	Menses & Altitudines	
	Dies. 1696.	mer. G.
VIENNÆ	Maii 10.	59 - 42.
	15.	60 - 54.
	16.	61 - 6.
	A°. 1697. Februar. 7.	26 - 46.
	23.	32 - 21.
	28.	34 - 14.
	Martii 1.	34 - 36.
BAIÆ	A°. 1696. Junii 3.	66 - 18.
AD CONFLUX.	13.	67 - 42.
	14.	67 - 44.
SEGEDINI	23.	67 - 10.
	24.	67 - 9.
	25.	67 - 8.
	26.	67 - 4.
	27.	67 - 0.
	29.	66 - 54.
	Julii 4.	66 - 33.
	5.	66 - 27.
IN CASTRIS.	13.	65 - 27.
	19.	65 - 26.
	20.	65 - 13.
	21.	65 - 0.
	22.	64 - 47.
	25.	64 - 10.
	Augusti 10.	58 - 10.
SOLNOCL	11.	57 - 48.
	12.	57 - 31.
	13.	57 - 14.
AGRIÆ	20.	54 - 11.
	21.	53 - 52.
	28.	52 - 0.
BUDÆ	29.	51 - 39.

OBSERVATIONES JOVIS ET SATELLITUM EJUS.

Locus.	Menses & Dies.	Horæ.	Distantiæ Sa- tellitum a suo Jove, in dia- metris Jovia- libus.
VIENNÆ.	Maji 11.	horâ 10. pomeri- dianâ.	a. - - - $1\frac{11}{12}$ b. - - - $2\frac{1}{4}$ c. - - - $5\frac{1}{2}$
	14.	hor. 10. pomer.	a. - - - $\frac{7}{8}$ b. - - - $\frac{1}{2}$ c. - - - $4\frac{1}{2}$ d. - - - 8.
	15.	hor. 10. pomer.	a. - - - 3. b. - - - $4\frac{1}{2}$ c. - - - $8\frac{1}{2}$
	16.	hor. 10. pomer.	a. - - - $\frac{1}{16}$ b. - - - $\frac{1}{16}$ c. - - - $5\frac{1}{4}$
BUDÆ.	27.	Culminante Spicâ w.	a. - - - $1\frac{1}{4}$ b. - - - $2\frac{7}{16}$
		Culminante Lance bor. =.	a. - - - $1\frac{17}{16}$ b. - - - $1\frac{17}{16}$
Propè Gobinum, vi- cum, 4 circ. milliaria infra Budam, ad Da- nubium situm.	28.	horâ 1. post occas. Solis.	a. - - - $1\frac{1}{4}$ b. - - - $2\frac{7}{16}$ c. - - - $4\frac{1}{2}$ d. - - - $4\frac{1}{4}$

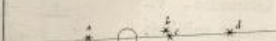
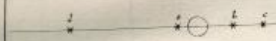
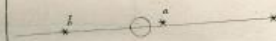
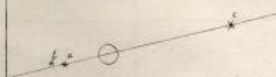
Locus.	Menſes & Dies.	Horæ.	Diſtantiæ Satel- litum a ſuo Jo- ve, in diame- tris Jovialibus.
In Infulâ quadam $1\frac{1}{2}$ ho- ras infra Tulma fitâ.	Maji 31.	Horâ circiter 1 poſt occaſum Solis.	$a. - - - 1\frac{11}{16}$ $b. - - - 2\frac{7}{16}$ $c. - - - 5\frac{17}{16}$
B A I Æ.	Junii 1.	H. 1. m. 30. circ. ab occaſu So- lis.	$a. - - - \frac{11}{16}$ $b. - - - 3\frac{7}{16}$ $c. - - - 6\frac{3}{16}$
	2	Culminante præcedente Arcturum S. in Aſte- riſmo VI. G.	$a. - - - 1\frac{1}{16}$ $b. - - - 2\frac{1}{16}$ $c. - - - 3\frac{1}{16}$ $d. - - - 5\frac{11}{16}$
	3.	Hor. 8. m. 38. a meridie.	$a. - - - 1\frac{7}{16}$ $b. - - - 2\frac{7}{16}$ $c. - - - 5\frac{1}{16}$
	6.	H. 10. m. 30. p. mer.	$a. - - - \frac{1}{16}$ $b. - - - 1\frac{7}{16}$ $c. - - - 2\frac{11}{16}$ $d. - - - 6.$
	9.	Hor. 9. m. 0. p. mer.	$a. - - - \frac{11}{16}$ $b. - - - 3\frac{1}{16}$ $c. - - - 3\frac{7}{16}$ $d. - - - 6\frac{11}{16}$
AD CONFLU.	11.	H. 1. m. 20. ab occaſu Solis.	$a. - - - 1\frac{7}{16}$ $b. - - - 2\frac{7}{16}$ $c. - - - 2\frac{7}{16}$
	12.	H. 1. m. 30. ab occaſu Solis.	$a. - - - 1\frac{7}{16}$ $b. - - - 1\frac{1}{16}$ $c. - - - 1\frac{11}{16}$ $d. - - - 4\frac{11}{16}$

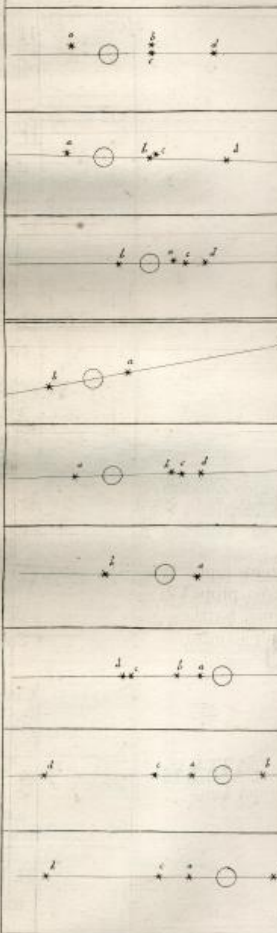
Locus.

Tom II

JUPITER

cum ſuis Satellitibus.

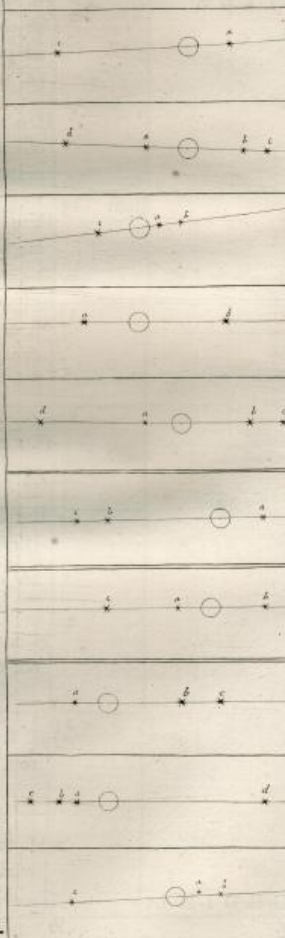

Locus.	Menfes & Dies.	Horæ.	Distantiæ Satel- litum a suo Jove in dia- metris Jovia- libus.	Tom. I Tab.
E N T E S.				IVPITER cum suis Satellitibus.
	Junii	Hor. o. m. 26.	<i>a.</i> - - - $1\frac{9}{10}$ <i>b.</i> - - - $1\frac{1}{4}$ <i>c.</i> - - - $1\frac{1}{4}$ <i>d.</i> - - - 5.	
		H. o. m. 40. ab observat. præ- cedente.	<i>a.</i> - - - $1\frac{5}{10}$ <i>b.</i> - - - $1\frac{17}{10}$ <i>c.</i> - - - $2\frac{3}{10}$ <i>d.</i> - - - $5\frac{4}{5}$	
	13.	H. 9. m. o. a merid.	<i>a.</i> - - - $\frac{7}{10}$ <i>b.</i> - - - 1. <i>c.</i> - - - $1\frac{1}{4}$ <i>d.</i> - - - $2\frac{1}{2}$	
	17.	H. o. m. 45. circ. ab occaf. Sol.	<i>a.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>b.</i> - - - $1\frac{11}{10}$ <i>c.</i> - - - $9\frac{1}{10}$	
	20.	H. 1. m. 45. ab occaf. Sol.	<i>a.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>b.</i> - - - $2\frac{1}{10}$ <i>c.</i> - - - $3\frac{1}{10}$ <i>d.</i> - - - $4\frac{1}{10}$	
	21.	Altitudine 2° 15° . existente, & hor. 2. m. 20. circit. ab occ. Sol.	<i>a.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>b.</i> - - - $2\frac{1}{10}$	
	22.	H. o. m. 50. ab occ. Sol.	<i>a.</i> - - - $\frac{1}{10}$ <i>b.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>c.</i> - - - $4\frac{1}{10}$ <i>d.</i> - - - $4\frac{1}{10}$	
	25.	H. 8. m. 25. a mer.	<i>a.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>b.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>c.</i> - - - $2\frac{11}{10}$ <i>d.</i> - - - $8\frac{1}{10}$	
		H. 10. m. o. a mer.	<i>a.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>b.</i> - - - $1\frac{1}{10}$ <i>c.</i> - - - 3. <i>d.</i> - - - $8\frac{1}{10}$	
SEGEDINI.				
Tom. I.	Z		Locus.	

Locus.	Menfes & Dies.	Horæ.	Distantiæ Sa- tellitum a suo Jove, in dia- metris Joviali- bus.
	Junii 26.	H. 9. m. 9. a mer.	a. - - - $1\frac{2}{16}$ b. - - - $4\frac{7}{16}$ c. - - - $6\frac{1}{16}$
	27.	H. 9. m. 15. a mer.	a. - - - $1\frac{11}{16}$ b. - - - $2\frac{1}{16}$ c. - - - $3\frac{1}{16}$ d. - - - $5\frac{1}{16}$
	28.	H. 8. m. 40. a mer.	a. - - - $\frac{1}{16}$ b. - - - $1\frac{1}{16}$ c. - - - $1\frac{1}{16}$
	Julii 1.	H. 9. m. 40. circ. a mer.	a. - - - $2\frac{1}{16}$ b. - - - $3\frac{11}{16}$
	11.	Culminante in Asteris. IV. F. & h. 8. m. 48. circ. a mer.	a. - - - $1\frac{1}{16}$ b. - - - $2\frac{2}{16}$ c. - - - $4\frac{7}{16}$ d. - - - $6\frac{1}{16}$
	14.	Horâ circ. 1. ab occaf. Solis.	a. - - - $1\frac{1}{16}$ b. - - - 5. c. - - - $6\frac{1}{16}$
	15.	Hor. circ. dimi- diâ ab occafu Solis.	a. - - - 1. b. - - - $2\frac{1}{16}$ c. - - - $4\frac{1}{16}$
	18.	Circa dimidiâ 9.	a. - - - $1\frac{1}{16}$ b. - - - 3. c. - - - 5.
	20.	H. 7. m. 5. 7. a mer.	a. - - - $1\frac{1}{16}$ b. - - - $1\frac{12}{16}$ c. - - - $3\frac{12}{16}$ d. - - - $7\frac{1}{16}$
IN CASTRIS propè Titel.	21.	H. 8. m. 15. a mer.	a. - - - $\frac{1}{16}$ b. - - - $1\frac{12}{16}$ c. - - - $4\frac{11}{16}$

TOM. I. TAB.

IVPITER cum suis Satellitibus.

O B.

OBSERVATIO MERCURII SOLEM TRANSEUNTIS;

Quam, Anno MDCXCVII. d. 3. Novembr., manè, Cœlo
sereno, hic VIENNÆ,

Habere Nobis fortunâ contigit.

Ea autem, cùm jam alibi, peculiari descriptione latius sit
exposita, præsentibus, TABULA & SCHEMATE,
saltem in Compendio exhibetur.

T A B U L A MOTUUM MERCURII, SOLEM TRANSEUNTIS.

Series Observa- tionum.	Altitudines Solis, subtrahâ Refrac- tione, correctæ.		Tempora ex Altitudinibus supputata.			Intervalla Temporum.	Distantiæ Mercu- rii, a Limbo Sola- ri in partibus, qua- lium Radius est: 10000.
	Gr.	Min.	Hor.	Min.	Sec.	Min. Sec.	
I.	8	- 49.	8	- 12	- 24.		3070.
II.	9	- 58.	8	- 21	- 0.	8 - 36.	2625.
III.	11	- 11.	8	- 30	- 8.	9 - 8.	2300.
IV.	12	- 23.	8	- 39	- 28.	9 - 20.	1850.
V.	13	- 11.	8	- 46	- 0.	6 - 32.	1550.
VI.	13	- 50.	8	- 51	- 20.	5 - 20.	1350.
VII.	14	- 26.	8	- 56	- 40.	5 - 20.	1100.
VIII.	15	- 22.	9	- 4	- 20.	7 - 40.	700.
IX.	15	- 39.	9	- 6	- 40.	2 - 20.	550.
X.	17	- 0.	9	- 18	- 56.	12 - 16.	Exitus.

Notandum, quòd Refractiones, Altitudinibus hisce subtrahæ, a RICCILO
sint mutuatæ; quantas nimirum Is, in Horizonte Bononiensi, eas invenit; cùm
Regionis hujus, Aëris qualitas, nondum ita sit explorata, ut certi aliquid in hoc
negotio statui possit.

I G I T U R,

Ex Consequentiâ Tabulæ.

1. Mercurius, superatis vaporibus, notanter
in oculis incurrens, in Sole morabatur, - - - - -
2. Tota in disco Solari Mora erat, - - - - -
3. Egrediens verò Totalis contingebat, - - - - -
& quidem,
4. Circa Gradum Peripheriæ, numerando a Nadir, -

H. l. //.

1-	6-	32.
2-	8-	53.
4-	44-	26.
9-	18-	56.
G. l. //.		
77.	0.	0.

Em. 1. Tab. 47

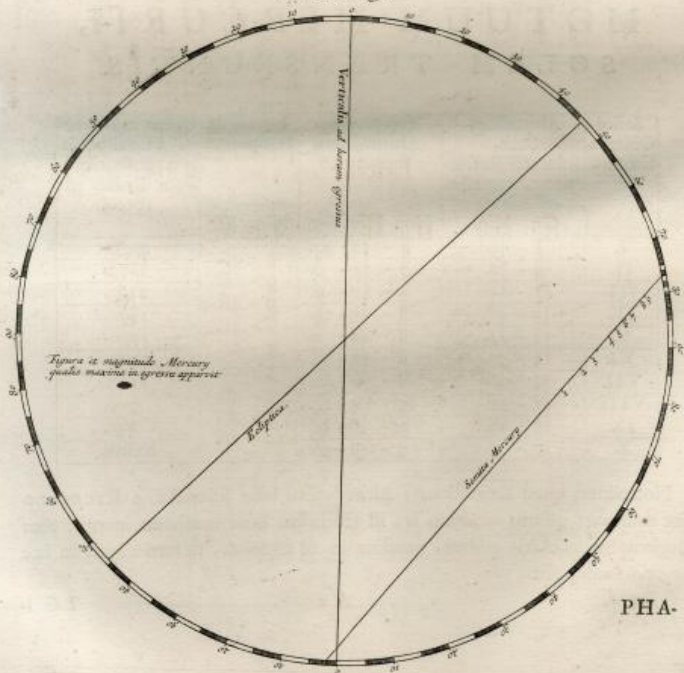
DELINEATIO
TRANSITVS MERCVRII PER SOLEM

prout in camera obscura est observatus,

VIENNA AVSTRIÆ,

die 5. Novemb. st. n. mane

Anno 1697

PHASES LUNARES

A D

ARCHETYPUM COELESTEM,

QUOAD MARGINES,

DEPICTÆ

Tom. I.

B b

PARS

P A R S I I I.
HYDROGRAPHICA.

Tom. I.

C c

I N

IN TERTIAM PARTEM
T O M I P R I M I
P R Æ F A T I O.

Arte hac institutum est nobis Danubium examinare potissimum quod ad aquas attinet, quam propterea Hydrographicam appellamus. Quare de in eum fluentibus hic sermo habetur, & ratio. Non autem, ut ab initio diximus, Danubium integrum examinamus, sed propositum est eum describere solummodo ipsius tractum, qui Cætio Monti, & Jantræ flumini est interfusus. Itaque nos hic ponimus Mappam Potamographicam, & Tabulam Synopticam, quibus exhibentur Fluvii, Fluviolique mediâtè & immediâtè Danubii a nobis examinati tractum ingredientes.

Interea de Alvei ejusdem structurâ, & de ripis expansis, prout operæ pretium erat, verba facimus.

Per varias in latum sectiones notatus Alveus iste Danubii consideratur a nobis, propter ea loca, per quæ nostris militaribus expeditionibus non semel Pontes directi fuerunt.

Præter latitudinem, ac profunditatem ejusdem Fluminis animadvertendas præcipuè posuimus ripas, quæ modò montuosæ, modò tantùm elevatiores, sive paludosæ sunt, & quo in loco, ea diversitas detur, expendimus, ac notavimus Sectiones singulæ habite tam in Danubio, quàm Tibisco, Savo, Marusio, aliisque. Fluminibus Danubium ineuntibus, unâ Tabulâ exhibentur. Et quia opus erat nonnulla eorum, quæ Flumen nostrum circumstant, afferre, hæc quoque reliquæ huic parti adjunximus.

D E

M A P P A

POTAMOGRAPHICA.

Appa Potamographica cunctorum ad nostrum Danubii Tractum, fluminum Typum exhibens præstò habetur cum reliquis aliis, quæ in universâ Pannoniâ existunt, ut in eâ dives undis, ac fertile solum Hungariæ cognosci possit, insuperque Danubii Oræ, de quibus Sectiones illæ desumptæ sunt ad Alvei ibidem profunditatem rimandam, ac lineæ Horizontum Terrarum Soli circumjacentis Danubium specialius notentur.

Depictum quippe eâ in Mappâ cernitur primò, quâ inter laterales Montes Carpathum, & Æmum, humilitate, certoque respectu in profundâ quadam Valle five Conchâ quadam Danubius noster defluat; deinde quâ inter se Horizontum ratione fluvii plures, alii aliis depresso alveo concipi debeant. Et Cavitas isthæc nonnullis linearum ductibus extremitate suâ Montibus illis, quorum respectu ea cavitas efficitur, incumbentium, in hac Mappâ Potamographicâ signata ostenditur.

D E

SYNOPTICA FLUMINUM

T A B U L A

Ractus Danubii Cæcium Montem inter, & Flumen Jantra, totus in universum dividendus venit in *duas Ripas*, cum variis *Locis* quibus ad mare cæteri confluentes, & quidem ab *utrâque Mundi Plagâ*. Eum concomitantes secundæ, tertiæ, vel quartæ magnitudinis in ipsum se exonerant, quorum numerus ad 38 excurrit eo ordine, qui tabulâ refertur, invicem se consequentes.

TABULA SYNOPTICA

FLUVIORUM OMNIUM, A MONTE CÆTIO, USQUE JANTRA FL. IN DANUBIUM, AD UTRAMQUE
Ejus Ripam, Confluentium; adjectis Provinciis & Locis Ostoriorum pariter ac Originum; Magnitu-
dine item, quæ vel est II^a. III^a. IV^a. Classis. Sunt igitur Confluentes in Danubium ad Ripam

MERIDIONAL.

in

- AUSTRIA** Inferiori; { Schwöchet, Classis IV^a. Oritur ex Montibus Austriæ prox. & tractum Milliarium 12. circiter emensus, confluit, ad opidum *Schwöchet*.
Fischa, Class. IV^a. Oritur a Montibus Austriæ prox. & tractu Milliarium 16. circ. confluit ad Oppidum *Fischa*.
- HUNGA-RIA** Cis-Rabanâ; { Laita, Class. III^a. Oritur ex monte nivoso sive *Schnee-berg* & tractu Milliar. 27. circ. confluit ad Oppidum *Ungarisch Altenburg*.
Rabnitz, Class. IV^a. Profluit ex Palude Lacus *Neufidel*, propè Insulam Rabbau; & tractu Milliar. . . confluit ad *Javarini* partem superior.
Raab, Class. III^a. Nascitur in monte *Kapfenberg* Styriæ Inferioris; & post tractum Milliar. . . confluit ad *Javarinum*, quod equis suis planè cingit.
- HUNGA-RIA** Cis-Dravanâ; { Saraviz, Class. III^a. Provenit ex monte. . . Comitatus Tolnensis & post tractum Milliar. 25. confluit infra Parasek, ad Pagum *Sexiu*.
Carazza, Class. IV^a. Oritur ad radicem montis *Arsano*, famoso illo Prælio, Cæsarem inter & Turcam, celebris. Confluit, post spatium fluxus sui Milliar. 17. circit. penes Pagum *Daras*, ad Ins. *Mebacz*.
Dravus, Class. II^a. Promanat in Archiepiscopatu Saltzburgensi ad limites Episcopatus Brixensis, ex monte utrique confini juxta Carinthiam; & cursu suo Milliar. 65. circ. progressus, confluit, non procul ab *Orsek*, ad Pagum *Almas*.
- HUNGA-RIA** Cis-Savanâ; { Valko, Class. IV^a. Oritur ex monte, qui est penes Pagum *Pugia*; & tractu Milliar. 8. circ. confluit, in parte superiori Castellum *Bucovar*.
Savus, Class. II^a. descendit a Monte *Wurzen* in Carniolâ; spatiumque Milliarium 70. circ. cursu suo emensus, confluit ad Belgradum, parte superiori.
- SERVIA** Superiori; { Morava, Class. III^a. Duplicem agnoscit originem. Ex unâ demanans, nempe *Noviport*, Pago Serviciæ, vocatur *Morava Bulgaricæ*; ex alterâ, *Starista*, itidem, Pago Serviciæ, *Morava Serviciæ* audit. Et hoc duplici cursu, usque ad *Stolatz*, Serviciæ Pagum, defluit; unde postmodum Unus, postquam ab origine remotissimâ, Milliar. 50. est emensus, confluit, dimidium hor. infra *Koltitz*.
- SERVIA** Inferiori; { Mlava, Class. IV^a. Oritur a monte ad Æstivum Orientem urbis *Reslavæ* sita in viciniâ Monasterii Græci; tractumque Milliar. 6. confluit, ad Ins. *Posaroviz*, paulò supra *Vi-Palanka*.
Ipek, Class. IV^a. Incipit ad *Fodinas Cupri*, *Ipek*, dictas, ac tractu Milliar. 10. confluit, 2. milliar. infra *Rama*.
Timok, Class. IV^a. Duos habet Fontes, super monte *Cugiaina*, milliar. 4. inter se distantes; quorum alter *Kammiz*; alter *Szeg* nuncupatur. Tractu 20. Mill. ad ingentem illam Rom. Castrametationem *Deez*, in Danubium se exonerat.
- BULGA-RIA** Superiori. { Lom, Class. IV^a. Oritur in vicinis, *Priori*, *Montibus*; & 10. circiter Milliar. tractu absoluto, 5. milliar. infra *Vidin*, confluit.
Ogotz, Class. IV^a. In ejusdem viciniâ Montibus oritur, & 10. in longitudine Milliarium, ad Pagum *Rahova*, confluit.
Isker, Class. III^a. Incipit a Monte, olim *Rhodope*, nunc *Rilla*, dicto; ubi & *Iber*, sive *Meriz* Fluminis fontes visuntur. 28. Milliarium, decursus ipsius est, & ad *Gegende*, 4. milliar. supra *Nicopolin*, confluit.
Vid, Class. IV^a. Mediâ inter *Danubium* & *Rillam* montem, distantiâ, ex *Hemo monte*, erumpit. Longus est 14. Milliar., & 2. supra *Nicopolin*, milliaribus, se exonerat.
Ozuma, Class. IV^a. Non procul a *Trajan*, antiquo Romano transitu, super *Hemo* oritur; deinde milliaria 10. emensus, ad *Nicopolin* urbem confluit.
Jantra, Class. III^a. Incipit in viciniâ *Kabruæ*, Fortilitii Roman. super *Hemo monte*; unde tractu milliar. 17. peragrato, confluit ad *Rozizg*.

S E P T E N T R I O N A L

in

- Marka, Class. IVe. Surgit a Monte Bohemiae, Silesiae & Moraviae contermino in ipsâ quidem Moraviâ, & tractu Milliar. 20 confluit 1¹/₂ milliar. supra *Pofonium*, ad arcem *Theben*.
- HUNGARIA Cis-Granana; Vaga, Class. IIIe. Oritur a monte *Craliova Ora*, in Comitatu KÔMÔRIENSI, & milliar. 18. circ. cursu suo progressus, confluit ad *Gutam*.
- Nitria, Class. IVe. Incipit a Monte prope *Totbrun* Castrum Comitatus Zollenfis, in superiore Hungariâ; longus est milliaria 16. circ. &, a *Gomaromio* urbe non procul supra, confluit.
- Grana, Class. IIIe. Incipit ad radicem montis supra dicti, *Craliova Ora*, in Comitatu KÔMÔRIENSI; milliar. 42. circit. longus, & paulo infra *Bakaran*, confluit.
- HUNGARIA Cis-Tibiscana; Ipola, Class. IVe. Nascitur super *Ostra Ora* monte, Comitatus *Novigradiensis*, & tractu milliar. 16. circ. confluit 1. milliare infra *Ostia Grane Fluminis*.
- Tibiscus, Classis IIe. Oritur a pluribus rivulis, a Jugis *Alpium* delabentibus *Sarmatie*, in valle, *Marmarus*, dictâ; &, postquam ad 100. circiter milliarium tractum perfluit, unum milliare infra *Titul*, è regione *Salankemen*, confluit.
- Marusius, vulgò Maros, Class. III. Derivatus ex monte *Tarku*, Comitatus *Crik*, in Transilvaniâ; &, tractu 80. circit. milliar. peragrato, dimid. hor. supra *Segedinum*, in *Tibiscum* se effundit. Fluvius hic, quamvis immediatè aquas suas Danubio non misceat, ob multa tamen in eo facta experimenta, huic ordini inferere eum placuit.
- Beghi, IVe. Class. Excurrit a montibus in viciniâ *Logor*; unde 30. circit. milliar. progressus, è regione *Titul*, nomen amittit; in duos ramos se se dividens, quorum alter, ad *Titul*, in *Tibiscum*; alter in Paludes Danubiales, absorbetur.
- HUNGARIA Cis-Montana; Temis, Class. IIIe. Non procul a Porta Ferrea, montibus erumpit; & 30. circit. milliar. emensus, confluit partim in Paludes, partim in Danubium, ad Oppidum *Panczova*.
- Carazza, Class. IVe. Descendit a montibus qui sunt paulò infra *Caransebes*, in Territorio *Almas*; 10. circiter milliar. longus. Ostia sua habet ad *Vi-Palanka* Pagum, quem circumfluit.
- Nerai, Class. IVe. Fontes habet in valle Territorii *Almas*; a quibus 12. circiter milliar. progressus, unum infra *Palanka* milliare, confluit.
- Zerna, Class. IVe. Ex eodem, quo Temis Fl., monte descendit; unde 6. milliar. decurrens, paulò infra *Orsova*, confluit.
- HUNGARIA Trans-Montana; Topoviz, Class. IVe. Oritur a Maden, meridionali latere Montium Transilvaniae. Cursum habet 12. circit. milliar. longum. Hor. unam infra *Czernez*, non procul a Ponte Trajano confluit.
- Xiu, Class. IVe. Devenit a meridionali parte Montium Transilvaniae, in viciniâ *Tismana* Pagi. Et 20. circit. milliar. tractu, 9. hor. supra *Turn*, confluit.
- Aluta, S. Olt, Class. IIIe. A Monte *Tarku*, eodem scilicet, quo Marusius, oritur, qui 60. milliar. postquam pervagatus est, prope *Turn*, confluit.

ALVEO FLUMINIS
D A N U B I I.

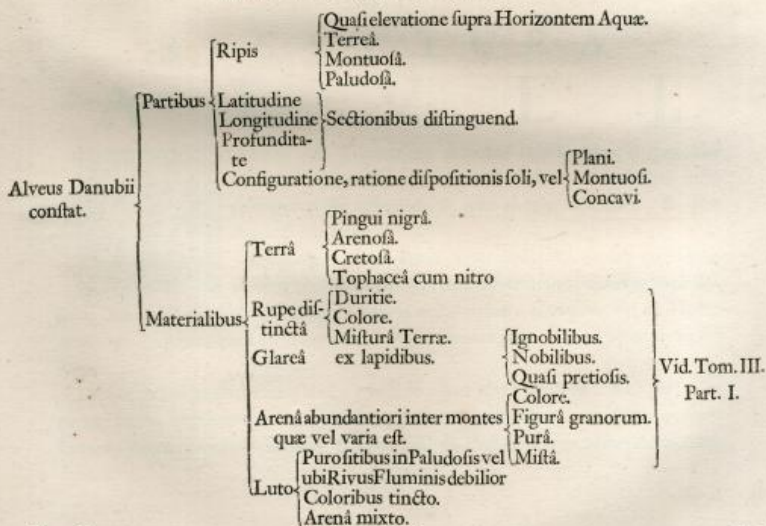

LUMINUM Alvei, qui non nisi viæ clausæ sunt inter margines, quas sibi aperit aqua in Longitudine, & Latitudine propriæ moli proportionata; cum multis fatis, ut puto, aptè æquiparari possit, *Venis*, quæ tanquam conductus in corpore Humano pariter inserviunt fluidæ moli sanguinis multiplicibus vaforum alveis portandæ, qui æquali necessitate, ut aqua terræ, ita corpori communicari debet. Venæ plures incisiones subiere anatomicas, quibus distinctè apparet earum

propria tenuis structura, ac figura, paria haud faciens cum illâ tam magnâ heterogeneitate, seu ostenditur in Alveo Danubii, qui ob magnitudinem molis, tamquam una ex *Venis principalibus Æuropæ corporis* considerabitur.

Massa autem, seu moles Aquarum illa fluida, quæ eandem ferè rationem habet cum animato illo sanguine e corporis venarum Medullis abstràcto, seorsim spectari possit, univèrsa nobis consideratur, pro ut de substantiâ primâ suâ in misturam, seu concretum quoddam demum cœt diversarum particularum; sed enim Vasorum, sive potius Vasis Alvei Danubii ratio habenda crit.

Alvei Danubii Naturalis Constructio.

DIVERSA TERRARUM ALVEI CON- STITUTIO.

DE STRUCTURA ALVEI.

ARTES, quæ materialiter Alveum continent, vel quæ sive ad latera, sive in fundo eum circumstant, in hæc duo mihi distingui posse videntur, & quæ Aquas superstant, & quæ Aquis premuntur.

Quæ supra Horizontem aquæ eminent, & sub considerationem nostram veniunt, sunt, diversâ cum consideratione Soli: Terra, (eademque vel pinguis nigra, vel Arenosa, Cretacea, vel ex Topho cum nitro:) Ripæ, quali elevatione hoc vel illo intuitu sint: viva ad aquas Saxa, seu Rupes.

De hoc priori præcedentis Tabulæ membro, jam nunc agemus. Reliqua, quæ tam ad latera, quàm in fundo, eundem, uti diximus, Alveum circumstant, ut sunt, Lutum, Arena, Sabulum, Glaræ, in Tom. III. de Fossilibus, seu Mineralibus referantes.

D E

DIVERSIS SOLIS ALVEI DANUBII.

Sta triplici sub figurâ, nobis occurrunt, Plana, Cavernosa, Montuosa; variis a materiis constructa, Arenosis, Paludosis, & Saxosis, quarum quæque Typo suo explicantur. Figura plana, vel ferè plana frequentior est cæteris, quæ solummodo aliquibus in positionibus accidunt inter Montem Hæmum, non ita ibidem apertum, ut locum dare possit Alveo Danubii illo tractu, quem ex se ripæ formant suæ in Daciis, ac Mysiis.

Vide figuras Sola Terrarum Alvei demonstrantes.

DIVERSIS RIPIS DANUBII.

Ipæ Danubiales variant in structurâ, figurâ, & Horizontibus secundum Terræ constitutionem, quam habent Regionēs circum ea loca, quia si ista est plana, habens Horizonta demissum, aut elevatum, etiam ripæ magis, ac minus elevatæ apparent. Si est montuosa illa, sunt etiam Ripæ montuosæ; in locis autem terrâ suâ minus elevatis, ac ubi aqua currens non est ita pernix, a Paludibus opprimuntur. Id quod plerumque fit in partibus Septentrionalibus, uti distinctè figuris ostendetur, quæ cum ita se habeant, eodem modo statui debent quoque Margines Danubiales constitutæ a terris vel elevatis, vel demissis, montuosis vel paludosis, in unâ aut in ambabus partibus, cum ripis elevatioribus postmodum conterminantibus.

De Genere elevatarum Riparum, eadêm pleræque ad meridiem existunt, ac incipientes a radicibus Montis Kalenberg, protenduntur ad Mare nigrum, non alio a Tractu interruptæ, quàm illo parvo montium Strigoniæ, Vicegrad, Budæ, alteroque majori, qui reperitur a Columbaz ultra Portam Ferream, seu Cataractas Danubii III. hor. infra Orlovam.

Ripa plana magis elevata incipit II. leucis ultra Budam Paxo usque, & per VIII. vel X. Orgg. præceps demittitur, ac reintegratur in Slavoniâ usque ad Savum fl. cedens parvo tractui Montium delitiosorum Sirmii, qui Montes paulum supra Illok initium capientes, in viciniis Slankemen terminantur.

Tractu Serviciæ, partim elevatæ, montuosæ partim, partim in colliculos exiguos collectæ visuntur, eo modo, quo descriptum fuit supra Paxo usque a Budâ; & ita continuantur usque ad littora Maris Euxini, uti videre est in Mapâ.

D E

R I P I S

PALUDOSIS.

Stæ sunt Terræ spatia, quæ Horizontem habent demissiore
 illo, ad quem Danubius solet ascendere, interque solidam Ri-
 pam, ac parvum & mollem Arenæ Aggerem posita; qui
 Agger prope fluentia Aquæ, ex dispositione Fluminis, in hu-
 jusmodi locis formatur. Et quando iste inveniatur, vel ni-
 mis depressus, vel cùm habeat aditum quendam, per quem ad
 prædicta spatia influere possit aqua, transgreditur, ac laminas lutosas inde generat,
 omnem bonum fructum suppressit, ac Arundines, Typhas, aliasque id genus plan-
 tas alendo, paludes efficit; quæ ripis Paludosis ex se ita formant cognomen.

D E
S A X O V I V O,
S E U
R I P I S P E T R O S I S,
QUÆ PLURIBUS IN LOCIS AD STRUCTURAM
A L V E I
D A N U B I A L I S
C O N C U R R U N T.

Montes Austriæ emensus Danubius, quorum Limes, & extremus nobis est Cæsius, seu Kalemberg, atque ad suum terminum in mare non amplius inter Montes volvitur, præterquam parvo tractu confluentis Fluminis *Gran*, usque ad *Vaciam*, & in *Serviâ* a *Columbaz* usque ad *Cataractas* Danubii a Strabone commemoratas; in quibus locis Ripæ credi possunt, de eadem esse naturâ, quam habet rupes, vel eo minus aliquanto durus lapis alius. Inter duo diversa Loca ista Montuosa magnam invenimus diversitatem; alter siquidem locus præterquam in Apice Montis ad Vicegrad, nonnullam Saxi vivi habet speciem, reliquis cunctis ad utramque ripam, Montibus, fertili Terrâ, & deliciosis sylvis florentibus, quæ ipsis horridum aspectum durorum lapidum vix relinquant.

Distriktus Budensis ripam format ex lapide cementitio candido, cinericio, flavo, & rubro, qui ad usum ædificiorum frequentissimè exciditur, & ad formam S.S.S. naturâ crescere solet.

Tractus Montium a *Columbaz* usque ad *Petras* dictas *Cataractas*, quasi carcer, vel ergastulum est ingentis hujus Fluminis, quod veloci illo adeo defluxu, & rapiditate, ne tantillum quidem prærumpere illum potuit. Ac de catenâ illâ Mundi (ex alterâ parte ad meridiem Montis *Hæmi*, & alterâ Septentrionali *Carpathi* de viciniâ)

niâ) aspectabilis pars ea est; in cujus asperam duritiem a Rupe, seu Saxo vivo fabrilis scalpro graffati olim fuerant Romani ad excidendos lapides, ac aperiendas vias, quas in eruditione Danubiali Tom. 2. Part. primâ commemoravimus.

Color illorum lapidum in superficie mixtus est viridi, flavo, & cinericio, ab aeris, & aliorum quæ coagulant, causâ; interius verò est cinericius.

Durities cognoscitur a prædictis excisionibus Romanorum, itemque a tot numero Cataractis, quæ ab unâ ad alteram ripam sitæ velocitatem ac impetum tam magni Fluminis ita reprimunt, ut per M. ac plures annos etiam hujusmodi inflexibiles petræ in cassum quasi percutiantur.

Angustias Danubii, quæ ad Marecobila observantur in latitudine circiter triginta ad quadraginta Orgyiarum, quando sum contemplatus, animadvertens & præcipitium, & duritiem Saxi in utràque Ripâ, magnamque adeo molem Fluminis a rupibus in tantas angustias coarctari, summè sæpius sum admiratus. Ac consilium primum capî in Hor, atque multis aliis locis, diversitates hujusmodi Montium de Saxo vivo penitus rimandi. Quorum figuras Tom. III. de Fossilibus, seu Mineralibus retulimus, quoque uti vinculorum inter se colligantium ratio illa conspici possit; ac quantum operæ adhibere necessum fuerit, naturæ executrici Dei cogitationum, ad aperiendam Danubio viam, adeo vastâ Petrarum mole clausam.

D E .
T E R R I S ,
Q U Æ
A L V E U M
D A N U B I I
C O N S T I T U U N T .

Terræ multis Locis, Ripas fundum quoque Danubio de se solum formant, in aliquibus *mixtim*. Illæ, quæ de se constituunt vel fundum, vel ripas naturali statu suo, prout se habent, sensui observantis apparent, istæque, quæ sunt in fundo a naturali constitutione non solum recedunt, ob immixtionem extranearum, sed etiam ob continuam colluviam aquarum ex terrâ mutantur in lutum.

Terræ verè Danubiales, quæ non sint advenæ ob cursum Fluminum confluentium (ut est Morava, & Savus, qui eas ducunt rutescentes, Tibiscus nigricantes, Dravus obscurè cinericeas, trahentes) denigrantium, cretosarum, vel tophacearum de Arenæ, vel Glareæ item sunt substantiâ.

Eæ, quæ Solum constituunt conterminans cum Danubio, Viennâ usque ad Savum, & maximè in parte meridionali, constant subtilissimo nitro, quod ipsum tractu inter flumina Leita, & Arrabonem mense Martio floret in campis recenter fossis, & solitâ, ac notâ arte, quolibet anno ob utilitatem ejus ad pulveris Pyrii confectionem in armamentaria colligitur, idemque fit multis aliis Hungariæ locis, & maximè Tran-Tibiscanæ Zatmar versus, & Kaloviam, ac Cis-Dravanæ etiam in Dicecesi Quinque-Ecclesiarum, & Mohaf.

Partibus Cis-Tibiscanis haud procul a Tractu, seu fluminis, copiosè invenitur nitrum, expers id quidem scorix istius naturalis suæ; verùm pingue potius, & ola-

ginosum. Causa forsân fertilitatis illarum Terrarum, ac abundantiae Piscium adeo pinguium in Tibisci aquis.

Ripa meridionalis, quæ plerumque elevatior, præceps, ac præfracta magis, quàm Septentrionalis in suâ primâ altitudine. III. pedd. Terrâ quâdam pigrâ, humidâ constat, cui succedit alia cretosa, quæ ad pedd. XX. XXV. & XXX. in elevatione continuatur, præsertim infra Budam, usque ad confluxum fluminis Sarviz, & alterum Dravi usque ad illum Savi, quemadmodum & ab ultimo confluxu Timok usque ad littus Maris nigri.

Terrâ ista naturaliter cretosa, uti diximus, pluribus in locis, in quibus humiditas deficit, Tophi instar, qui in laminas friabiles scari potest.

Arenosa Terra magis fit familiaris in ripâ septentrionali, præsertim cum & regio inter montes Transylvania, ac ipsius Danubii usque ad confluxum Fluminis Gnarad solo modo arenoso, terrâ modo mixto conspiciatur, quæ Arena in colles elevatur, æmulos illorum, quales memorantur de Affricâ, & habeatur quoque hujusmodi in Insulis Sanct. Andreae & Margarithæ sub & supra Budam.

Forma harum arenarum, titulo de arenis Tom. III. Part. I. de fossilibus seu mineralibus, atque satius etiam ex Sectione hic annexâ, qua est a lineâ a Segedino ad Temset cognoscitur.

Terram Glareosam nullibi locorum deprehendimus, verum quidem inde deduci posset, quod in fundo Danubii reperiatur, a fundamento, capitulo de lapidibus Tom. III. Part. I. allegato. Namque ad ripas visuntur lapides, quamvis per plures Leucas, cis, vel ultra hujusmodi locum, nil quidquam appareat; quod tamen, & ob alias adducendas rationes potest contingere. Hic subdimus lutum, quod ad compositum terra cognoscitur madefacta, qualitatem habens colorum, ac saporum ipsarum terrarum, ex quibus constat; colores, ut hæc repetamus, in Tibisco sunt nigri, in Dravo cinericei, in Savo, & Moravâ rubri, quia Terræ Fluminum hujusmodi coloratæ de ripis sumptæ sunt, quæ alveos suos trahunt per Provincias ita coloratas Solo.

Odor in quolibet alio loco, ac flumine confluyente, est nitro-terreus, præterquam in Tibisco, ubi naturalis pinguedo terræ, quantitas Piscium, & radicum Arundinum in ipso factorem producunt paludosum.

SECTIO:

*Varia Dispositionis ac Generis, Terrar, Tribuum inter et Danubium,
in linea a Segedino ad Temset, exhibens.*

DE VARIIS SECUNDUM LATITUDINEM

D A N U B I I,

ET ALIORUM MAJORUM

F L U M I N U M

IN IPSUM CONFLUENTIUM SECTIONIBUS.

IN hac gravi parte paucis inpraesentiarum me expediam. Quia Profila ceu vocant, seu Sectiones III. etiamnum mihi defunt, scilicet Pestis, Camaromii, & Viennæ. Harum autem rationem postquam sumptimus, calculus quantitatis aquæ Danubii in illis talibus sitibus institui poterit, ac demonstratio fieri incrementi, quod Danubius acquirit confluxu mediante Fluminum quorundam principalium, quorum in Latum Sectiones eo

Tom. I.

P p

finc

fine quoque collegi, ut possit videri augmentum molis Danubialis ad quamnam proportionem se quamproximè referat. In Mappâ Potamographicâ peculiari modo signatâ demonstrantur horum singulorum positiones, & subsequētib; in formis ordinatim mensuræ eorum demonstrantur, incipiendo a positione eâ, in quâ vestigia Pontis Trajani leguntur. Loca igitur harum observationum sunt,

- In Danubio :
1. Ad Trajani Pontis Rudera.
 2. Horam unam infra Cataractas, quæ aliâs Porta Ferrea dicuntur.
 3. Ad Insulam Banul.
 4. Ad Orlovam.
 5. Ad Crovinam, hor. unam infra Semendrian.
 6. Prope Semlia.
 7. Ad Petrivaradinum.
 8. Juxta Velisimarton.
- In Savo: 1. Milliaria duo supra Belgradum.
- In Tibisco: 2. Non procul a confluxu.
- In Marusio: Ad Segedinum.
- Ubi in Tibiscum se exonerat.

D I V E R S I S H O R I Z O N T I B U S A P P A R E N T I B U S I N S U P E R F I C I E A Q U A R U M D A N U B I I.

Iversitas Horizontum superficiei aquæ fluentis potissimum conspicitur eo tractu, qui in viciniis Columbarz usque ad Fetillam inter ramos montis Hæmi Flumen volvitur, qui cum Cataractis, Radicibus suis per transversum Alvei excurrentibus se communicando diversis cum Horizontibus ubi substat aquas.

Hujusmodi diversitas subjuncta in Mappâ ostenditur, in quâ prædictus tractus signatus visitur cum plantâ (ut loquuntur) & profilo, quæ Orthographia patens fit Alvei à structurâ, quæ in causâ est, quod Aqua cohibeatur, quasi ab aggeribus lapideis, magis, vel minus in altitudine variâ retenta.

Prima Cataracta, quæ ante stat in suo cursu veloci, compescit majorem partem aquæ molis, quæ si sine hujusmodi impedimento foret, deberet excurrere æqualiter, & sine diversitate in superficie. Inde fit igitur, ut tractus sub cataractis minus aquarum habeat ac inferioris respectu illius partis eidem illi cataractæ superpositæ Horizon multò sit depressior; vicissimque juxta hanc causam omnes alii in Mappâ, & Sectione notati disponuntur Horizontes cum eo ordine, prout res ipsâ ad naturam se habet. Ubi præterea ipsum quoque Solum alvei in quo sunt cataractæ insigne habere declivitatem clarè patet.

Valde sensibilibis est hæc differentia Horizontum sub Cataractâ Tatalis, ut unicui-

que naviganti potest apparere, si retro aspiciens dirigat oculos per superficiem aquæ; nam subito cognoscet, ac si libellâ velit examinare, quòd dicta superficies sit multis pedibus dimissior illâ, quæ superius est posita. Hæ differentiæ melius cognosci poterunt de præsentibus figuris.

PALUDIBUS DANUBIALIBUS.

Onsiderabilis è cunctis Danubii totius pars hæc est, de Paludibus, quæ modò ab hac, modò ab illà ipsum concomitantur Ripâ; minori, vel majori cum latitudine, meatibus diversis, ac receptaculis variis. Quæ Mappis cuncta suis commonstrantur, tam ad indagandas harum causas, quàm aquarum, quas Danubii a Fluminis undis, lucrari poterant, quantitatem rimandam. Positio Paludum in oppositâ semper, ad rivum Fluminis, est Ripâ, præterquam in confluxibus majorum Fluminum, ut sunt Dravus, Tibiscus, & Savus: ubi partibus in ambabus exsurgunt aliæ, quæ ab ipsismet istis fluviis fiunt præter eas, quæ sunt Danubiales.

Harum causæ duæ sunt: prima Horizontes Hungariæ, Bulgariæ, Moldaviæ, & Valachiæ, Paludibus scatentes, *plani*: & ideo quasi sine declivio & Ripis, quæ ab utràque parte sint elevata ac montuose; excepto tractu Serviæ, ubi hinc inde a Ramis Montis Æmi includuntur. Altera causâ oritur ab Angulorum flexione, ut accidit ad Strigonium, ubi magnus Angulus clauditur a Montibus, producitque omnes eas Paludes, quæ ad Pofonium & juxta Insulas majoris, & minoris Schitt reperiuntur: ac etiam in confluxu majorum Fluminum, ac præsertim iis septis, seu Cataractis stantibus, ac descriptis in Alveo Danubii, itemque magnis angustiiis, ad Marecobila. Quibus impredientibus, quominus aquæ ordinatim confluant, vel exonerentur, remanent in descripto Hungariæ Horizonte, aquæ: & formant Paludes, quæ aspiuntur a Budâ, rectâ lineâ Palancham versùs & Ramam, per duos dies Belgrado distantes, ubi ripis in ambabus montes incipiunt; ita cinctis iisdem usque ad Fetislam, ibidemque in elevatas spondas extolluntur, quæ ad Vidinum usque nonnullas admittunt Paludes. Exin verò juxta solitum Hungariæ ordinem, de novo incipiendo Montes ad mare Nigrum continuantur. Quod cum, undis suis aluentibus, multam arenam convehat ad Ostia, seu oras magni hujus Fluminis, impedimento est, quominus liberè defluat, & aquis se exoneret suis. Per situm planum autem eum diffundi necesse est circa ripas; formanturque inde tot Paludes Hungariæ, Vallachiæ, & Moldaviæ.

Quantitas Aquæ, quam hujusmodi Paludes in se recipiunt, considerabilis est propter extensionem, ac profunditatem earum: videlicet ex unâ parte finiuntur solidâ ripâ Terræ, & ex alterâ Aggere, ut ita dicam, limoso, vel de arenâ; quæ Paludes separat a vivo Fluminis, quod ad istas suas immittit aquas, vel per aliquos canales dictos *Foch*, vel prædictam lineam superando, receptacula sibi fodit, quo proluvies hujus magni Fluminis per plures dies ibi moretur, antequam per unam ad alteram Provinciam transeat; cum prius ista debeant repleri. Hoc cognovi mense Julii anni 1694. cum enim præfsem pedestribus copiis in Culut; quamquam Viennæ ob Danubii inundationes crebri sermones audirentur, nondum istuc tamen aquæ appropinquarent; paulò licet postmodum idem ibi contigisset. Igitur consideranti necessitatem præcedentis, quæ fieri debuit, Paludum repletionis, innotuit mihi causa talis differentie temporis, circa tam magnam illuviem in diversis positionibus.

Hæ Paludes in causâ sunt etiam, quòd Danubius non adeo patens statim ac subitum decrementum patiatur ex suâ mole Aquæ exsistentis in vero Alveo, licet causæ pluviarum, & nivium dissolutarum prius ipsi defecerint: dum illæ restituendo Danubio quod per suos canales eadem illi abstulerant, impediunt, quominus sensibile appareat decrementum.

Reperiuntur quinimo, & in Paludibus, positiones nimium demissæ, quæ nunquam siccantur, cum sint humiliores, eo Horizonte, quam ut Danubius cum unquam possit attingere: ut nomen inde accipientes Lacus, ingentium Piscium Vivaria potius haberi possint, in quibus subsidiariæ Danubii hæ colliguntur aquæ.

Denique ut pateat vera structura Paludum Danubii Lateralium, haud supervacuum duximus hic ponere sectionem unius Paludis: ita enim agnoscemus statum veri Alvei Danubii, & Paludes circumjacentes, & cursum Canaliû prædictorum *Foch* nuncupatorum, huc illuc per valles variis flexibus discurrentium, necnon species diversas Terrarum Palustrium, situsque Arundinum cum plurimis foraminibus Cancrorum, aliorumque Piscium, quæ in aquarum depreffione exstant, ac patiuntur.

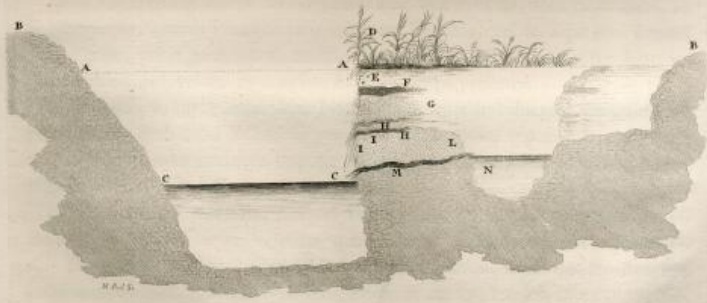
SECTIO DANUBII

*Tempore depressiōnis Aquarum, ut clarè patefiat status unius
Paludis ferè sine Aquis.*

- A. Horizon Danubii in magnâ excreſcentiâ.
- B. Elevatio ambarum Riparum, nempe unius penes vivum decurfus Fluminis, alterius habentis Paludem, quæ eam ſeparat a Danubio.
- C. Altitudo Aquarum Danubii tempore ipſarum depressiōnis.
- D. Arundines paluſtres in Solo, quod primùm exſiccatur.
- E. Foramina Cancrorum.
- F. Terra nigra fatida.
- G. Terra cretacea mollis, per quam tranſeunt Aquæ ad Danubium per lacrimationes, &
- H. Canales dictos Foch.
- I. Notandum eſt pari modo eas lacrimationes fieri per planities ad replendas Paludes in iis exiſtentes.
- L. Terra cærulea humida, per quam tranſit alter
- M. Canalis major, qui deſluit a lacu N.
- N. Lacus.

Si aqua Danubii decreſceret pluſquam ſit altitudo C, denuo alter canalis Foch fieret, & ſic uſque ad finem profunditatis lacûs, magnæque copia Piſcium periret cum univerſali aëris infectiōne.

TOM I TAB. 22

D E

VARIIS MOTIBUS A Q U Æ D A N U B I I.

Otus aquæ cujuslibet Fluminis, tam suæ velocitate, quàm diversis lineis, quibuscum ad suum terminum inter aggeres provolvitur, divisibilis est. Velocitas Danubii variis in positionibus varia est, & nimis inæqualis, quemadmodum, & ipsæmet in latum Sectiones Alvei discrepant, quæ a diversitatibus istis magis, minùsve augentur, ac multoties quoque in eadem ipsâ sectione diversitates habentur quoad profunditatem, quæ modò majores, modò minores sunt Cono aquæ suæ. Variæ cum igitur hujusmodi observationes, ad ea solito ordine exprimenda tabulis ad naturam fluidorum se referentibus, eruditè fuerint explicatæ a PP. Castelli, & Guilielmini, illorum methodum nos quoque pro virili servare studuimus, atque prout tum se habebant observata nostra tabulis digesta, luci publicæ hic exponimus.

Velocitatem motûs autem considerare placuit quanta ea sit, locis quibusdam, ac iis plerumque, quibus Pontibus jungenda erant Flumina, vel in superficie summâ aquæ Fluvii, vel in profunditate mediâ, vel denique in imo, seu prope fundum; inque hujus triplicis velocitatis notitiam sequenti viâ pervenimus.

Quadrantem in alterâ extremitate Navis, ita ut aquæ immineret, statuimus, ex cujus centro funis cum Bolide ad prædictos aquæ gradus triplices demittebatur; quibus singulis prout undarum impetus Bolidem propellebat, & quidem eò plures a perpendiculo, quò rapidiori cursu aqua fluebat.

Deprehensum autem est hac ratione, tam quoad profunditatem, undas, quò viciniore sint fundo, eò agi velociùs, quàm quoad diversas stationes, quibus eadem Fluminis latitudine, easdem observationes repetimus, aquas quò litoribus sint propriiores, eò tardiori motu, citatissimo autem in mediâ Fluminis latitudine defluere; prout hæc in adjectis Tabulis clariùs patent.

Cæterum quòd motus aquæ sit divisibilis in lineas varii generis, id tam ob causam riparum, quàm fundorum, est plusquam evidens. Ripæ enim Danubii, modò per lineam rectam sunt collocatæ, modò per obliquam: juxta quas cum se habeant filum decurrentis Fluminis, etiam nunc in lineam directam, nunc in obliquam excurrit. Necessitas quoque, quam habet aqua currens, transeundi ex unâ ad alteram Ripam, est causa considerationis motûs tertii obliqui, qui ortum suum sumit a Ripis, quæ in aliquibus positionibus aquæ rivum ad hujusmodi flexum cogunt. Funda Saxosa, imò penè lapides, qui multoties inter montes interjacent, aliquando habent in se plures voragines, quæ aquæ dant motum sphericum, seu potius spirale, Germanis dictum *Sturzel*, Rascianis *Seurventia*, & Italis *Vortici*: qui Danubio non desunt in Austriâ superiori.

Inter alios, famosus ille est, qui aspicitur sub Lincio, creditur vulgò origo *Lacus Neuscidel* in Hungariâ Cis-Rahabanti. Aspicitur etiam alter, sed hoc minor propè Pagum Almas, infra Commaromium; qui perhibetur esse origo *Lacus Balaton* positi in Hungariâ Cis-Dravanâ inter Montes. Sunt etiam frequentes alii *Lacus* tractu inter Columbaz, & Fetislan ad montis *Æmi* Radices per Serviam, & in Banatu Temisvariensi in Mappâ jam notati.

Volunt Propontidis Piscatores, quod *Lacus* isti sub Terrâ eidem Propontidi communicent aquas: quia Mari eo pisces quosdam reperire liceat, quales ibi inveniuntur. Verùm de iis peculiaris tractatio fiet in separatâ Dissertatione, qua inde monstrabitur subsistentia, vel insubsistentia hujus asserti, quo fertur, quòd dicti *Lacus* sint partes Ramorum subterraneorum Danubii.

Sermo item est istius aquæ Fluminis, atque Propontidis maris Piscatorum, in his vorticibus, qui sunt supra majorem illam angustiam Danubii, communicationem subterraneam haberi, ac fundamentum hujus communicationis Piscatio Hufonum ipsis suppeditat, qualis in illo Sinu Maris propè Pontem longum inter Silivream & Bisanantium, communiter capiuntur.

Credideram sanè a Mari Nigro per canalem Bosphori Thracii pervenire eos potuisse, sed experientia negat: quin in isto canali maritimæ oræ Piscatores nusquam in atate, id genus Hufones capere potuere, nec aliquâ aliâ parte Maris, ac tantummodo in isto Sinu.

Motus autem naturalis aquæ, vel cum variis lineis, vel diversis velocitatibus semper tendit ad centrum gravium, quod est ab alto ad imum: verum tamen quoque est, quòd in aliquibus Fluviis ob causam multarum obliquitatum, quas habent, ut in Tibisco, vel Scopulorum, quæ alveum fecant in transversum; motus iste videatur interceptus per lineam è rectâ, & circulari mixtam, per quam naturali cursui restituitur.

Linearum descriptarum motus hi omnes, hisce figuris explicantur.

D E

SUBTERRANEA COMMUNICATIONE

PALUDUM TIBISCI,

C U M

P A L U D I B U S
D A N U B I I.

Observatum quoque nobis est, Tractum Regionis illum, qui a Danubio, & Tibisci parte inferiori, est interceptus in regione Batſcha, Aquarum subterraneis passim hiſce meatibus, qui Danubii ac Tibisci Paludibus communes sunt: atque pluries fieri num posset, cogitaram. Causa hujus cogitationis fuit cursus parallelus amborum Fluminum, siue aequaliter actus utriusque Fluminis decursus; tam, & exigua licet prædicta Planitie declivitas. In æstate demum Anni 1693. quidquid ante suspicabar, evidenter, ac clarè omnino cognovi. Eo tempore insolita in Tibisco contigit Illuvies. Eo tunc Danubius quasi expertus aquarum erat cum suis Paludibus, ita ut eas minimè potuerit sumministrare. Cum Paludes Tibiscanæ, nihilominus aquam recipientes a Tibisco, magnæ, ac pingues essent, adeo ut mergerentur etiam Valles, & fundi positi in planitiibus Camporum Bacz, id est inter Danubium, & Tibiscum.

Hinc semina Frugum ingentia damna acceperunt, quia ab aquis per Meatus Terræ transudantibus, obtecta fuerunt. Simile senioribus etiam Incolis immemorabile acciderat, quia nec incremento Tibisci nec Danubii quantumvis maximo hujusmodi damna fuerunt illata. Et ratio est, quòd a Tibisci ad Danubiũ descripti Horizontis non item Danubii ad Tibiscum parilis adest declivitas.

Solum hujus Planitie, aliquibus in locis ob singularem suam varietatem, tam quoad ipsam Tellurem, quàm & Arenam aliquantò accuratius considerari meretur.

Terra nigra pinguis est, in Valles, ac fundos disposita. Arena, flava, & sterilissima pauculas tantum herbas producit, quæ inter similem arenosam tellurem crescere solent, insuperque elevata in colles, qui terram circumdant fertilem.

Hujusmodi dispositio reperitur in Insulis Maizen, & S. Margarithæ, ac etiam regione illâ nuncupatâ Vlasca inter Tibiscum, Marusium, & Danubium, quæ Banatus est Temisvarienfis. Tractus verò universus, præcipue ad ripas Tibisci, Salis crassi & nitrosi ferax existit, quod, ob defectum lignorum, ad usum pulveris Pyrii non purgatur.

INCREMENTA ac DECREMENTA DANUBII.
varius temporibus observata.

- I. Anno 1698. in fine Junij. Increment. maxim.
II. Anno 1699. ab initio Junij. usq. 20ma Julij.
III. A^o 1699. a fine Martij. usq. initium Maji.
IV. A^o 1699. ab initio. usq. ad medietatem Octobris.
V. A^o 1699. a 22da Augusti. usq. ad primum Octobr. et ita
alias durare solet. usq. ad ultimum Martij. præter par-
vam quoddam Incrementum. initio Octobris.

Scala ————— 4 ————— 20 Orgyiar.

non quidem pro latitudine. sed Inccm. et Decrementu Danubij.

D E

INCREMENTIS,

A C

DECREMENTIS

DANUBII.

Ars hæc non postrema operis nostri Danubialis multas a me ob-
servationes circa causas, tempus, & quantitatem incrementi, ac
decrementi Danubii exegit. Hinc & tempore magnarum
pluviarum, nivium, & siccitatum cognovi; Nivium liqua-
tiones in Alpibus causam unice fieri magnarum istius exunda-
tionum, tum cum hæ dissolvantur in montibus, majoresque

semper illas ingruere, quò pluribus concomitantibus pluviis nives fuerint solutæ.
Tempus, quo hæ plerumque accidere solent, est a medietate mensis Junij, usque
ad medietatem mensis Julij, intra quos Terminos communiter aquas crevisse vidi-

Tom. I.

X x

mus.

mus. Inde ad medium mensem Augusti non adeo sensibilibiter solent decrefcere, verùm caniculæ diebus transactis perpetim quasi incipit decrefcere, plus tamen, seu minùs, pro ratione tempeftatum, ac pluviarum, quæ in montibus cadunt, unde oritur aliquando infolitum incrementum. Id quod contingere magis folet medio Autumno, & adventu Veris, brevi autem duraturum. Autumno, ac Hyeme ob defectum pluviarum, ficcitas aliquando fuit infolita, adeoque maximum in Danubio decrementum, quod mediante appositâ inter reliqua profila fectionis comparari poteft cum omnibus iis variis majoribus, ac minoribus decrementis notatis ab observationibus quæ habitæ funt annis 1693. 94. & 95. Hoc monitum, quòd in eadẽ fectione mefura confiderari debet, infpiciendo a plano incremẽti maximi, ufque ad planum decremẽti minoris. Hinc autem ad fundum, five planitiẽ Alvei nullam quantitatis mefuram determinavimus, quia fitus varietas, & iftam quoque involvit varietatem. Tempore magnarum ficcitatũ verò, nivium ac pluviarum ob defectum, obfervam, quòd folita Danubii aqua non defecerat præterquam parte molis fuæ: unde neceffum eft afserere, Flumina ortus habere fuos a fontibus, qui montibus in altis defoffi lateant. Hi fontes, juxta Bartolinum, non nifi a penũ refervato pluviarum, ac nivium, quæ inter faxa montium per meatus Terræ occultos decurrant, exurgere, ac caufæ uti eadẽ per menses feptem defecerint, refervationes quoque pluviarum, juxta ipfius Hypothefin affumi, & Danubius ipfe exficcati deberet; attamen eadẽ ille femper proportionẽ aquarum refpectu habito ad tempeftates nivium, ac pluviarum perpetim confiftit. Clarum ergo per id fieri mihi videtur, fontes ordinarium quoddam alimentum five per circulationes Oceani, five aliunde id fit, per vias fubterraneas de grandi illâ maffâ Elementi aquæ habere, illasque refervationes nivium, ac pluviarum alimentum hoc potiùs augere, quàm dare valeant.

D A N U B I I

ALIISQUE IN EUMDEM DEFLUENTIBUS

A Q U I S.

Qua quæ unum est ex quatuor Elementis, quod prodest etiam Terræ, per hujus viscera & superficiem transcurrendo, alteratur in suâ propriâ naturâ, quâ semper liquor est humidus, frigidus, insipidus, & ut multi volunt, terrâ mixtus, quod puto nonnisi per accidens posse contingere, quia de necessitate debet aqua particeps esse aëris, cujus proportio remanet tam obscura, quàm est magis evidens in ejus compositione ex globulis, qui manifestantur in pluvîâ, & figurâ suâ contribuant colori diaphano, cùmque inter se premantur in aquâ, motum sollicitant versùs centrum corporum gravium.

Duo verò diversi cursus aquæ, unus scilicet per superficiem, & alter per viscera terræ anam mihi dederunt eam distinguendi in simplicem, quia juxta conatam suam qualitatem sapore omni caret, & immediatam, quæ gustum adventitium quemdam exhibet ob mixturem illorum salium, qui in visceribus terræ dissolvuntur, eò acta, quò se miscent cum suâ fluidâ naturâ, & idcirco alterationem eam recipit, quâ a suo naturali statu secedit, uti frequentius contingit iis, quæ, uti diximus, sub terrâ discurrent, quàm illis, quæ in superficie fluitant.

Difficultatem quam ostendi, neque nisi per accidens, aquam constare terrâ, fundo, in experientiâ aquarum pluviarum immediatè collectarum a cœlo puro in vase; quâ didiceram statum earum naturalem purum, atque ab omni terrâ, fæce, ac commixture immunem. Contrarium evenit in aquis per terram circumeuntibus, quia per accidens mediante corrosione motûs sui proprii miscentur ipsæ cum pluribus particulis terreis. Hinc infero divisionem aquarum fluentium per sphaeram Terræ illam quam calce hujus Commatis subjiciemus, quarumque pars major per examina plurium experimentorum nobis transit ad majorem claritatem Thematis nostri sumpta.

Quod igitur corpore Danubii continetur, idquè unicè constituit, est fluor aquarum, quæ ita abundantes fluendo ipsum in alveum adeo amplum, ac extensum, dilatavit, ut omni alio flumine Europæ factus sit superior: unde & Elementum hoc unum ex principalioribus curis nostris fieri debuit, uti essentia tam magni fluminis patescere inde posset ab universalibus sermonibus, & generatim factis discedendo, progrediendoque ad illas, quæ in ipso miscentur aquas, vel remotis natalibus ex Alpibus, vel ex ipsiusmet fluminis ripis.

Illustrationem haud exigua huic parti de aquis addere videtur Mappa, quæ cunctorum fluminum in hunc tractum Danubii immediatè confluentium, originem, cursum, & confluxum cum annotationibus locorum, per quæ ipsa flumina transeant, demonstrat.

Subjunguntur Tabulæ experimentorum, quæ ordinatis divisionibus experimenta declarant facta pluribus in speciebus aquarum ad hunc tractum Danubii spectantium, & in ipsarum Tabularum calce posui hypotheses, quas ab experimentis iisdem deduco, ut quantum poterat, natura aquæ Danubialis inde statuatur. Eademque ob diffusam suam amplitudinem hinc remittendæ quærendæque erunt tom. 6. Miscellanearum observationum.

DANUBIALIS

A Q U Æ .

D I V I S I O .

Aquam Danubii divido in	Naturaliter consistentem texturâ hete- rogeneâ aqua- rum	Terrear.	{	simplices , i. e. sine sapore, ut	{	Fontana.
						Putealis.
						Fluvialis.
						Stagnina.
	Cœlestium	{	Latitudine Profunditate Incremento Decremento	{	medicatæ sive cum sapore, ut	Marina.
						Mineralis.
						Thermalis.
						Pluvialis.
	Suâ mole di- visibilem.	{	Diverfis Horizontibus, in suâ superficie schemate suo explicat.	{	de nive facta	
						Sectionibus, spectand.
						Tempore, & quantitate.
	Diverfis motibus cum	{	Lineâ	{	Rectâ Circulari	
	Navigatione, cum	{	Remis Velis Navibus secun- dum, vel contra Aquam, Tractis.	{	Majori Minori	{ in superficie. in profunditate.

D I V E R S I S Q U A L I T A T I B U S A Q U A R U M D A N U B I I.

Iversæ esse naturæ Aquas Danubii, variæque miscellæ, & amentis Auri, & cæterorum Mineralium Arenæ inibi implicatorum, probationes desumptæ evincunt, & omnino heterogenea nobis venire debet propter immiſſionem aquarum Mineralium, Thermalium, Stagnantium, Fontium, ne dicam de reliquis, quarum antea commemoratio facta fuerat. Cum enim pluribus in locis vel Auri, vel Argenti, vel Cupri, aliorumque ejus generis, & Rivis, & Fluminibus, & Fontibus ipsis aquarum Mineralium Fodinæ, haud procul quandoque absunt, præterquam quòd qualitates omnino diversas aquis imprimant, Torrentes formant quoque sæcum pretiosas arenas trahentes, quæ cum & ipsæ Danubio misceantur, faciunt quamdā compositionem Aquæ heterogeneæ, ac consolantur nonnumquam Piscatores, qui Ramenta tam Auri, quàm Argenti haud semel quidem invenerunt.

Quamobrem cum Danubii aqua tot aquis mixta sit, sulphureis, nitrosis, amaris, atque Thermalibus, quarum circa Budam tanta est copia, & quæ etiam in Alveo Danubii quadam in Insulâ scaturiunt, ipsa per se naturæ foret admodum imperfectæ, nisi continuus ejus motus Solis radiis expositus eam purgaret; tot palustres Terræ ipsam coinquant, & copia tanta Mineralium. Diversa fuerunt experimenta, quæ molitus fui, explorandi gratiâ aquam in Danubio fluentem, sicuti cæteras Minerales aquas, & intra, & extra Mineras, & Thermales in Balneis, quæ tot in Tabulis congeſſi, & locavi in Tomo Sexto Miscellanearum Observationum; in Tomo autem Tertio de Mineralibus earum origo pateſcet, variæque aliæ circumſtantiæ, quæ conferunt ad faciliorem intelligentiam prædictarum Tabularum, quibus aliæ accedunt de diversis aquis pluvialibus, nivium ac Puteorum, ut eruditus quisque hinc conferre valeat tot diversas aquas cum verâ Danubiali, & statuere quantò magis heterogenea esse deberet aqua Danubialis absque motu, Sole, aëre, ac ventis quibus omnibus minùs fit inæqualis.

DE FONTIBUS
AD
METALLI FODINAS
HUNGARIÆ.

RÆ cæteris, commemoratu digni occurrunt, quos communiter Herrengrund, & Schmelzniz appellant, quum hic & iste, per Fodinas Cupri, demanent: tum, Ribari, alius; itemque, duo alii; quorum unus, prope Küküly; (a quo Flammæ erumpant, & faces Flammam concipiant, si aquæ admoveantur:) alter Marusium, fluvios existit; haud in potremis censendi erunt.

De illis, qui ad Fodinas Cupri oriuntur, Fontibus, latius disserendi occasio dabitur, Tom. III. de MINERALIB, itemque Tom. VI. Miscellanearum Observ. quibus diversis in partibus, experimenta, in eorum Aquis facta, varia, in medium afferentur.

Non purum autem *Vitriolum*, sed purissimum etiam Cuprum, iisdem contineri, ante istas observationes monere visum est. Videlicet, injectam Aquæ isti, quam, summo studio, quibusdam reservatoriis, colligere solent, *Ferri laminam*, non transmutatione quadam, ut creditur vulgò, substantiali, in alterius Metallî, cœu Cupri, substantiam transire; sed, quas Aquæ secum rapiunt, Particulas Vitriolicas, vel, Cupri, penetrando Ferri Fibras, ac iis se insinuando, illud incrustare; & initio quidem, cuticulam quandam ex Rubro flavescenscentem, Ferro, cujuscumque Figuræ, inducere: sicque Figuratum, demum etiam consolidari; quandoquidem, absumto penitus impuro Ferri Sulphure, Vitriolica massa, in Cupri formam sese penitus collegerit. Ubi, experientiâ simul nos didicisse, annotamus, quòd Cuticula illa, dum Ferrum adhuc est in Fermentatione, Pulveris instar levissimi, leviter saltem contacta, protinus dissiliret, ac dispergeretur, totumque adeò negotium turbaretur.

HUNGARIÆ.

SULPHUREO-VENENATIS.

VULGO CREDITIS.

ISTRICTU NEAPOLITANO, propè Lacum, dictum d'Agnan, parvula quædam Cavernula conspicitur, quæ, ad altitudinem 1. circiter Pedis, Halitu Nebuloso, sicuti in Pratis manè videtur, summitatem tectam habet: in illam Auram, quando facta fuerit immersio, Animantium, quæ respirent, stupefactæ fiunt; sique diutius eodem in statu detineantur, mortu tandem cedunt. Et, veritas rei, ita sese habet. Sed, fabulosè credebatur, per virtutem Aquæ illius Lacus, damnosâ illâ Aurâ infectos, quando repetitâ vice fuerint tincti, denuò in vitam, ac in statum pristinum redire. Id quod beneficio Aquæ cujuslibet communis fit; eoque citius, si defectum viribus, Animal, Pilco, aut aliâ re quapiam, per tractum temporis, 3. vel 4. Minutor, totaliter contegatur.

Hic tantus naturæ effectus, unicè Regno Neapolitano proprius, credebatur: sed enim in Hungariâ & Transilvaniâ, parilem effectum deprehendere liceat. In Hungariâ, Comitatu Neosoliensi, propè Veterosolum, non longè a Ripâ Fluminis Gran, supra Pagum Rivari, ad partem Septentrional, obviam habetur Hiatus quidam, latitudine 24., & profunditate 10. Pedd.: Ad cujus marginem, parvula quædam quercus adstat. In eam subsidentem Cavitatem, olim me demittens, Terram vidi, communem, Aridam; quando ad Septentrionalem ejus partem, continuo strepitus halitusque erumpebant, ac si interiùs Ebullitio Aquarum esset. Ibi quum Ligone fodi Terram jussissem, eâ spe, ac si Aqua esset eruptura, Halitum quendam fetentem exhalare, sensi; qui Animantibus, ceu Pullis, tum obviis, mortis subitæ causâ erat, cum omnibus illis circumstantiis, sicuti in Agro Neapolitano, excepto, quòd Nubecula illa haud conspiceretur. Ea loci conditio, paucis ante annis detecta fuerat, a Pastoribus, per Aves: quas, sæpè sæpius in Foramine isto demortuas inveniebant: ac, paucos ante menses, quàm ibi ipse fueram, Vacca quædam, fortè fortunâ illuc ducta, halitum cum respiravit; & negligentia Pastorum, qui subsidia non adhibuere, periit. Quemadmodum verò, Agro Neapolitano,

politano, terræ adjacentes, ubi funesta illa aura exhalat, copioso Sulphure fœtæ, & habentur & sunt: Districtum istum quoque examinare volui. Et, paulum ibi progressus, & Septentrionem versus pergens acidulæ aquæ fontem obvium habui; exquisitissimæ virtutis; &, ulterius aliquantò, Thermas, (ita dicere liceat,) Aquæ frigidissimæ, quæ, magno in usu sunt, pluribus in morbis, ac præcipuè, in *Contracturis*: quæ, per ignem calefiunt; ac constant, ex Vitriolo, & copioso Sulphure. Nec non Balneorum Custos mihi narravit, quolibet Anno, Fundum Scaturiginis, vel labra ea, expurgari a Limo: in illâque expurgatione, si fors ferat, ut Animalia quæpiam supra lutum illud incederent, vel si ipsi homines, qui ibi laborant, caput non benè amovendo sibi caveant; Lethali periculo se exponere, omnino sicuti demonstravimus, supra. Comprobatur etiam, Sulphuris & Vitrioli ex immixtis, ibi, ubi talis suffocativus effectus habetur; per experimentum artificialis Halitus cujusdam, qui respirantes suffocare possit: quantum mihi a doctissimo Thoma Cornelio, innotuit. Sumitur Vitriolum, & Sulphur; in pulverem rediguntur & imposita in vase quodam, non omnino repleto, acinis & benè clauso, per dies 14. & amplius in digestionem ponuntur: quâ fermentatione, diebus aliquot peractis, quando vas ab hermeticâ suâ clausurâ aperitur, Halitus erumpit gravis ac virosus: ad quem, si Gallina, vel, hujusmodi simile Animans, admoveatur, in illis eandem agitationem, ac consecutivam mortem, cum omnibus illis Symptomatibus, observatis a nobis, tam in agro Neapolitano, quàm in isto Ribariensi, in Hungariâ, deprehendimus.

Similiter, relatum nobis fuit, in Transilvaniâ, prope Provinciolum Crik, non longè a Pago Accida, ubi Acidulæ pro potu, &, Balneæ frigide, juxtâ positæ, habentur; prope mortiferum æquè hujusmodi foramen dari. Qualia, juxta eruditam denominationem, eruditissimi Leonardi di Capoua, denominandi forent, *Moffette*.

Sed quicquid denique de mortiferis ejusmodi Fontibus, dici possit, id non tam venenosarum partium immixtioni, quæ Cerebrum occupent, quàm impeditæ respirationi, ab oppressione halitus, &, quæ hinc fauces stranguet, attribuendum esse, nobis verosimile videtur.

AQUIS THERMALIBUS;
BALNEORUMQUE
CIRCA

BUDAM.

ULPHUR, quum causam ac originem det, Thermis, five Aquis Calidis; circa istarum substantiam, &, ut naturas earum exploraremus, varia experimenta instituimus.

Quæ, unâ cum cæteris, Fluminum, ac Fontium Aquarum Tabulis, Tom. VI. ANALECTOR. inveniri poterunt.

Thermales statim Aquas sub triplici ratione, (quod unæ earum, sint plus tepidæ; Calidæ aliæ, aliæ planè Frigidæ:) &, X. distinctis Locis, observabiles, ad Ripas Danubii, inter cæteras, & Tabula aliqua sistit, Nomenclatoris vicem præstans; &, experimenta, circa eas Aquas, tam per Fermentationes, cum Acido *Vitrioli*, & Alcalico *Tartari*, Decoctionem, cum Nucibus *Gallarum*, & Cortice *Pomi Granati*; bilancem *hydrostaticam*; quàm per *Evaporationem*, *Accensionem*, aut, *Destillationes* per Alembicum.

BALNEORUM, five, ædificiorum Thermalium, circa Budam, a Gente Turcarum, quæ fuerant extructa; necnon Sectionibus Tabulæ Geographico-Antiquæ, designavimus; FIGURAS, seorsim in imagine ut spectari possent, in exitum Partis, atque Tomi hujus, retulimus.

Finis imponitur huic examini plurium mirabilium Fontium, qui suas Danubialibus aquas immiscent, unde patet quot, quantarumque heterogenearum substantiarum sit particeps aqua ejusdem corporis Danubiani, quod ipsum evenit in confusione tot arenarum metallicarum, quæ a Montibus devolutæ sunt per Flumina lateralia, quæ per fodinas transeunt ad formandum Alveum nostri Fluminis, quod naturali jure tributum exigit ex visceribus tot montium circumstantium, aut ex tot metallis perfectis, imperfectisque, salibus diversis, Lapidibusque pretiosis, quasi pretiosis, & inferioribus, spectabilibus, & ob diaphaneitatem, & ob colorum varietatem, quæ omnia gloriæ & opulentiae Danubio sunt, qui licèt fossilibus, & aquis insignis sit, non minùs celebris probabitur in seq. Tomis, & Naturæ & Artis operibus, quibus & Ripæ, & undæ ejusdem Fluminis refertæ sunt.

INDEX

TOMI PRIMII.

P A R S I.

TImulus.
 Prefatio in universum Opus.
 Prefatio in Primam Partem Tomi Primii.

Tabula prima.

Ad Mappam integri cursus Danubii.

Tabula 1.

— 3.

— 4.

— 5.

— 6.

— 7.

— 8.

— 9.

— 10.

— 11.

— 12.

— 13.

— 14.

Tabula 15.

— 16.

— 17.

— 18.

— 19.

— 20.

De Hungaria Monarchia.

De Danubii Ethymo. De Catio Monte. De variis
 Provinciis & Regionibus quæ circa Da-
 nubium existunt.

Loca habitata insigniora quæ Danubius alluit.

Loca habitata minus insignia circa Danubium.

De Incolis & Nationibus variis circa Danu-
 bium.

De Insulis in tractu Danubiali.

Tabula Synoptica Insularum omnium ad Danubium

Cætium montem inter & Jantra flumen.

— 27

TOMI PRIMII

P A R S II.

Prefatio in Secundam Partem Tomi Primii. 33

Altitudines Meridianæ Fixarum; & ex iis elicite

Elevationes Poli anno MDCXCVI. 35

Altitudines Meridianæ Solis. 42

Tabula 11.

— 12.

— 13.

— 14.

Observationes Jovis & Satellitum ejus. 45

Tabula 15.

Observatio Mercurii Solem transeuntis.

Tabula 26.

— 27.

— 28.

— 29.

— 30.

— 31.

— 32.

— 33.

Phases Lunares.

47

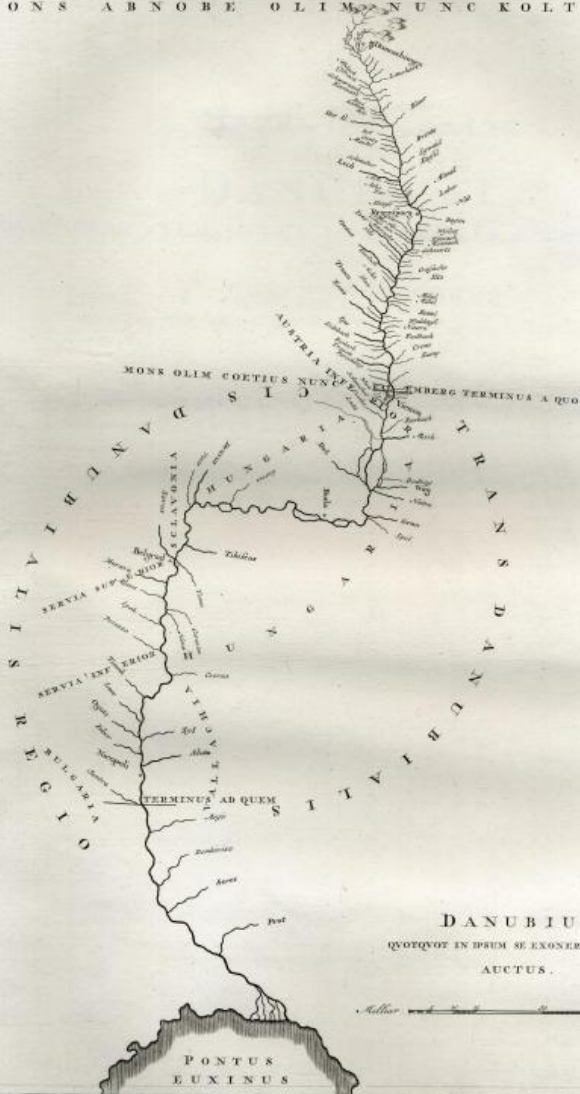
INDEX TOMI PRIMII

TOMI PRIMII

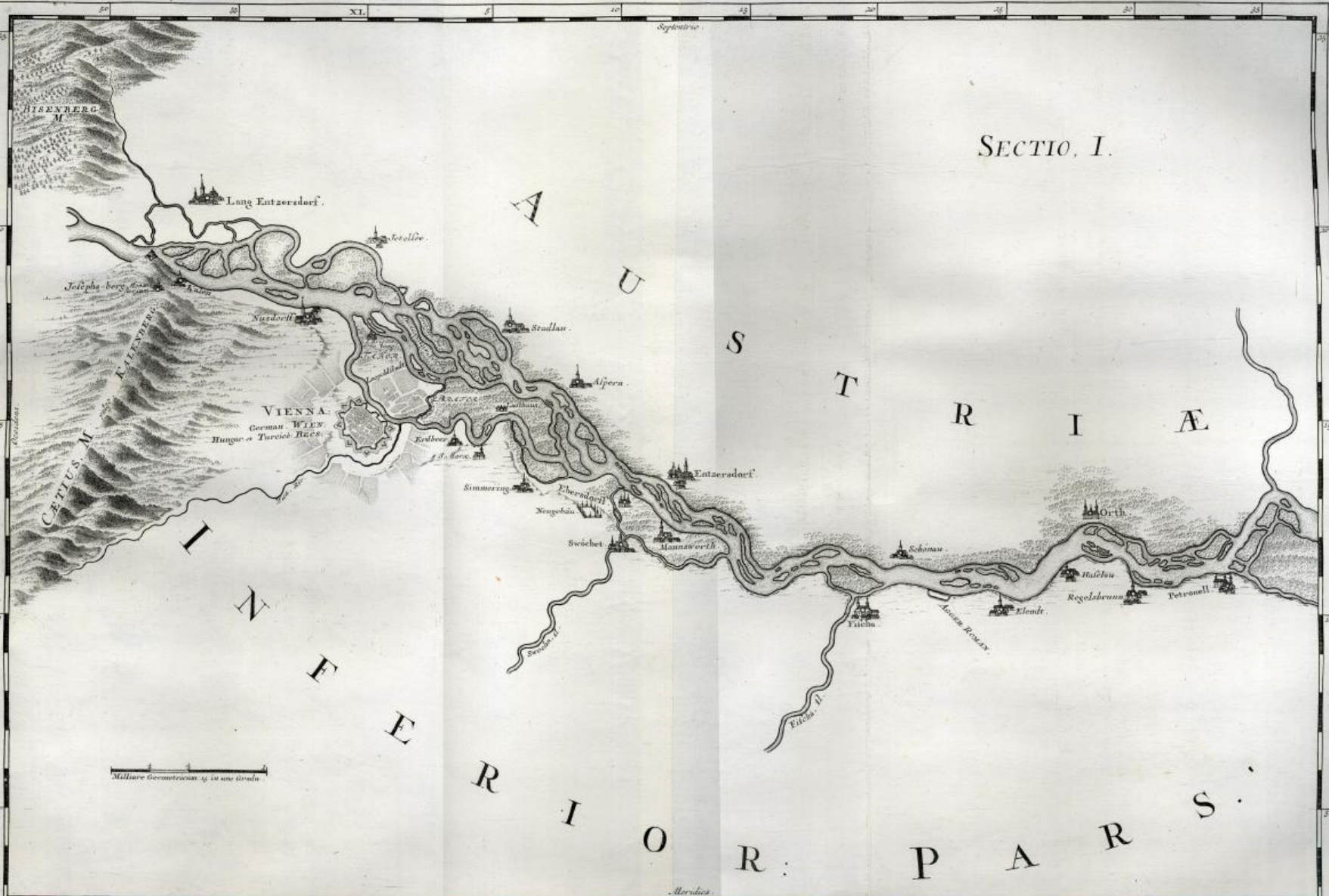
PARS III.

P refatio in Tertiâ Partem Tomi Primi.	53	Dè diversis Horizontibus in superficie Aquarum Danubii.	77
<i>Tabula</i> 34.		<i>Tabula</i> 41.	77
De Mappâ Potamographicâ.	55	De Paludibus Danubialibus.	79
<i>Tabula</i> 35.		<i>Tabula</i> 42.	
De Synopsicâ Fluminum tabulâ.	57	Sectio Danubii tempore depressionis Aquarum.	81
Tabula Synoptica Flavorum omnium à Monte Cætio usque juxta flumen in Danubium confluentium.	59	<i>Tabula</i> 43.	
De Alveo Danubii.	61	— 44.	
<i>Tabula</i> 35.		De variis motibus Aquæ Danubii.	83
De structurâ Alvei.	63	De subterraneâ communicatione Paludum Tibisci cum Paludibus Danubii.	85
<i>Tabula</i> 36.		<i>Tabula</i> 45.	
De diversis Solis Alvei Danubii.	65	De incrementis ac decrementis Danubii.	87
<i>Tabula</i> 37.		De Danubii, aliisque in eundem defluentibus Aquis.	89
De diversis Ripsis Danubii.	67	Danubialis Aquæ divisio.	91
De Ripsis paludosis.	69	De diversis qualitatibus Aquarum Danubii.	92
De Ripsis petrosis.	71	De Fontibus ad Metallî fodinas Hungariæ.	93
De Terris quæ Alveum Danubii constituunt.	73	De Fontibus Hungariæ, Sulphureo-venenatis vulgò creditis.	94
<i>Tabula</i> 38.		<i>Tabula</i> 46.	
— 39.		De Aquis thermalibus Balnearumque circa Budam.	96
De variis sectionibus Danubii & aliorum Fluminum in ipsum confluentium.	75		
<i>Tabula</i> 40.			

M O N S A B N O B E O L I M N U N C K O L T E M B E R G

SECTIO. I.

Milliare Germanicorum 35 in una linea

SECTIO. II.

COMIT. MOSONI
ENSIS
JAVARINENSIS

E N S.

SECTIO, IV.

C O M. P E L.

C O M.
U N D E N S I S
M A J O R.

C O M I T. P E

SECTIO. V.

I
S
I
E
N
S
I
S

S
T
I
E
N
S
I
S

C
O
M
I
T

BUDA
OFEN

PEST.

ROMAN. ANTIQ.

ROM. ANTIQ.

Acaftu

Szent Miklos

Hantzab

Tükely

Varsnok

Ersten

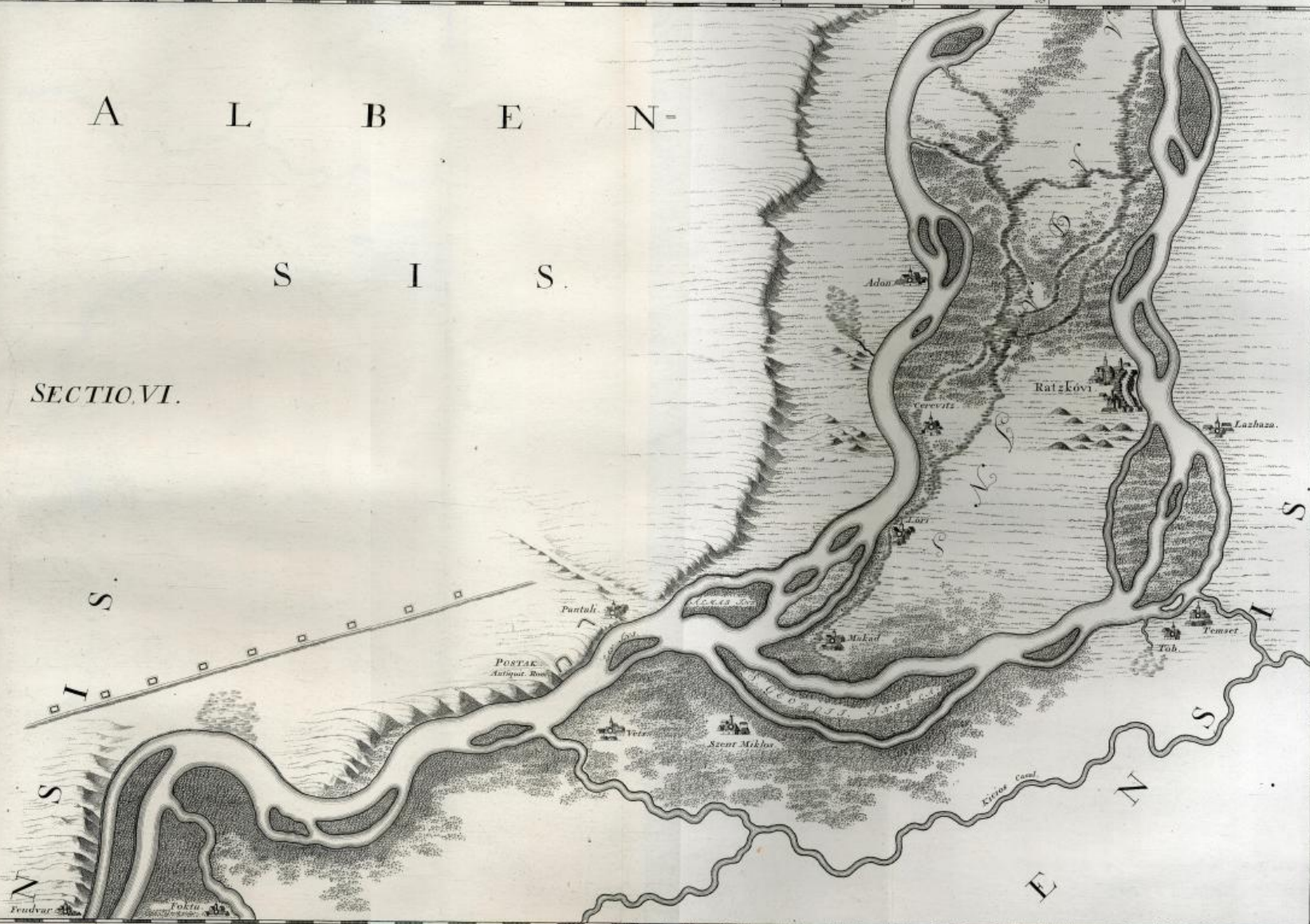
Ofala

Niklas laura

A L B E N-

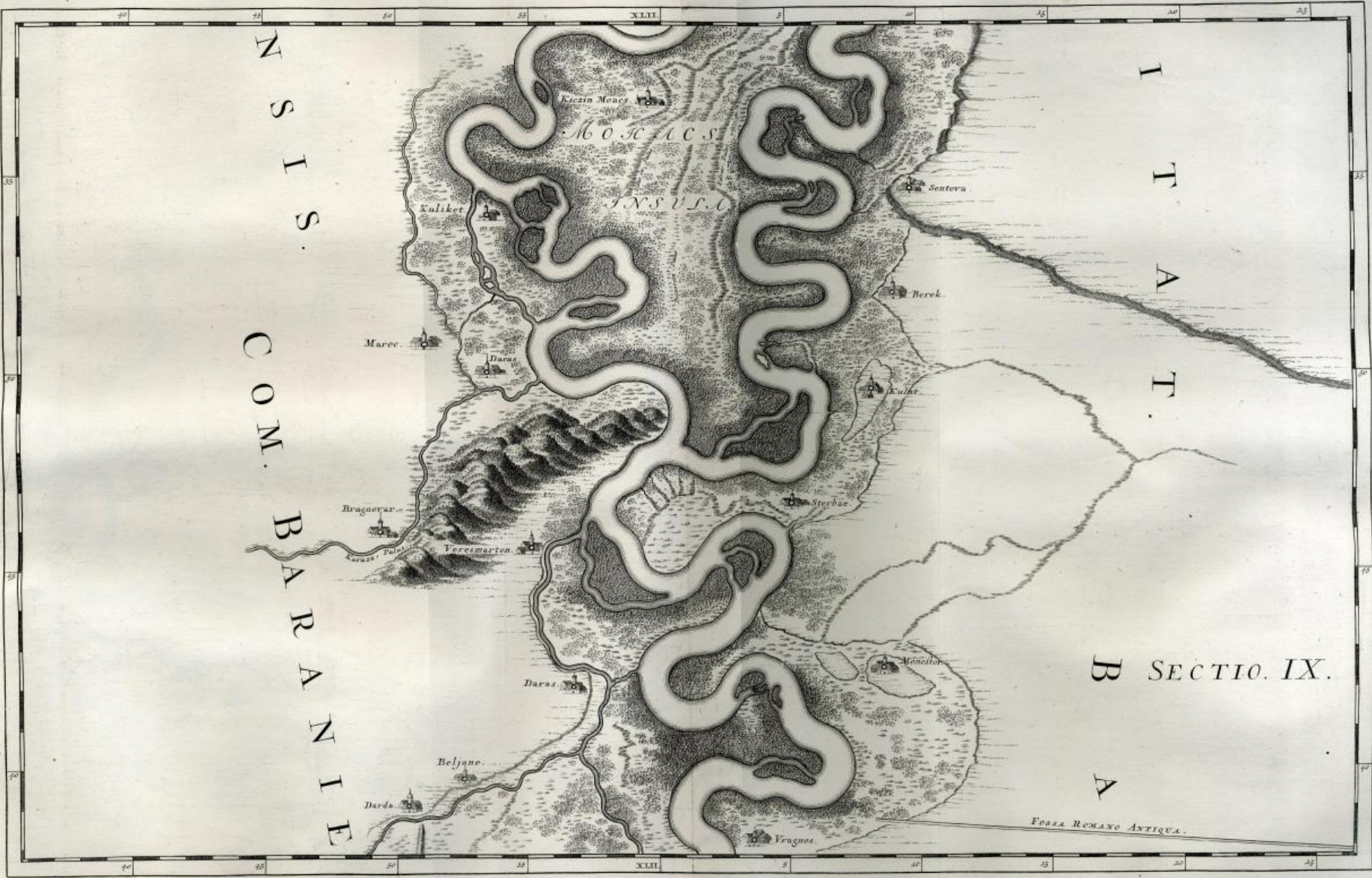
S I S.

SECTION VI.

N
I
S
C
O
M.
B
A
R
A
N
I
E

I
T
A
T.

SECTIO. IX.

A

Fossa Romano Antiqua.

SECTIO .X.

N

S

CSENEI
Antiq. Rom.

KAROL SCHWARTZ

Kagg

S

SECTIO XI.

Futak

Kobila

Monaster

Lok

Titel

Thausca Fl.

Kaflov Fl.

S

I

R

M

I

E

N

S

I

S

PETERVARDEIN

BELLANESCA LACUS

BILLOBLATO

Carlovitz

Slankamen
Urbis et. Agr. rudera

ANTIQ. ROM.

Belekis

Confinitio
Cathaco-Turcorum

SECTIO XII

N

S

E

R

V

T

B

A

A

I

Banoutza

Tzervinka

Zemlin

BELGRAD
INCULTA
VANDOR FETVAR
Mancor
CROATICA
ALBA GRECA
Taurinum Locus

Krotzka

SEMENDRIA

Kollitz

CSOVINA
Antiqua Rom

POSAR

KASTOLITZ
Antiqua Rom

Borcsa

Pancsova

Temis. fl.

Kolovizsa Canal

Dunavizsa Canal

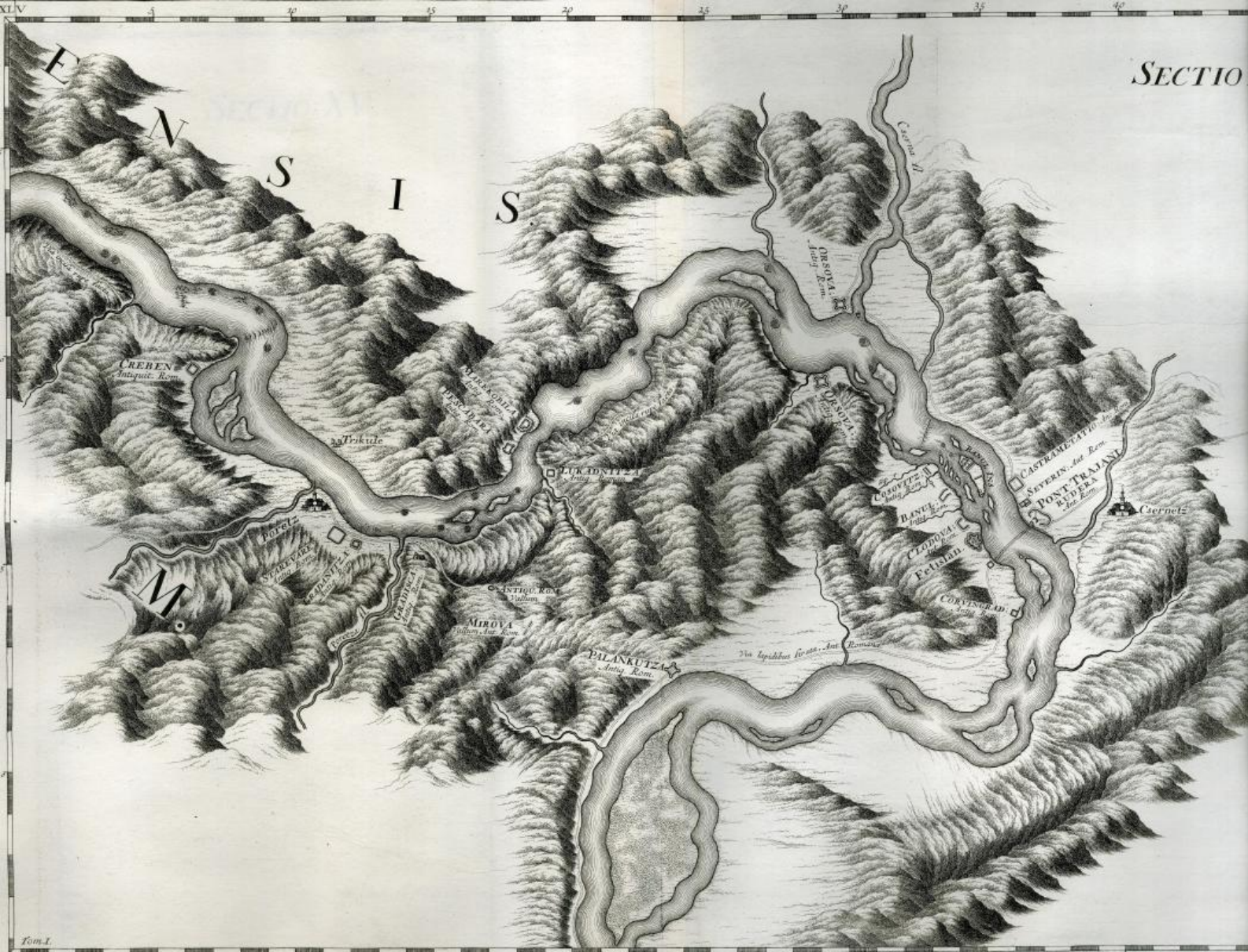
SAVUS FL.

Morava fl.

Mlava fl.

SECTIO. XIII.

SECTION

E
N
S
I
S
S
I
M
I
A
N

CREBEN

Antiqu. Rem.

Trikutile

TUKIDNITZ

Antiqu. Rem.

MIROVA

Antiqu. Rem.

MIROVA

Antiqu. Rem.

CLADOVA

Antiqu. Rem.

COBLENZ

Antiqu. Rem.

SEVERIN

Antiqu. Rem.

PONT-TRAMANI

Antiqu. Rem.

RUDERA

Antiqu. Rem.

CERNETZ

Antiqu. Rem.

STAREVARE

Antiqu. Rem.

STAREVARE

Antiqu. Rem.

ANTIQUE REM.

MIROVA

Antiqu. Rem.

PILANKUTZ

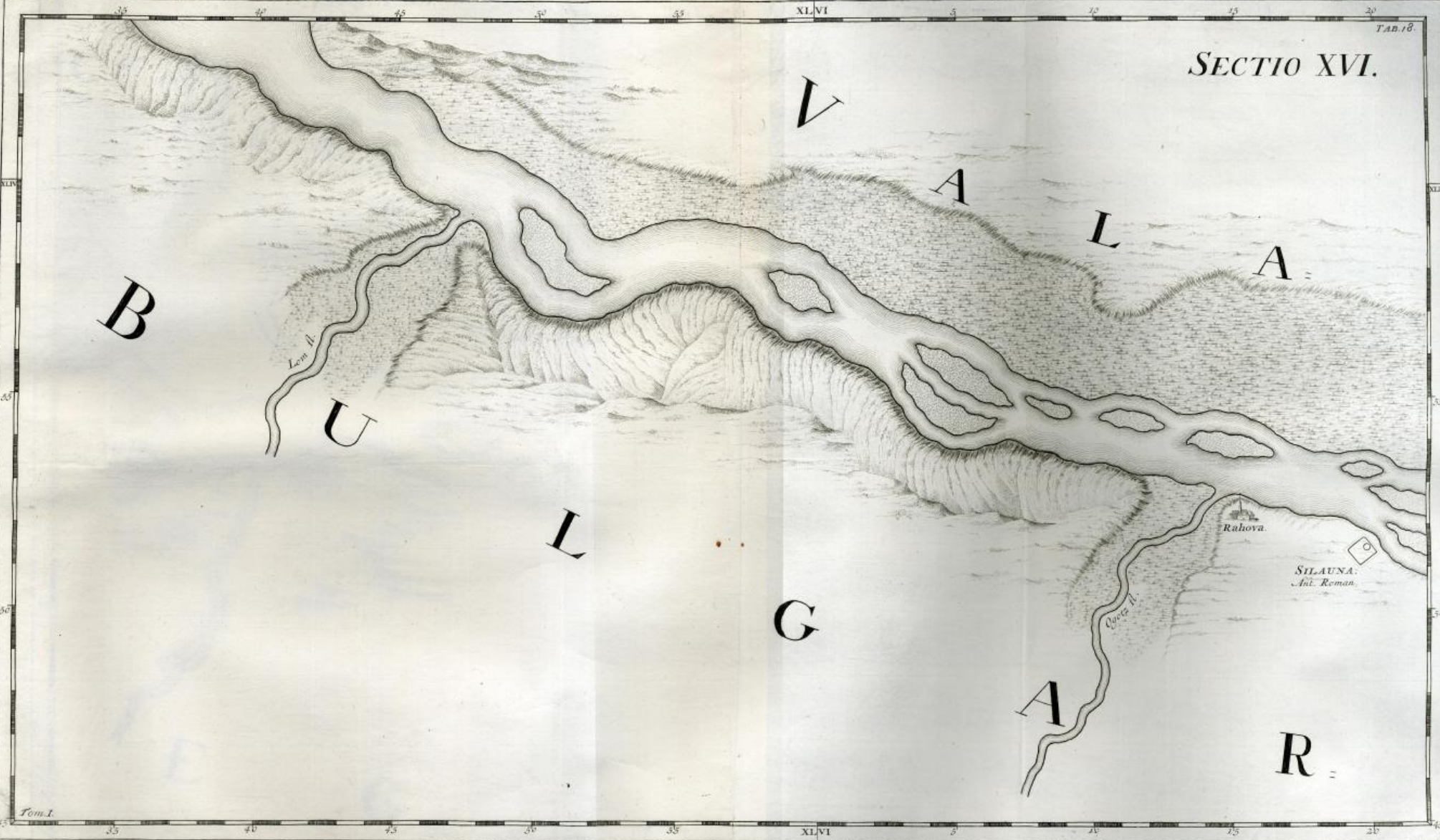
Antiqu. Rem.

The Epistolas for. Ant. Rom. Rem.

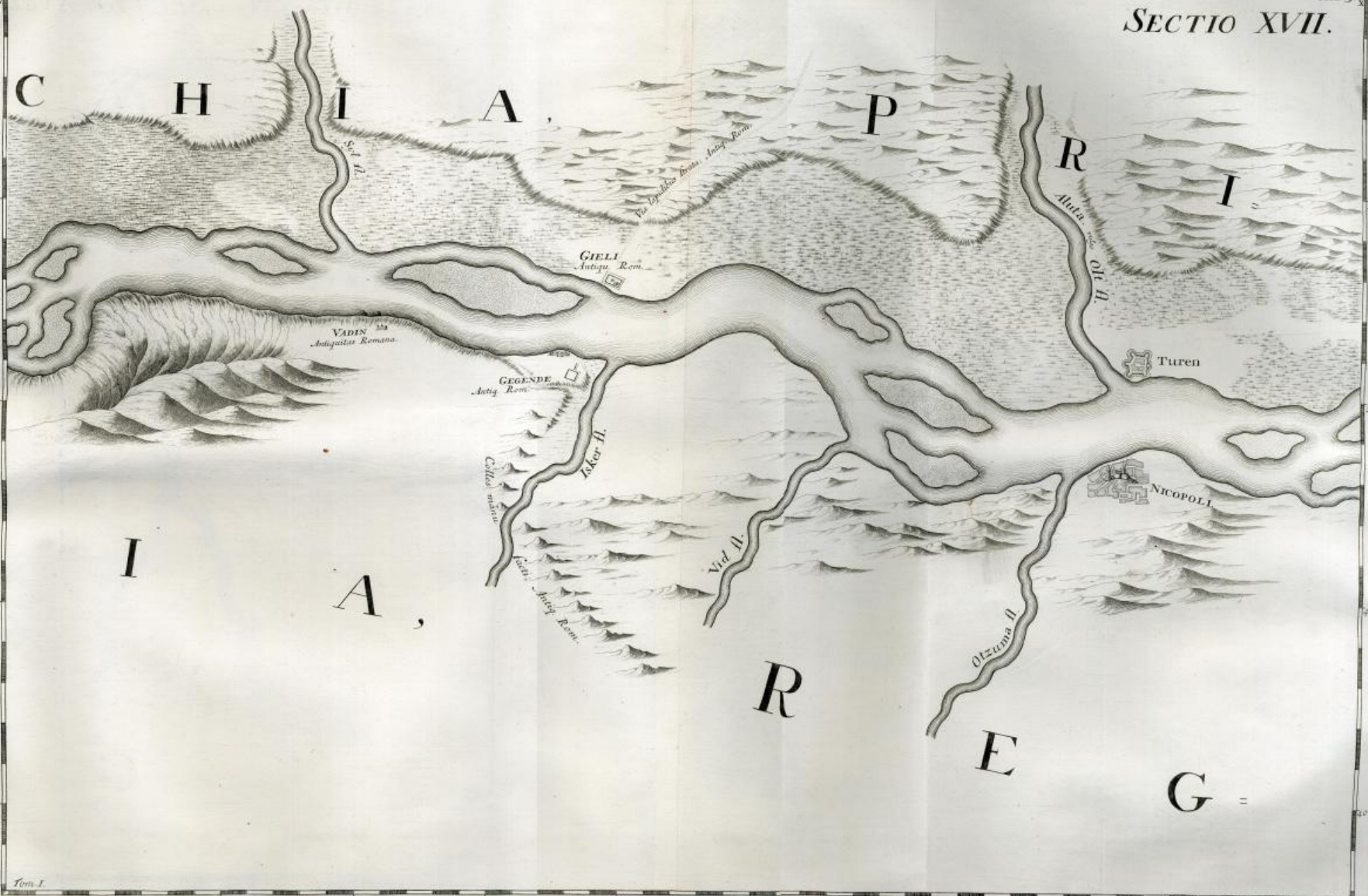
SECTIO XV.

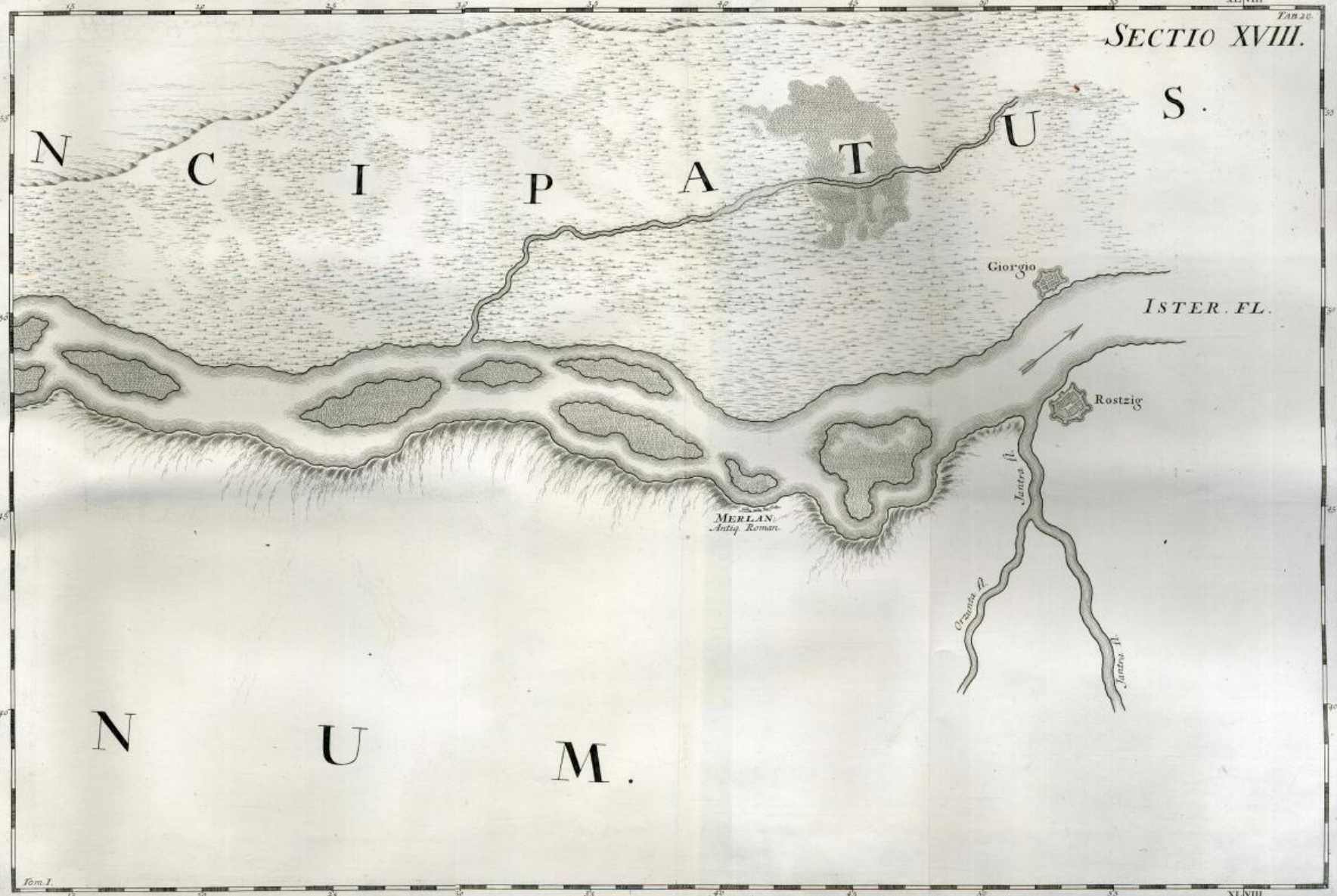
SECTIO XVI.

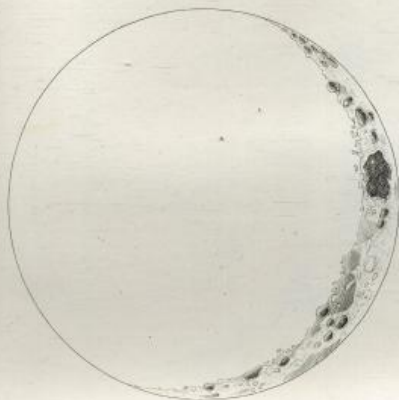
SECTIO XVII.

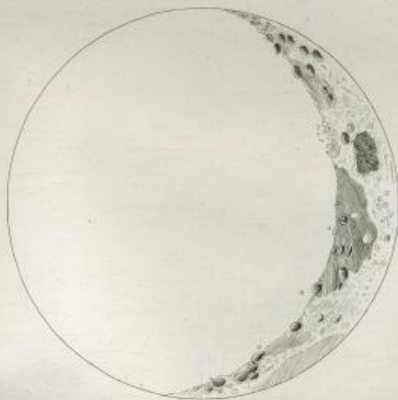
SECTIO XVIII.

Phasis Lunæ Falcatae Crescentis, observata
VIENNÆ
Anno MDCXCVI Die 27. Novembr. hor. 5. pom.

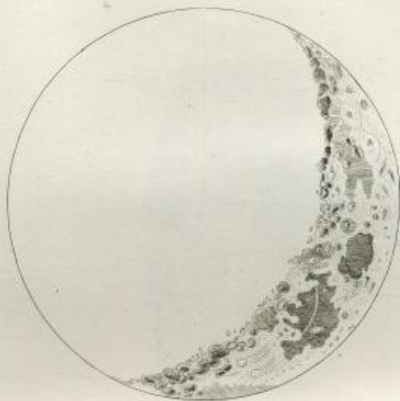

Phasis Lunæ Curvatae Crescentis, observata
SABILLÆ ad Tibificum fl.
Anno MDCXCVI. Die 2. Aug. hor. $\frac{1}{2}$ ab occ. ☉

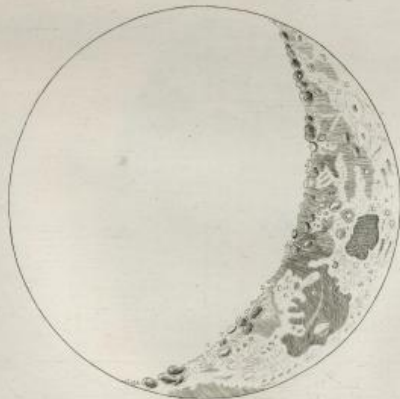
Phafis Luna Curvata Crescentis, obfervata

VIENNAE

Anno MDCXCVI. Die 28. Nov. intra hor. 5. et 6. pom.

Phafis Luna Lunata Crescentis, obfervata

SEGEDINI.

Anno MDCXCVI. Die 4. Iulii. hor. 8 $\frac{1}{2}$. pomer.

Phasis Lunæ in orbem infinuatæ Crescentis, observata
SEGEDINI

Anno MDCXCVI. Die 9. Julii st. n. hor. 1. á ☉ occ.

Phasis Lunæ Incurvatæ Crescentis, observata
SEGEDINI

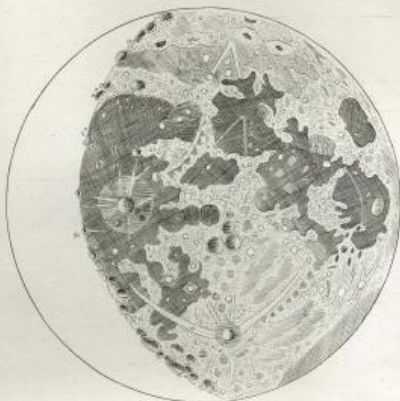
Die 10. Julii. hor. $\frac{1}{2}$ á ☉ occ.

Phasis Lunæ Gibberosæ Crescentis, observata

SOLNOCI

Anno MDCXCVI. Die 9. Augusti hor. 10. pomer.

Phasis Lunæ Adultæ, observata

SEGEDINI

Anno MDCXCVI. Die 11. Julii, intra hor. 10. et 11. pom.

Phasis Lunæ Adultæ, observata

VIENNÆ

Anno MDCXCVI. Die 6. Nov. intra 5. et 6. p.

Phasis Lunæ ad Oppositionem vergentis, observata

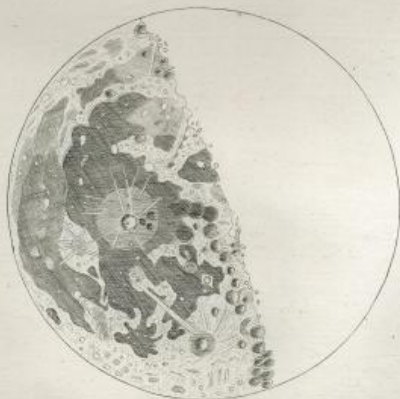
SEGEDINI

Anno MDCXCVI. Die 12. Julii, hor. 10. pomer.

Phasis Lunæ ab Oppositione recentis, observata ad Pontem
 supra Paludem ZERNA propè VIVAR
 Anno MD CXCVI Die 15. Iulii hor. 1. ab occ. Solis.

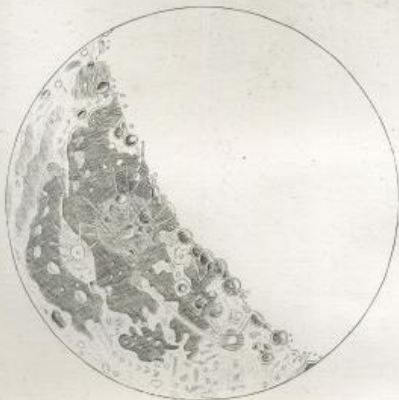

Phasis Lunæ ad Quadraturam properantis, observata
 in CASTRIS propè TITVL
 Anno MDCXCVI Die 20. Iulii intra hor. 11. et 12. post.

Phasis Lunæ à Quadratura recentis, observata
in CASTRIS

Anno MDCXCVI intra hor. 12. pom. Die 21. et hor. 1. antem. Die 22. Iulii.

Phasis Lunæ plusquam Lunatæ Decrescentis, observata
AGRIÆ

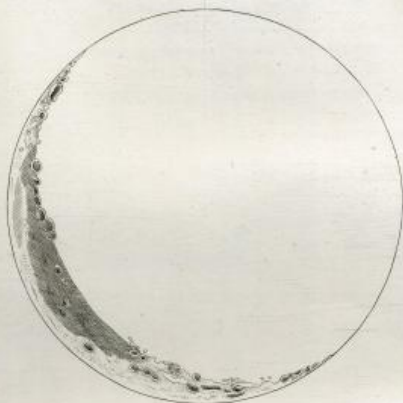
Anno MDCXCVI. Die 21. Augusti. hor. 3. antemer.

Phasis Lunæ Falcatae Decrescentis, observata

SEGEDINI

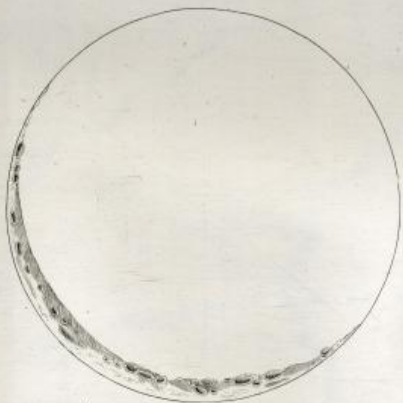
Anno MDCXCVI. Die 26. Junii hor. 3. ante mer.

Phasis Lunæ Corniculatae Decrescentis, observata

SEGEDINI

Anno MDCXCVI. Die 27. Junii hor. 4. ante mer.

NOTANDUM

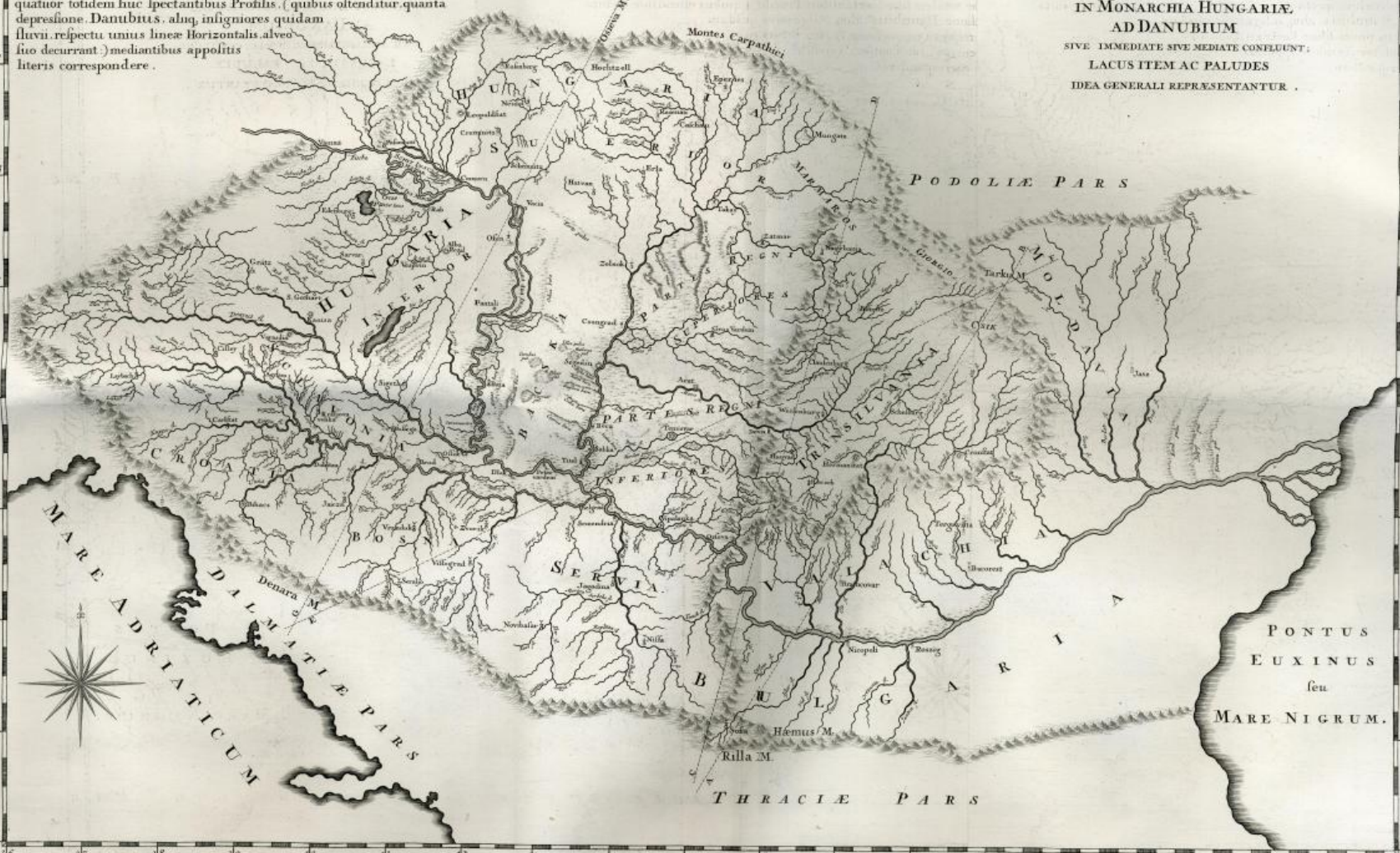
Primo, Lineolas, *DANUBIUM, TIBISCUM, SAVUM, MARSIUM*,
fluvios per transversum secantes, indicare loca, quibus eorumdem fluviorum,
Latitudo et Profunditas, aliquorum etiam Velocitas, exploratae habentur:

Secundo, Lineas, ab una montium extremitate ad aliam porrectas
quatuor totidem huc spectantibus Profilis, (quibus ostenditur, quanta
depressione, Danubius, aliique, insigniores quidam
fluvii, respectu unius lineae horizontalis, alveo
suo decurrant;) mediantibus appolitis
litteris correspondere.

POLONIE PARS

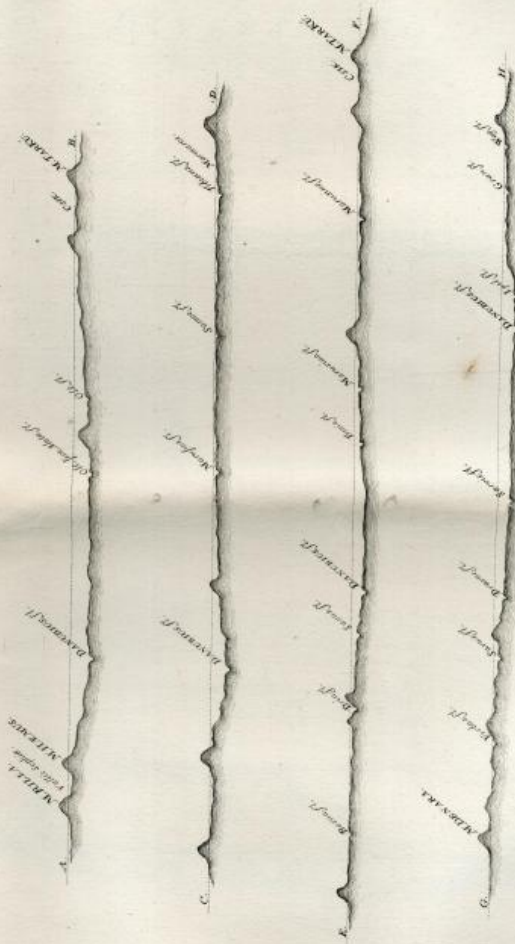
MAPPA POTAMOGRAPHICA

IN QUA
FLUVII AC FLUVIOLI NOMINATIORES FERE OMNES
QUI
IN MONARCHIA HUNGARIE,
AD DANUBIUM
SIVE IMMEDIATE SIVE MEDIANTE CONFLUUNT,
LACUS ITEM AC PALUDES
IDEA GENERALI REPRESENTANTUR.

PROFILA REGIONUM IN INTEGRARUM

AD MAPAM POTAMOGRAPHICAM, CORRESPONDENTIBUS, LITTEIS AD EXTREMITATES POSITIS PER VINCENTIA.
 QUIDAM QUTENDITUR.
 QUANTA IMPRESSIONE DANUBII ALIO, IN HONOREM MARIAN PLUVII.
 RESPECTU LINEE HORIZONTALIS SEDU ITO RECTIBUS ET.

DIVERSA SOLA ALVEI DANUBII.

I.

Solum Alvei fere Planum, et Frequentius.

II.

Solum Cavernosum, montis Hemi tractu frequens.

III.

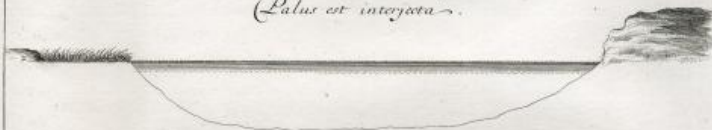
Solum, ad Portam Sernam Danubii, Montuosum, à Scopulis, progradientibus de monte Hemo, qui sunt Catarracta Sernae, bonis, Danubium ab Istro sejungentes, ad quos, quum imminuantur Aquae, Naves exonerare necessum est. Hujusmodi minores Catarractae inveniuntur et inter Columbacz et Creben.

*RIPARUM DIVERSAR. REPRESENTATIO;
quā exhibentur :*

I.

*Ripa, altera Elevata, altera depressa, sed quam inter et Fluvium,
Palus est interjecta.*

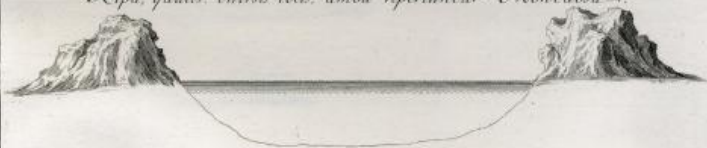
II.

*Ripa utraq. Paludosa, et, longo spatio interposito, terrā, aliquantum
saltē Elevatā, terminant, qualis solummodo ad Opex offenditur.*

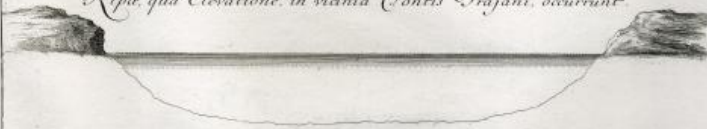
III.

Ripa, quales, Inversis locis, amba reperiuntur Montuosa.

IV.

Ripa, quā Elevatione, in vicinia Pontis Trajani, occurrunt.

SECTIONES:

D. 1799.

I. ad Pontis Trajani Vestigia.

cum adjectis tanto numero Pidu. quantum e duar. inter se distantia. probabiliter supputavimus.

Ripa Valachia.

Ripa Servia.

II III. ad Infulam Banul.

quibus locis. A. 669. ad traducendum in Valachiam. Exeratum. Pontes fieri curavi. quorum superior. Horam infra Portam Terram. situs est. Ripa Valachia.

Ripa Servia.

Ins.

Ripa Banatus Temisvar.

IV. ad Orsovam.

ad Marcobila.

Ripa Banat Temisvar.

V. ad Czovinam. Horam. infra Semendriam.

Ripa Servia.

Borzia.

VI. ad Lemlin. Hor. unam supra Confluxum Savi.

Semlin.

Ripa Banat. Temesvar.

VII. ad Petrivaradinum. quo loco. quotannis. Ponte jungi solet. Petrivaradin.

Ripa Dacrens.

VIII. ad Velismarton. 2. milliar. supra Conflux. Dravi. Velismarton.

Ripa Dacrens.

S. 1799.

1ma 2. milliar. supra Belgrad.

Ripa Servia.

Ripa Sclavonia.

S. 1799.

11da Dimid. Hor. supra suum Confluxum.

Ripa Servia.

Ripa Sclavonia.

1799.

ad Segedinum.

Nota. quod hic. dua. Linea. Extremis. Incrementi ac Decrementi. Gradus. exprimant.

1799.

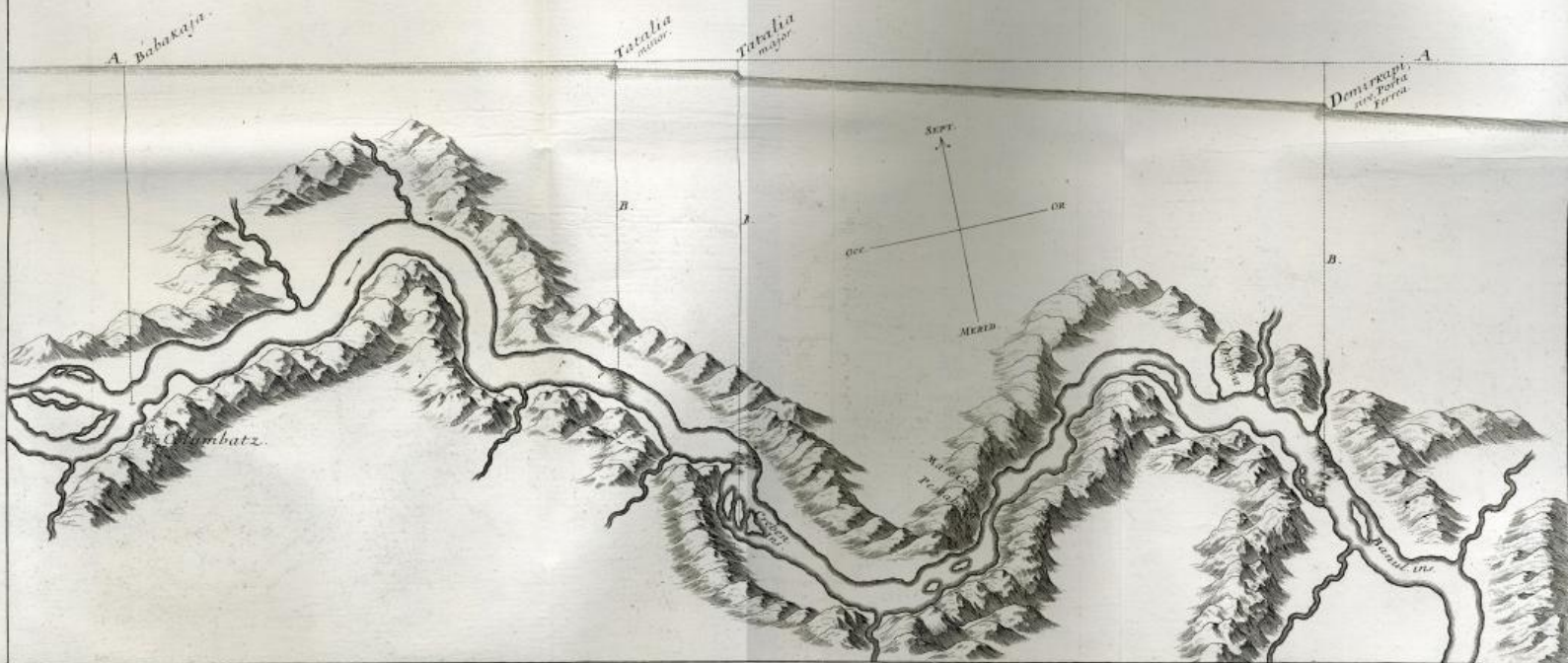
ad suum Confluxum.

Pariter et hic. Extremi. Gradus. Incrementi. ac Decrementi. ostenduntur.

SUPERFICIEI DANUBII. INTER COLUMBACZ ET BANUL. Ins.
VARIA DECLIVITATES

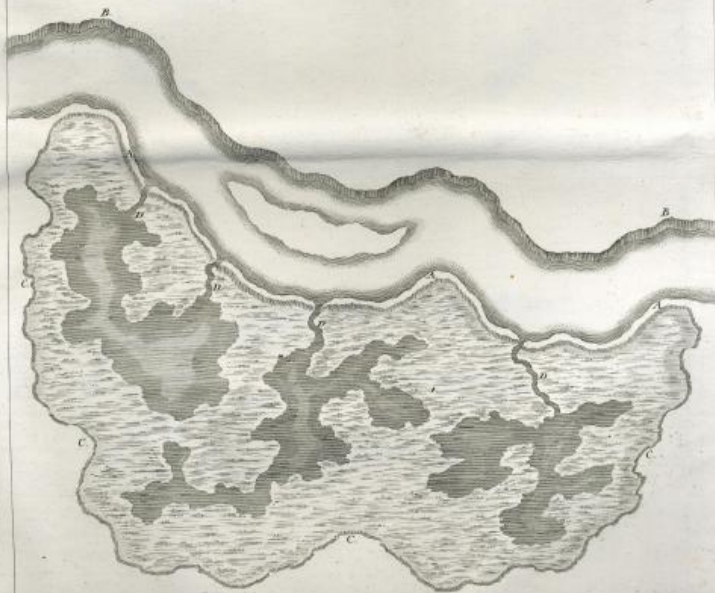
*quæ principaliter in Figurâ superiori repræsentantur,
 in quâ nempe videtur, quomodo aqua Danubiï, a tribus Catarractis sustentata, et, de iisdem
 præcipitata, in maiorem semper, respectu Lineæ Horizontalis A. A. Declivitatem
 delabatur*

*Figura inferior ipsum Danubium, Flexibus suis Natura-
 libus, et claudentes ac coarctantes Eum, Montes
 Lineæ verò, utramq; Figuram connectentes, B. B. B.
 Catarractarum in Danubio loca, exhibent.*

EXPLANATIO ;
quâ ratione, à Fluminibus, communiter fiant
PALUDES .

- A. Agger Arvenſius, inter Paludem, et Vetus Aquæ, à Canalibus in-*
terruptus, per quos Aqua Fluminis, in Paludes exit
B. Ripa Alta, juxta quam, Flumen delabitur
C. Ripa mediocriter elevata, ut plurimum arenâ conſtans, et Palu-
dem angens
D. Variæ Profunditatis Canales, Crescentis Fluminis aquas recipien-
tes, inq; Paludem deferentes

VARII GENERIS MOTUUM FLUVIORUM
FIGURATIONES.

MOTUS,

I.

Secundum Lineam Rectam.

II.
Secundum Lineam Curvam.

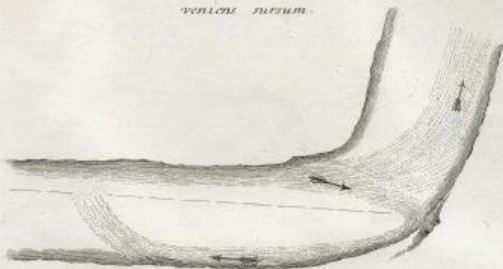

III.
Linea Obliqua.

IV.

*Motus, descendens ad suum Centrum, vicissimq; à Centro
veniens sursum.*

V.

Linca Spirali.

*Adversus Scyllas Aquarum, à Turcis, dicti Czarentia. Magna numerus in Hoc Tricu-
tu Nostris, Di. A. 12299, sunt, ad Orientem, et vicina Loca. Inquirendo autem in Cau-
sam Figure eorum Motus, ac Situationis, Rationem. Hanc subdixi, Quod illa
mutua Scopulos inter et, Aquarum Molem Pugna, progressu temporis, locum dederit,
Occasione, fissura adjundam in Rupe, quâ Subterraneus Rorulus fuerit apertus, per
quem, eadem aqua, Cursui suo Violento posset satisfacere. (Præcedens Figura,
Linca, P.P.P., Impetum commonstrat, quo Scopulo Q. offensus, Aqua, repercati-
tur, in alterum, R.R. Qua, vi Currentis Fluminis, alia iterum Linca, S. S.,
allisa Scopulo, et inde, ad prædictum modò Flumen depulsa, tot viabus reci-
procat, quantum fieri necesse est, ex sua Profunditate: Qua, mediante sup-
posito Alveo, T.T., pro ratione Ostii Illius, per quod aqua se exonerat, Cylin-
dro V.V. formando, foras aperit, Qui, è Centro Linca Spiralis superioris, per infe-
riores cunctas, dilapsus, in causa est, ut, viabus aliis Crater ibi Aquarum, gæe videntur.*

FIGURAE BALNEOR. BUDENSIIUM.

I

II

III

IIII

V

VI

VIII

- I. Balneum, destructum. Vetus; ad Radicem Montis S. Gerhardi.*
II. Balneum, ad Pontem.
III. Balneum, Rascianorum.
IIII. Balneum, Civitatis Inferioris.
V. Balneum Regium; in Cujus Medio Raxius, VI. Quo, Introitus patet, per Portam VII.; cum Emisario VIII. ad introitum tendam Aquam Frigidam.